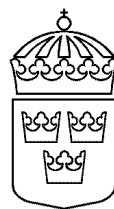

Riksdagens protokoll

2003/04:46

Onsdagen den 10 december

Kl. 09.00 – 16.18

Protokoll
2003/04:46

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 december.

2 § Meddelande om information från regeringen

Talmannen meddelade att *tisdagen den 16 december kl. 9.00* skulle statsminister Göran Persson lämna information efter möte med Europeiska rådet och EU:s regeringskonferens i Bryssel den 12–13 december.

Meddelandet hade delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Talmannen meddelade att ett meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan *tisdagen den 16 december* delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2003/04:138

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:138 av Karin Pilsäter om löneskillnader mellan könen kommer att besvaras fredagen den 12 december.

Anledningen till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 28 november 2003

Finansdepartementet

Lars-Erik Lövdén

Interpellation 2003/04:152

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:152 av Jörgen Johansson om polisens användande av vapen

Interpellationen kommer att besvaras den 12 december 2003.

Skälet till dröjsmålet är för kort beredningstid i departementet.

Stockholm den 3 december 2003

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2003/04:171

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:171 av Maud Olofsson om politik för tillväxt i hela landet

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 december 2003.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresa.

Stockholm den 3 december 2003

Statsrådsberedningen

Göran Persson

Enligt uppdrag

Lars Danielsson

Statssekreterare

Interpellation 2003/04:180

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:180 av Christina Berlin om Campus Telge

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 januari 2004.

Skälet till dröjsmålet är att det är fullt i kammaren den 16 december.

Stockholm den 5 december 2003

Utbildningsdepartementet

Thomas Östros

Interpellation 2003/04:181

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:181 av Siv Holma om utbildning och forskning om nationella minoriteter

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 januari 2004.

Skälet till dröjsmålet är att det är fullt i kammaren den 16 december.

Stockholm den 5 december 2003

Utbildningsdepartementet

Thomas Östros

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Lagutskottets betänkande 2003/04:LU14

6 § Energi

Energi

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2003/04:NU3
Utgiftsområde 21 Energi (prop. 2003/04:1 delvis).

Anf. 1 PER BILL (m):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 1.

Herr talman! Tillväxt är Socialdemokraternas nya modeord. Både internt och externt drivs tillväxtgrupper och tillväxtsamtal. Detta nypåkomna intresse för tillväxtfrågorna är bra. Särskilt bra är det om det genererar skarpa förslag som faktiskt gör att klimatet för företag och företagare blir bättre.

På energiområdet, som är ett centralt område för att skapa ett riktigt bra företagsklimat, syns dock inga ansatser till tillväxtvänliga förslag. Här är det regeringen och de partier som stod bakom energiuppgörelsen 1997 som fortsätter att förstöra de goda förutsättningar som Sverige och svenska företag har haft på energiområdet.

Just nu, när vi talar, sitter statsministern i tillväxtsamtal med Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Mer pengar till kommunerna tycks vara ett av huvudförslagen. Man tar sig för pannan. Tyvärr finns det nog ingenting positivt att vänta i det som rör energisektorn.

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Socialdemokraterna en sak. Vad säger LO-förbunden Pappers och Metall om den tillväxtfientliga politik som ni driver på energiområdet med mp, v och lilla c? Är det verkligen den politiken man vill ha?

Sverige har ett väl fungerande energisystem men en energipolitik som är allt annat än bra och som långsiktigt också riskerar att försämra energisystemet. Vi har god tillgång till vattenkraft. Tack vare kloka energiinvesteringar på 50- och 60-talen har vi i dag också en konkurrenskraftig elproduktionsindustri.

Tack vare avregleringar på elmarknaden, som skett tidigare i Sverige än i många andra länder, och tack vare den nordiska elmarknad som har vuxit upp har ett väl fungerande marknadssystem med flera konkurrenskraftiga företag vuxit fram. I grunden borde vi därför ha väldigt goda möjligheter för den elintensiva basindustrin, den industri som länge varit grunden för vårt lands välstånd.

Tyvärr har vi en energipolitik som undergräver dessa goda förutsättningar. Den förtida avvecklingen av väl fungerande kärnkraft, den gröna skatteväxlingen och den ogenomträngliga röran av skatteregler, subventioner och andra styrmedel gör energipolitiken till ett mycket konstigt härke som varken främjar god miljö eller säkrar försörjning av energi.

Herr talman! Är det inte dags att Socialdemokraterna, om de menar allvar med sina tillväxttankar, säger upp energiuppgörelsen och i stället riktar sig till några av riksdagens mer tillväxtvänliga partier och försöker

hitta en långsiktig överenskommelse med oss partier som vill ha långsiktigt god tillväxt? Är det inte så Socialdemokraterna borde agera om de menar allvar med sitt prat om mer tillväxt och att vi ska kunna ta till vara de konkurrensfördelar som vårt land har tack vare det vatten vi har, den geografi vi har och de kloka investeringar vi gjorde tidigt, på 50- och 60-talen? Det tror jag skulle vara att gå från ord till handling när det gäller tillväxt.

Vi moderater anser att energipolitiken ska ha två övergripande mål. Dels är det att främja en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning i hela Sverige, dels att all energiproduktion ska klara högt ställda miljö- och säkerhetskrav.

Det första målet innebär att svenska energiskatter måste vara konkurrenskraftiga, det vill säga inte avsevärt skilda från skatterna i våra konkurrentländer. Dessutom måste vi ha ett regelsystem med långsiktighet som gör att vi åter kan få människor som vill investera i energiteknik. Vi måste naturligtvis också fullfölja avregleringen och se till att vi har ett ramverk som är bättre.

Vi måste dessutom se till att vi ställer miljö- och säkerhetskrav på all kraftproduktion och att det är samma sorts krav vi ställer på alla. Det innebär att vi måste ha en energibeskattnings reform. Konsumenternas ställning på elmarknaden måste stärkas. Det måste skapas incitament för investeringar i ny kraftproduktion.

Sedan är det naturligtvis en stor fördel, herr talman, om vi kan stoppa den förtida avvecklingen av kärnkraften.

De ständigt ökade elpriserna är ett gissel för landets elkonsumenter och inte bara för basindustrin. De här höjningarna beror inte på att vi har haft ytterligare en vacker sommar eller på avregleringarna. Det är faktiskt energiuppgörelsen, alla skatter och pålagor som har lagts på och det faktum att man fortfarande vill förstöra väl fungerande energisystem som är de stora problemen.

För några år sedan myntade jag begreppet nysocialism. Vi vet alla vad vanlig, klassisk socialism är. Det är att man lägger beslag på produktionsmedlen i statlig regi och sedan använder dem.

Nysocialism är det som man uppfunnit när man lägger beslag på produktionsmedel och sedan förstör dem. Barsebäck är ett exempel på nysocialism där man först förstärker någonting och sedan förstör det. Det är en politik som jag tror är väldigt svår att förstå i många av de socialdemokratiska leden.

Är det verkligen rimligt att förstöra väl fungerande kärnkraft i Sverige och i stället importera farligare el från länder med mycket mindre säkerhetstänkande än vad vi har i Sverige. Jag tror, herr talman, att det är ett stort problem och ett stort misstag som bör rättas till i en anda av ny tillväxt och nya tillväxtsamtal.

Anf. 2 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Det var mörkt i morse när jag och lille Karl steg upp. Det kommer att vara mörkt när jag hämtar honom från skolan i eftermiddag. Egentligen är det ljus bara ett par timmar mitt på dagen den här tiden på året. Barnen har overallerna på, för nu har vinterkylen börjat komma, och det gäller att skydda de små från frostens bett.

Inomhus står elementen på för fullt, och lamporna är tända i alla rum för att förjaga mörkret. Att ha rejält med ljus i ett rum anser en del vara slöseri, medan andra menar att det borde vara än mer upptänt i våra hus för att förhindra fler och allvarigare depressioner. Ljusterapi verkar vara en relativt enkel och billig försäkras mot höst- och vinterdepressioner här i den kalla och mörka nord.

Samtidigt jobbar hela den tunga basindustrin och alla andra företag för fullt och kräver goda och säkra leveranser av energi, för att inte tala om att den nya tekniken ingalunda i alla sina delar är energibesparande.

Det sägs att den nya 3 G-tekniken kommer att kräva ett fullt utbyggt kärnkraftverk. Jag hoppas verkligen att regeringen och PTS har tagit detta i beaktande när de pressar på för att få upp 3 G-masterna runt om i landet. Visst vore det, herr talman, en fenomenal paradox om den nya tekniken – den mest moderna – skulle drivas av gamla kol- eller oljeeldade kondenskraftverk – det mest ineffektiva och miljöförstörande vi kan hitta.

Det är inte utan att man kommer att tänka på vad de hårt prövade invånarna i kuststäderna sade, när de fick veta att vikingarna återigen hade siktats till havs: Å Herren Gud, bevara oss för nordmännens raseri. Inte för att näringsministern, som inte är här, uppträder som en viking, men de förstörande effekterna kan tydligen bli desamma nu som då.

Herr talman! Vi i Folkpartiet menar att styrningen av energipolitiken radikalt måste ändras. Sverige har ett i grunden mycket väl fungerande energisystem. Genom Sveriges goda tillgång på vattenkraft och den mycket framsynta kärnkraftspolitiken från tidigare årtionden har vi en konkurrenskraftig elproduktionsindustri.

Den av regeringen förda politiken undergräver dessvärre dessa goda förutsättningar. Regeringens linje att avveckla fullt fungerande och miljövänlig elproduktion i svenska kärnkraftverk har gjort Sverige till en nettoimportör av el. Tidigare intäkter avlexport har bytts mot kostnader för elimport, samtidigt som sårbarheten i det svenska energisystemet ökar.

Resultatet av den förda politiken har blivit att elpriserna stigit, och hela samhällets energiförsörjning hotas vid stark kyla eller vid avbrott i någon del av elnätet. Risken för effektbrist och driftavbrott har således ökat. Den osäkerhet som i dag är kännetecknande för energipolitiken gör samtidigt att kraftbolagen inte vågar investera i ny produktionskapacitet.

Det energipolitiska omställningsprogrammet, vilket bland annat innefattar satsningar på information och åtgärder för att spara energi i hushållen, har visat ett ganska magert resultat. Vi menar att det är både ineffektivt och kontraproduktivt att kombinera sådana satsningar med ett fastighetsskattesystem som innebär att investeringar i energisparande åtgärder, som villaägare och andra vidtar, ökar boendekostnaderna i form av höjd fastighetsskatt.

Nej, herr talman, Sverige behöver en ny och långsiktig energipolitik. Vår uppfattning är att energipolitiken bäst främjas genom en fri energiproduktion inom ramen för givna miljö- och säkerhetskrav. Det övergripande målet för den svenska energipolitiken måste därför reduceras till att främja en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning i hela landet, samtidigt som all energiproduktion självfallet ska klara högt ställda miljö- och säkerhetskrav. Valet av produktionsform ska inte avgö-

ras genom politiska beslut, utan energipolitiken främjas bäst genom en fri produktion.

Herr talman! Vi ser det som angeläget att Vattenfall AB börsintroduceras och privatiseras. Vattenfall är en mycket stor och viktig aktör inom det svenska energisystemet, och stora värden har byggts upp i bolaget. Vi menar att det är angeläget att dessa värden hanteras på ett effektivt sätt. Samtidigt vill vi ifrågasätta förenligheten mellan det uppdrag som bolaget sägs ha i själva omställningsarbetet av energisystemet och det faktum att Vattenfall till exempel startar upp gamla oljekraftverk i Stenungsund och bryter brunkol i Tyskland. Vi välkomnar därför den granskning av Vattenfall som Riksrevisionen nu inlett och kommer att följa den med stort intresse.

Herr talman! Vi anser att beslutet om en förtida avveckling av kärnkraften måste upphävas. Stängningen av Barsebäcks första reaktor har medfört stora kostnader för skattebetalarna, försämrat miljön och försvagat den svenska försörjningstryggheten. Den har också lett till en, som jag sade tidigare, betydande osäkerhet inom industrin beträffande den framtida tillgången på el.

Kärnkraftsavvecklingen bidrar även till att öka det svenska behovet av el producerad av fossila bränslen, vilket inte riktigt var vad man tänkt sig. Kol- och oljebaserad elproduktion både i och utanför Sveriges gränser kommer att kompensera, och gör så redan i dag, bortfallet av el när kärnkraften avvecklas. Följden av en fortsatt avveckling blir påtagligt ökade utsläpp av växthusgaser och andra skadliga ämnen. Vi anser att kärnkraften ska tillåtas vara kvar och utvecklas så länge de högt ställda kraven på säkerhet kan garanteras.

Jag anser också att vi ska titta närmare på den kärntekniska forskningen. Den bedrivs huvudsakligen internationellt, men vi tror att de svenska teknikerna och forskarna skulle kunna bidra till den forskningen om de bara fick möjligheter till det. Vi har tidigare talat om det så kallade tankeförbudet, 6 § i kärntekniklagen. Vi anser att den måste tas bort.

Herr talman! I själva verket förs för närvarande diskussioner i många länder om att bygga ut kärnkraften. I till exempel Finland, ett land mycket nära oss, har riksdagen genom beslut öppnat för byggande av nya reaktorer. Faktum är att det finns fler länder i världen som bygger nya kärnkraftsanläggningar än länder som stänger av dem.

Herr talman! Den totala energianvändningen har i ett historiskt perspektiv bara ökat. Bedömningar pekar på en fortsatt ökad energianvändning i framtiden även vid en fortsatt effektivisering. Energimyndigheten har räknat ut att Sverige, precis som de andra nordiska länderna, har en 2-procentig ökning per år när det gäller efterfrågan på el. Satsningar på information och åtgärder för att spara energi är därför mycket viktiga.

I detta sammanhang bör också nämnas att det är viktigt att ta till sig den kunskap som finns inom till exempel området byggteknik för att kunna bygga mer energisnåla hus. I en studie som gjorts på Chalmers tekniska högskola i Göteborg slås fast att vi inte bygger mer energisnåla hus nu än vad vi gjorde på 40- och 50-talen. Snarare tycks utvecklingen gå åt rakt motsatt håll trots de stora framsteg som görs inom både byggmaterial och byggteknik. Kanske beror detta på för dåliga ekonomiska incitament eller byggkrav från samhället sida. Jag vet inte, men det är viktigt att diskutera frågan.

I ett nyligen avslutat byggprojekt i Lindås strax utanför Göteborg har man lyckats bygga energisnåla hus till i stort sett samma kostnad som för ett vanligt bygge. Värmen i inomhusluften tas till vara för att värma både vatten och huset i övrigt. Detta och andra liknande projekt måste uppmuntras och spridas till fler entreprenörer.

Att få ned värmekostnaderna i ett hus till noll kronor sparar stora mängder energi. Det kan för en familj innebära besparingar i form av minskade energikostnader på flera tusen kronor i månaden. Även andra energibesparande åtgärder, till exempel bergvärme, är värda att uppmuntras.

Herr talman! Svensk energiförsörjning är sårbar ur flera aspekter. Stora delar av södra Sverige och östra Danmark drabbades den 23 september av ett omfattande elavbrott. Det visar med all tydlighet den sårbarhet som finns i vårt moderna samhälle. Strömavbrottet innebar att ungefär 900 000 kunder i Sverige under en period förlorade sin elförsörjning. Och antalet människor som påverkades i något vidare mening uppskattas till knappt en och en halv miljon. Därtill kommer de som blev utan ström på Själland och Bornholm. De uteblivna elleveranserna uppgick till cirka tio miljoner kilowattimmar. Enligt Svenska Kraftnäts egna beräkningar uppgick den samhällsekonomiska kostnaden till ungefär 500 miljoner kronor, en halv miljard kronor för ett strömavbrott.

Detta strömavbrott är inte det enda som har drabbat oss under de senaste åren. 1999, 2001 och 2003 kommer vi kanske ihåg.

Störningarna riskerar även tryggheten i sjukvården och i andra väldigt viktiga institutioner. Eftersom hälso- och sjukvården blivit alltmer tekniskt beroende har dess sårbarhet i händelse av elavbrott ökat dramatiskt på senare tid. Strömavbrottet visade bland annat att det fanns problem med reservkraften vid Lunds universitetssjukhus, och till exempel vårdcentralerna i Jönköpings län fick stänga eller minska sin verksamhet då de stod utan ström. Strömavbrottet i september åskådliggjorde också att den reservkraft, främst diesel och gasturbiner, som finns dels inte är tillräcklig, dels inte fungerar. I vissa fall kopplades den inte på helt enkelt på grund av oklara rutiner.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att både Svenska Kraftnät och Energimyndigheten har genomfört utredningar om den svenska leveranssäkerheten. Men vi anser inte att regeringen har gjort allt som den skulle kunna göra. Regeringen måste också se till att samtliga kommuners reservkapacitet ses över.

Jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 18.

Anf. 3 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Tillgång till energi till rätt pris är en förutsättning för jobb, välfärd och det välstånd som vi alla vill ha i det här landet. I Sverige har vi egentliga stora förutsättningar för att vara självförsörjande av el. Så har det också varit. Men i takt med att energiuppgörelser har träffats med smala majoriteter och utan strategiskt framtidsänkande har vi blivit en nettoimportör av el. Så skulle det inte behöva vara.

Politik är att vilja, sade någon. Politik är inte att vela. Men detta velande som har varit har medfört att varken producenter eller konsumenter har vågat göra framtidsatsningar. Det har medfört en dyr el för konsu-

menten, och för basindustrin, där energikostnaden är en lika stor kostnad som råvaran, är det naturligtvis förödande.

Kristdemokraterna konstaterar också med förvåning att regeringen nu inte anvisar någon finansiering alls för energipolitiken år 2005 eller 2006. Snacka om kortsiktighet.

Kanske är det på just energiområdet som regeringen och dess stödpartier är som svagast. Där skulle mest behöva bli gjort. Enligt ryktet har de olika åsikterna mellan partierna gjort att propositionen om utsläppsrätter har blivit så försenad. Samtidigt samarbetar regeringen med Centerpartiet och inte med Miljöpartiet i energifrågor. Detta skapar en splittring, och det skapar en osäkerhet. Det är som att dansa jenka – man går två steg fram och ett tillbaka, i bästa fall. Ibland kanske det blir två steg bak och ett fram. Jag skulle vilja rekommendera regeringen att byta danspartner.

Nyckelordet för framtiden måste vara långsiktighet – att ha lång sikt för energipolitiken och att bestämma sig för åt vilket håll man ska gå. Då håller det inte att ideligen byta riktning. Därför fortsätter vi kristdemokrater i vår budget med ekonomisk stimulans för byte av uppvärmningssystem i villor med direktel efter att regeringen har hattat fram och tillbaka i den här frågan och skapat osäkerhet på marknaden. Det är strukturellt riktigt att få bort högeffektiv el från att användas till bostadsuppvärmning. I vår politik genererar det inte heller en högre fastighetsskatt. Man måste ge rätt signaler, bygga de goda incitamenten och vara uthållig. Utbyggnaden av naturgasen i södra Sverige står och väger på grund av regeringens obeslutsamhet. En rad intressanta energitekniker slås ut av det nya elcertifikatssystemet som motarbetar nya men än så länge dyra energikällor.

Herr talman! Vi kristdemokrater vill att energiförsörjningen ska tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler, och vi ser positivt på att andelen inhemska förnybara energikällor blir en allt större del av energimixen.

Vi föreslår pengar för att främja forskning om vätgas och om solcellsbaserad energi. Vätgas är suverän. Den ger inga utsläpp. Och kanske är vi i dag världsledande på solcellsforskning. Men det återstår en bit innan vi kan ha en lönsam kommersialisering av den forskningen.

Det är två viktiga framtidsinriktade forskningsområden. Vi måste våga.

Det system med elcertifikat som regeringen och dess stödpartier har valt är inte det bästa tycker vi. Det har också gjort elen väldigt dyr för hushållen, och det ger inte stöd åt mindre lönsamma men utvecklingsbara förnybara energislag.

Herr talman! Den svenska kärnkraften ska fasas ut ur energisystemet i takt med att den kan ersättas med förnybar energi. Vi tycker därför inte att Barsebäck 2 ska stängas om alternativet är kol från kolkraftverk i Polen, Danmark och så vidare. Och vi är intresserade av att veta vad det är som händer i kärnkraftsförhandlingarna. Vi vet ingenting. De slutna rummen är förborgade, åtminstone för oss i oppositionen. Vi kristdemokrater tycker att detta är ett oanständigt sätt att hantera en sådan långsiktig fråga. Det skapar inte trygghet hos konsumenterna eller hos producenterna. Det skapar ett vakuum som riskerar att företag flyttar ut ur landet. När kommer Bo Bylund att presentera någonting för alla i Sverige och

inte bara för dem som har tillgång till de slutna rummen? Det här är inget bra sätt att hantera kärnkraften på.

Herr talman! Strömavbrotten har blivit vanligare och längre. Myten om att Sverige är osårbart har fått sig en knäck av verkligheten. Den gångna helgen var det vädrets makter som ställde till det och slog ut tusentals hushålls eltillförsel. Men ganska ofta är det rena systemfel som orsakar mycket omfattande strömavbrott. Den 23 september var det precis som Eva Flyborg alldeles nyss berättade en och en halv miljon människor som stod utan el i tre-sex timmar. Arbetsplatser tystnade, tågen stannade och datorer slocknade med fara för liv och säkerhet.

Den genomsnittliga avbrottstiden under åren 1998–2001 var för en elkund på landsbygden 203 minuter per år och kund. Det får man alltså räkna med varje år om man bor på landsbygden. Det finns de som är utan eltillförsel dygn i sträck och näst intill veckor.

I februari 2001 när det blev riktigt kallt fick man gå ut till allmänheten och vädja om återhållsamhet i elkonsumention. Sådan brist var för handen.

Kristdemokraterna har begärt att näringsutskottet ska ha en hearing för att analysera detta problem. Och det är angeläget. Också vår näringsminister har stått i TV och sett allvarlig ut och sagt att detta måste åtgärdas. Men inget har hittills hänt. Han har ju haft chansen ett tag. Och innan dess hade Björn Rosengren chansen. Men inte mycket har hänt.

Svenska Kraftnät menar nu att det behövs ombyggnad av ställverk och förstärkning av stamnät, särskilt i södra Sverige. Själv åstadkommer man en tillfällig lösning som man hoppas ska fungera under en övergångsperiod. Men det vore intressant att i dag få höra vad energimajoriteten tänker företa sig för att säkra upp vår energiförsörjning. Att vänta och se kan gå an ett tag, men det blir ganska besvärligt i längden. Och det har vi sett exempel på i en tilltagande ström under de senaste åren.

Herr talman! Elskatten, mervärdesskatten och kostnaderna för administrationen av elcertifikaten blir tillsammans 40 % skatt på elpriset som konsumenterna i dag får betala. Skatten kommer att öka ytterligare nästa år i och med det förslag som majoriteten i energifrågorna har lagt fram. Detta är inte rimligt.

I dag finns det en hel del hushåll där man inte har råd att hålla sig varm. Man lagar maten på stormkök för att spara el. Framför allt oroar sig våra pensionärer. De sänker värmen så att de näst intill riskerar sin hälsa.

Årets rödgröna skatteväxling var ett dråpslag framför allt mot de pensionärer som har oljevärme. Av den anledningen har vi kristdemokrater sagt nej till årets skatteväxling. Den slår alltför obarmhärtigt mot svaga grupper i samhället.

Sverige behöver ett nytt energiskattesystem där skatter och miljöavgifter utformas så att de inte allvarligt drabbar välfärd och sysselsättning. Man ska minimera miljöbelastningen och säkerställa tillgången till billig energi. Då är det ganska självklart att kraftvärmebeskattningen måste åtgärdas i en sådan riktning. Det är bra att det äntligen finns ett förslag i budgetpropositionen som går i den riktningen. Det borde dock, tycker vi, ha kommit mycket tidigare.

Kraftvärmen är ett effektivt energiutnyttjande men har, tyvärr, inte byggts ut i Sverige. Hade man tidigare gett signaler om att beskattningen

ska vara ändamålsenlig för en kraftfull utbyggnad av ett mycket effektivt energislag, elenergiproduktionsslag, skulle Sverige i dag ha kunnat vara en nettoexportör av energi till övriga Europa. Men från investerarnas sida har man inte vågat bygga eftersom signalerna inte har varit tydliga. Återigen har bristen på långsiktighet varit till nackdel för en positiv utveckling för en energiproduktion som också miljömässigt är positiv.

I dag är det många aktörer som står inför den här typen av investeringar. Så är det i Göteborg och i Jönköping. De behöver få tydliga signaler från riksdag och regering för att våga göra satsningar. Det handlar då om signaler om att skattesystemet inte kommer att ändras eller försämrats framöver. Sådana signaler är vi kristdemokrater beredda att ge. Men är socialdemokrater, vänsterpartister och centerpartister beredda att ge *långsiktiga* framtidsloften?

Vi ser också positivt på att det tillkommer ytterligare aktörer genom kraftvärmeutbyggnaden på producentmarknaden, som ju börjar bli alltmer oligopolartad.

Herr talman! Kristdemokraterna anser att vi måste ha ett europeiskt perspektiv på energipolitiken. Våra energibeslut måste fattas i samklang med övriga Europa. Det borde vara en självklarhet för alla, oavsett var man står ideologiskt. Elmarknaden håller på att avregleras i EU. Från den 1 juli 2004 kommer den att vara avreglerad för företag och från den 1 juli 2007 för hushåll.

Var finns regeringens beredskap inför detta? Hur tänker man förstärka överföringskapaciteten mellan den skandinaviska halvön och den europeiska kontinenten? Vilken beredskap finns det för prishöjningar?

Sverige är nästan bäst i Europa på att producera el utan utsläpp, men samtidigt använder vi nästan mest el av alla. Vår basindustri och vårt kalla klimat har betydelse i sammanhanget. Men här finns det också en sparpotential om rätt styrmedel sätts in. Ett sådant är att byta ut direktelen för uppvärmning i hushållen.

Kristdemokraterna anser att Sverige genom rätt styrmedel, genom ökad produktionskapacitet och genom ökad överföringskapacitet har förutsättningar att bli en nettoexportör till Europa. En avreglerad europeisk marknad erbjuder stora möjligheter. Men då måste också en betydligt större långsiktighet finnas i besluten. Det har vi saknat länge nog nu. Jag tror, som sagt, att det hänger på valet av danspartner.

Herr talman! Jag står bakom alla våra reservationer men nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 4 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservationerna 3 och 6.

Energipolitiken i Sverige bör i grunden förändras i hållbar riktning. Vi behöver en omställning till elproduktion baserad på förnybara energislag. Över huvud taget handlar det om att i Sverige använda förnybara energislag.

Vi måste ändra dagens konsumtionsmönster när det gäller energianvändningen. Som tidigare nämnts har vi en hög konsumtion av el i Sverige. Vi bör ändra på det förhållandet så att vi får en konsumtion som mer liknar övrig konsumtion i Europa vad gäller elen.

För att i övrigt ändra konsumtionsmönster och få mer av förnybara energislag finns det två principiella metoder. Den metod som nu används mest av Socialdemokraterna, Centern och Vänstern är att försöka stimulera fram de energislag som man önskar sig. Men en annan metod, som faktiskt är mer effektiv, är att prissätta miljöförstörelsen – att sätta ett pris på miljöförstöring och risker. Det är det som vi försöker få fram genom den gröna skatteväxlingen. Kostnader läggs på miljöförstöring. I stället görs arbetet billigare, till exempel genom lägre skatter på arbete. Vi tror att det är ett effektivare sätt att få det resultat man önskar sig.

Säkerhetskraven för den svenska kärnkraften tycker vi måste höjas. Sverige har haft oproportionerligt många allvarliga incidenter i kärnkraftverken. Detta pekar på brister i säkerhetskulturen som måste åtgärdas.

En trolig konsekvens av höjda säkerhetskrav är att några reaktorer ställs av, för egentligen är det alltför kostsamt att vidta de åtgärder som behövs. Samtalen med företrädare för kärnkraftsindustrin om en avveckling tycker vi bör avbrytas. Det är ett felaktigt sätt att avveckla kärnkraften. Så länge de förväntar sig direkta ersättningar och stor ekonomisk kompensation för att stänga kärnkraftverk kommer de att köra dessa, även om de går med förlust, just i avvaktan på att få nämnda kompensation. Det är inte ett särskilt bra sätt att hantera avvecklingen.

Åtminstone när det gäller Vattenfall, som ju staten äger, tycker vi att man bör se till att kärnkraften redovisas för sig, så att man kan se de direkta kostnaderna för varje reaktor.

Vi är positiva till kraftvärme och tycker att det är väldigt viktigt att man där får stabila villkor framöver så att denna sektor kan utvecklas. Det är naturligtvis mycket bättre med kraftvärme än med sådan värme där inte också kraft samtidigt produceras.

Vindkraften vill vi ska utvecklas. Dessutom är solvärme och solceller viktiga för framtiden. Redan nu är det kommersiellt egentligen möjligt att använda solvärmern. Men det finns trögheter i det sammanhanget. Dessutom är det för lite information och för lite koncentration till exempel på solvärmern för att det ska bli det genombrott som det nu faktiskt är klart för att ske.

Solcellerna är något som inte heller ligger så långt bort, sett till installationer när det gäller byggnadsmaterial i tak och fasader. Där borde något göras, och där är ett genombrott ganska nära – särskilt om man tänker sig att ha en rättvis kostnad för energin så att det som är miljövänligt verkligen får en chans att slå igenom.

Vi har i Sverige som sagt en väldigt stor elkonsumtion. Det är inte effektivt. Det finns en väldigt stor potential för att minska elkonsumtionen. Det beror till del på att vi har lite kallare klimat och att vi har mer energintensiv industri. Men allt kan inte förklaras med det. Den medelstora industrin använder till exempel betydligt mer el än motsvarande industrier i Europa. Det finns väldigt mycket att göra. Det här måste antagligen göras med hjälp av att rätt priser sätts på el och annan energi.

Det finns mycket att göra vad gäller energieffektiviseringar. Vi tycker att Statens energimyndighet inte har varit tillräckligt effektiv när det gäller energieffektiviseringar. Vi föreslår att en speciell energieffektiviseringsmyndighet inrättas som speciellt får inrikta sig på energieffektivisering så att det inte blir konfliktpunkter som hindrar verksamheten.

Det sista jag vill ta upp är forskningen om drivmedel. Här tycker jag att den hittills varit för mycket inriktad på några tillämpningar som har fått mycket pengar. Det gäller till exempel etanol. Jag tycker att det är bra att det utvecklas, men inriktningen på politiken måste bli mer diversifierad, och stöd måste ges till de saker som myndigheterna faktiskt tror kommer att bli framtidens lösningar. Vi har till exempel förgasning och syntetgasproduktion, som har fått väldigt lite pengar men som egentligen alla tror är en stor möjlighet för framtiden.

Anf. 5 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag ska inte ta upp alltför mycket tid för den här repliken, men Ingegerd Saarinen från Miljöpartiet brukar säga, och sade också i dag, ungefär så här: Industrin slösar på energin. Det går åt mer än vad det borde göra. Man skulle kunna vara med effektiv, om jag får uttrycka det så.

Jag har hört det där ett antal år, och jag undrar fortfarande: Vad är det som gör att Miljöpartiet tror att industrin vill vara energiineffektiv?

Anf. 6 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Jag tror inte alls att industrin vill vara energiineffektiv, men jag tror att den har för svaga drivkrafter att bli effektiv. Det kostar den så lite att vara energiineffektiv. Det är det som är problemet. Elkostnaden är i jämförelse med övriga kostnader så liten att det inte ger rätt drivkraft att effektivisera.

Anf. 7 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag håller inte med. En väldigt stor del av den svenska basnäringen – Sverige är ett ganska tungt industriland och har varit det väldigt många år – för att inte tala om den elintensiva industrin, som också är ganska stor i Sverige, är väldigt beroende av att man sparar i alla sina processer och därmed sänker sina kostnader. Skillnaden på ett och två öre kan i princip göra om det går med vinst eller med förlust. Det pågår en kostnadssäkring och en processsäkring utan dess like runtom i hela vårt land, i stor del i basindustrin och processindustrin.

Jag tycker att det finns en missuppfattning som jag vill hjälpa till att klarlägga. Det är inte så att man struntar i energikostnaderna därför att det är så billigt ändå. Det är faktiskt inte så. Det blir väldigt tydligt vid arbetsplatsbesök inom olika delar av industrin att energikostnaderna är en mycket viktig faktor, och därför ägnar man sig åt att försöka sänka energikostnaderna och därmed förbättra sina processer. Det är också väldigt dyrt. Det gör att man behöver ha pengar över för att kunna investera i ny miljöteknik. Där är det klart att skattesystem och allt annat hänger ihop.

Jag vill ändå, herr talman, påtala att det inte är så att svensk industri slösar med energin därför att den är billig. Tvärtom, det pågår ett stort arbete ute i Sverige.

Anf. 8 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Problemet är att Eva Flyborg nu blandar ihop elintensiv industri och övrig industri. Det är lite farligt att göra det. Inom elintensiv industri är kostnaderna för energi en väsentlig del av produktionskostna-

derna. Där har man nog rätt så länge tittat på energipriserna för att se vad man kan göra för att effektivisera. Men inom övrig industri, där man inte använder så mycket el och där el inte är en så stor del av kostnaden, har det gjorts väldigt lite. Det har visat sig bland annat att en Volvofabrik i Sverige använder dubbelt så mycket energi som en Volvofabrik som gör ungefär samma saker i Holland. Det har att göra med att de svenska energipriserna har varit jämförelsevis låga.

Nu har det hänt saker de senaste åren som gjort att priserna har drivits i höjden. Då är det glädjande och naturligt om industrin ser om sitt hus och börjar intressera sig för energikostnaderna. Det kanske är det som du har märkt vid dina besök inom industrin. I så fall är det efterlängtat, och man får hoppas att de fortsätter med det.

Anf. 9 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s):

Herr talman! Vi behandlar nu utgiftsområde 21 Energi. Det gäller en fråga som vi ofta diskuterar i den här kammaren, och vi använder ungefär samma argument vid varje tillfälle från de flesta partiers företrädare. Vi har i dag en ny företrädare för Moderaterna, och jag trodde att vi skulle få höra några nya saker som skulle revolutionera vår debatt och höja debattklimatet. Men nej, det var samma gamla kärnkrafts-avvecklingsdiskussion som hans företrädare Mikael Odenberg och andra för.

Vi socialdemokrater, Vänsterpartiet och Centerpartiet står bakom energipolitiken, och vi har gjort det under många år. Det handlar om långsiktighet. Vi träffade den första överenskommelsen 1997, som var femårig, och en annan 2002. Vi ser att det har gett goda förutsättningar och varit bra för Sverige att vi har haft en långvarig överenskommelse på energiområdet, som vi ser ska fortsätta ytterligare.

Vi tycker att energin är viktig för Sverige, och det är viktigt att vi har priser som är konkurrenskraftiga. Våra priser är konkurrenskraftiga i jämförelse med övriga Europa.

Vidare ska energipolitiken bidra till att skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och en förnyelse och utveckling av den svenska industrin.

Till Per Bill kan jag, med anledning av den fråga han ställde till mig angående Pappers och Metall, säga att vi är goda samtalspartner till dem om vår energipolitik, och vi är överens om hur energipolitiken framöver ska utvecklas i det här landet. Jag kommer tillbaka senare till kärnkraften och dess framtid.

Sveriges elförsörjning ska tryggas genom att energisystemet ska baseras på varaktiga, helst inhemska, förnybara energikällor samt en effektiv energianvändning. Kärnkraften ska ersättas med effektivisering av elanvändning, konvertering av energislag samt en miljömässigt acceptabel elproduktionsteknik. I ökande utsträckning ska elförsörjningen baseras på förnybara energikällor samtidigt som användningen av fossila bränslen ska hållas på låg nivå.

Utskottets majoritet finner inga skäl för riksdagen att med anledning av de motioner som behandlats göra något avsteg från de av riksdagen tidigare fattade besluten om energipolitikens inriktning.

Herr talman! I ett antal motioner har frågan om basindustrins energiförsörjning lyfts fram. Enligt utskottets majoritet är en av de viktigaste förutsättningarna för konkurrensförmågan hos industrin en god tillgång

på energi på konkurrenskraftiga villkor. Detta betonas särskilt i de mål som fastställts för vår energipolitik.

En av de frågor som kommer upp i och med att vi behandlar energifrågor i riksdagen är krav från de borgerliga partierna på att Vattenfall ska privatiseras och börsintroduceras.

Jag läste i Dagens Industri i går att Per Bill och Mikael Odenberg hade uttalat sig om hur ineffektiv staten är som företagsledare. De tyckte att Vattenfall skulle säljas och privatiseras eftersom det vore mycket bättre. Men, Per Bill, varför är det så? Titta på de övriga kraftbolagen i Sverige! De är inte mer effektiva än vad Vattenfall är. Vattenfall är ännu bättre. Titta på Sydkraft! Skulle konkurrensen bli större om Vattenfall börsintroducerades och privatiserades? Nej, Per Bill, jag tror inte att det blir så.

Utskottets majoritet har vid alla tidigare tillfällen avstyrkt dessa framställningar, och gör så även nu. Vattenfall är ett viktigt företag för staten i det omställningsarbete som vi genomför på energiområdet. Vattenfall ska vara statligt. Så länge vi socialdemokrater, vänsterpartister och centerpartister står bakom energipolitiken kommer Vattenfall att vara statligt ägt.

En annan fråga som de borgerliga partierna har en annan uppfattning om än majoriteten i utskottet gäller elcertifikat som vi i denna kammare beslutade om våren 2003. I ett antal motioner begärs att systemet ska avvecklas.

Utskottsmajoriteten vill härvid erinra om att vid behandlingen av införande av elcertifikatssystemet framhölls att utskottsmajoriteten såg mycket positivt på systemet. Det skulle skapa möjligheter för en fortsatt utbyggnad av elproduktionen från förnybara energikällor samtidigt som det skulle stimulera marknadsdynamik som i sin tur främjar kostnadseffektivitet när det gäller förnybara energikällor.

Herr talman! Enligt de rapporter som vi har fått från Energimyndigheten och handläggarna på Näringsdepartementet fungerar denna marknad mycket väl. Det finns ett stort intresse även från andra länder – främst från de nordiska länderna – för vårt elcertifikatssystem. Jag ser ingen anledning att göra någon omprövning eftersom det fungerar mycket väl.

Herr talman! Då det gäller avvecklingen av kärnkraften förs det samtal med industrin. Det är Bo Bylund som har det uppdraget, och samtalen förs i en konstruktiv anda. Enligt de uppgifter som jag har i dag träffades man senast i måndags för att fortsätta diskussionerna. Enligt det uppdrag som Bo Bylund har ska han under våren 2004 presentera ett förslag för riksdagen och regeringen om hur man ska träffa en uppgörelse med industrin om avveckling av kärnkraften.

Vi tre samarbetspartier ska träffa Bo Bylund under veckan för att få en rapport om hur det ser ut och om hur det går med diskussionerna, om de går framåt eller om de har gått i stå. Jag tycker att det ser positivt ut.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till förslagen i näringsutskottets betänkande NU3 *Utgiftsområde 21 Energi* samt avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 10 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Jag är både stolt och nöjd över att företräda klassisk moderat energipolitik. Där kommer det inte att bli några stora förändringar, det kan jag lova Nils-Göran.

Jag trodde att jag fick svar på frågan om Pappers och Metall, men egentligen var det inte så mycket till svar. Tycker Pappers och Metall att det är bra att ni fortsätter att samregera i dessa frågor med Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet och att ni vill lägga ned väl fungerande kärnkraftverk?

Du ställde en fråga om privatiseringen. Om man bara för över ett företag från den statliga sektorn till den privata sektorn blir ju inte konkurrensen bättre därför att det ändå finns lika många företag på marknaden. Men Vattenfall har ett stort problem. Vattenfall är del i en koncern där det ingår ett antal monopol som tjänar mycket pengar och ett antal illa skötta statliga bolag som ganska ofta tycks behöva nya pengar.

I och med att man gillar att tricksa med budgetsystemet använder man sig av koncernbidrag. SJ ska nu ha 1,3 miljarder, och tyvärr är väl Vattenfall ett av de stackars företag som får vara med och betala för regeringens illa skötsel av SJ. Det är det stora skälet till att man ska låta Vattenfall bli en del av den privata marknaden och få tillgång till det riskkapital som finns där.

Anf. 11 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik:

Herr talman! När det gäller diskussionen om Pappers, Metall och andra industriföreträdare har vi lite olika uppfattning om avvecklingen, men vi är överens om att det är viktigt att vi i Sverige har en energipolitik som leder till låga energipriser. Det är förutsättningen för att Sverige ska kunna ha kvar sin industri. Där har vi ingen annan uppfattning än våra kamrater i Pappers, Metall och LO. Den enda skillnaden ligger i uppfattningen om avvecklingen.

Vi för diskussioner, och man är överens med oss. Kan vi hitta andra effektiva energisystem som kan konkurrera ut kärnkraften har man ingenting emot det. Vi tycker att dessa samtal är konstruktiva.

När det gäller Vattenfall och koncernbidrag är det inget konstigt att det i en koncern finns vinnare och förlorare. I koncerner ska man hjälpas åt och se till att hela koncernen mår bra. Du skrattar, du, men så är det ju också i de privata koncernerna. Titta på ABB och Ericsson där det finns många olika företag! Alla dessa företag redovisar inte vinst, utan då betalar man ut koncernbidrag därför att man tycker att de företagen är effektiva och bör vara kvar.

Vattenfall är en viktig aktör på marknaden, och det ska vara kvar i statligt ägande. Vattenfall blir inte mycket bättre bara för att det blir privat. Vattenfall är och ska förbli statligt så länge vi tillsammans med våra övriga samarbetspartier regerar i det här landet.

Anf. 12 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Det har ju gått mode i att bilda koncerner. Just nu ägnar sig kommunerna åt detta tricksande. Skattemyndigheterna är inte alls särskilt imponerade över att man låter stadsteatrar ingå i koncerner med till exempel kommunala elföretag. Man befinner sig i en gråzon och ute i tassemarker när man ägnar sig åt sådana här saker.

Nils-Göran Holmqvist pratade om vissa åsiktsskillnader. Betyder det att Pappers och Metall inte vill lägga ned väl fungerande energi medan ni vill göra det? Eller betyder det att ni samsas kring den klassiska linje 2-politiken som går ut på att man inte lägger ned kärnkraftverk förrän det finns alternativ som är konkurrensmässiga? I så fall skulle jag vilja säga att vi faktiskt har fått det första lilla tillväxtljuset här inne i lokalen i dag. Det betyder i så fall att det är långt kvar innan vi stänger nästa kärnkraftverk, därför att alternativen prismässigt för tillfället inte har skuggan av en chans.

Anf. 13 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik:

Herr talman! När det gäller diskussionen om avvecklingen är det så att Pappers och Metall tycker att man inte ska avveckla, och vi håller med dem. Vi säger också i våra samtal och i våra överenskommelser att vi inte ska avveckla svensk kärnkraft förrän vi har alternativa energikällor, och de ska då vara inhemska. Det står i våra överenskommelser, där det också står hur vi ska stänga nästa kärnkraftverk. Den diskussionen förs.

Anledningen till att vi inte har stängt Barsebäck 2 är att vi inte har uppfyllt villkoren i överenskommelsen om att kärnkraften ska ersättas med svensk inhemsk energi. Det har vi aldrig hymlat om. Det är viktigt att vi kan åstadkomma det innan vi stänger Barsebäck 2. Bo Bylunds uppdrag är att se vad vi kan göra med alla våra kärnkraftverk som vi har kvar i dag, hur avvecklingen ska se ut. Sedan är det eventuellt möjligt att bryta ut Barsebäck 2 om det visar sig att man inte kommer fram, men det är ju Bo Bylunds uppdrag.

Anf. 14 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag får tacka för betygssättningen från talarstolen tidigare över vår brist på spirituella anföranden. Vi får ta detta till oss. Men det handlar ju om att vi tvingas recensera samma eländiga politik varje år, och då blir det lätt så.

Långsiktighet talade du, Nils-Göran Holmqvist, om. Din bild stämmer inte riktigt överens med det man hör när man träffar industrins, kraftbolagens och hushållens företrädare. De tycker inte att energipolitiken har varit långsiktig. Och det är min grund när jag säger att inte heller jag tycker det. Jag tror att den kan göras mycket bättre, mycket mer långsiktig och spelbar, förutsatt att man bygger den på en större majoritet.

Min fråga är: Är det också Nils-Görans bedömning att energipolitiken i det här landet skulle må bra av en bredare uppgörelse rent generellt sett som kan hålla över regeringsskiftet och annat?

Jag har en fråga till. Jag kan konstatera att vi har gått från att vara nettoexportör till att bli en nettoimportör. Om det finns ett litet uns av självkritik skulle jag vilja fråga: Finns det något i er formidabelt bra energipolitik som skulle kunna vara värt lite kritik? Vad är det som ni inte har lyckats med efter denna hord av framgångsrika beslut som ni har fattat?

Anf. 15 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik:

Herr talman! Visst, vår energipolitik är långsiktig. Maria Larsson kan inte komma och säga annat. Vi har sedan 1997 haft och har uppgörelser med ytterligare två partier i Sveriges riksdag. Vi har fattat beslut om vår

inriktning, att vi ska avveckla kärnkraften och hur den ska avvecklas. Vi har haft och har långsiktighet i forskning och utveckling. Det tycker jag ger oss en stabil grund att stå på. Jag tycker att vi har långsiktighet. Om Maria Larsson inte tycker det kan man fråga sig varför hon inte tycker att femåriga överenskommelser är långsiktiga. Det är i ungefär det härade man kan komma i sådana här diskussioner.

När det gäller frågan om majoriteten välkomnar vi självklart flera partier som är intresserade av att vara med i de konstruktiva diskussionerna om svensk energi i framtiden. Maria Larsson och hennes parti, Folkpartiet och andra har varit med, men man hoppade av på grund av att man inte ville vara med och ta ansvar för svensk energipolitik. Men ni är självklart hjärtligt välkomna om ni har omprövat ert beslut och vill vara med och forma den kommande energipolitiken under 2000-talet.

Visst, det finns alltid saker och ting i en överenskommelse som man kan säga att man kunde ha gjort mycket bättre, men jag tycker att vår energipolitik för närvarande är rätt bra. Som jag sade kan den bli bättre, men jag tycker att den är det optimala som finns just nu i alla fall.

Anf. 16 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är ganska mycket som vi tycker olika om. Vi tycker olika om långsiktigheten. Mina åsikter stämmer därvidlag bättre överens med det som industrin säger, med det som kraftbolagen säger och med det som hushållen säger. De upplever inte den långsiktighet som vi nu hör pläderas för.

Det var inte mycket till självkritik som fanns. Det var det optimala läget som rådde inom energipolitikens område. Jag tycker att det är lite trist att höra att man faktiskt inte kan erkänna det som har gått snett.

Det är inget bra läge som vi befinner oss i med kärnkraften för närvarande. Det är ett osäkert läge som skapar en osäkerhet hos industrin. När det gäller kraftvärmen har vi fått vänta oerhört länge på den nya beskattningsreduktionen. Det har gjort att vi inte har byggt ut på det sätt som skulle ha kunnat ske i det här landet. Det hade gett oss helt andra möjligheter där vi står i dag.

När det gäller fjärrvärmen har det varit mycket hattande. De åtgärder som har satts in för energisparandet har inte gett särskilt mycket. Det har varit en hattighet i systemet. Jag exemplifierade med bidragen till hushållen för att byta från direktverkande el. De har funnits ett år, sedan har de tagits bort, sedan har de införts igen och sedan tagits bort – ett evigt hattande. Och det finns inte ett litet uns av självkritik. Det är bara att beklaga, men det blir som i så många tidigare debatter, att vi står här och tycker olika om energipolitiken. Min ingång var att här skulle det behövas ett lite förnyat synsätt från majoritetens sida och en vilja till en bredare uppgörelse. Då kan man naturligtvis inte bjuda med armbågen som man gjorde vid de förhandlingar som tidigare var för handen, där man faktiskt inte eftersträvade en bredare uppgörelse utan ville skärma av parti efter parti.

Anf. 17 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik:

Herr talman! Egentligen finns det inte så mycket mer att säga än det som vi har sagt tidigare. Vi har inte bjudit in er med armbågen, och vi har inte stött ut er. Det var ju ni själva som tog avstånd och inte ville vara

med i de diskussioner som fördes kring hur vi skulle avveckla svensk kärnkraft. Stora delar av den här kammaren har varit och är överens om att kärnkraften ska avvecklas, men det som vi förde diskussioner om var hur den ska avvecklas. Det var vid de diskussionerna som ni blev av.

När det gäller kraftvärme och kraftvärmebeskattningen har vi i vårt parti och i utskottet varit de som har drivit frågan om att kraftvärmebeskattningen ska tas bort. Vi har då haft att övertyga våra partikamrater i andra utskott om hur viktigt det är. Till slut har vi lyckats att övertyga dem. Nu tas kraftvärmebeskattningen bort, och vi ser att det blir möjligt att börja göra stora investeringar i södra Sverige där det behövs ny kraft för att få balans. Vi kan se att Göteborgs energi och Sydkraft i Malmö nu börjar ansöka om att få bygga. Vi ser att det förs sådana diskussioner i industrin att man kommer fram till nya kraftslag att använda.

Sedan kan jag säga till Maria Larsson att vi ger signalen, som du frågade efter förut, att det är viktigt att gasledning byggs uppåt Mellansverige så att vi kan se till att kraftvärmens ökar sin bredd där. Det ser jag positivt på.

Anf. 18 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Det har talats om koncernbildningar och skatteplaneringar. Jag tycker att det är en helt underbar diskussion. Till och med i min egen hemstad, Göteborg, har man också bildat koncerner för att slussa pengar från det ena till det andra. Nu är vi uppe i regeringen och tassar och de gör samma sak, Näringsdepartementet och Finansdepartementet i skön förening. Det är en fin vision.

Herr talman! Nils-Göran Holmqvist säger att det är samma gamla klagovisa från oppositionen. Ja, det är ju samma gamla energipolitik som råder från majoritetens sida. Man tycks ha tryckt ned *repeat*-knappen redan 1980, och sedan kör man samma sak: Kärnkraften måste bort.

Nils-Göran Holmqvist säger också att han står bakom energipolitiken. Han står även bakom svenska folket, herr talman, långt bakom. 75–80 % av svenska folket vill ju ha kvar eller till och med utveckla kärnkraften. Det är verkligen att stå långt bakom svenska folket.

Jag har en liten fråga: Hur känns det egentligen att tillhöra en så liten extremistgrupp eller sekt, kanske man skulle kunna kalla det, i svensk energipolitik och i den här frågan?

Anf. 19 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag känner inte att jag tillhör någon liten sekt. Jag känner att vi i vår rörelse är överens om hur svensk kärnkraft ska avvecklas. Jag känner också att jag har flera med mig. Centerpartiet och Vänsterpartiet är överens med mig. De känner nog samma sak i sina partier. Det vi nu håller på med är viktigt.

När vi nu ska avveckla svensk kärnkraft ska vi också se till att vi får in svensk förnybar elenergi. Det är om detta diskussionen förs. Vad är det vi ska ha i stället? Vi pekar på att det är biobränsle och gas som ska användas i vårt energisystem. Det är viktiga signaler där vi talar om att det är viktigt att vi använder detta hos oss. Det är det budskap som jag alltid ger när jag är ute och diskuterar med mina partikamrater och övriga om hur energisystemet ska se ut i framtiden.

Anf. 20 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag har aldrig hört talas om en liten sekt som har haft 75–80 % av hela svenska folket bakom sig, men om det är definitionen från regeringens sida förstår jag att det är därför man har problem.

I vår rörelse är man överens, säger Nils-Göran Holmqvist. Ja, inte så himla mycket. Vi har hört tunga fackliga företrädare och hela förbund gå ut och säga att vi inte kan avveckla kärnkraften. Ni vet väl egentligen också att det är så.

Vi ska använda svenska förnybara energiråvaror, säger Nils-Göran Holmqvist. Ja, herr talman, torv ska tydligen ingå i de här förkättrade elcertifikaten. Torv är inte förnybart enligt FN:s definitioner, utan det är att betrakta som ett fossilt bränsle. Även där lutar ni er mot mer fossila bränslen.

Ska man tolka Socialdemokraterna positivt kommer vi inte att avveckla kärnkraften över huvud taget. Björn Rosengren talade på sin tid om 40 år. Då fick han bannor av Göran Persson och sade att det kanske inte var mer än 5 år. Vi kanske ska välja att tolka Socialdemokraterna positivt.

Jag har en sista fråga. Är det tänkt att importerad olje- och kolkraft ska driva den nya 3 G-tekniken, Nils-Göran Holmqvist? Som det är nu räcker inte den svenska produktionen till det. Vår egen miljövänliga elproduktion med vattenkraft och kärnkraft till exempel räcker inte till detta. Ska man i så fall också märka mobilerna med en liten dekal där det står: Drivs av fossilkraft. Det kanske kunde vara en idé.

Anf. 21 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag ska inte gå in på om de ska märkas eller inte. Vi i vårt land ska se till att vi har förnybara energikällor. Vi ska se till att de utvecklas i den takt som behövs och att vi bygger fler kraftvärmeverk som drivs av biobränslen och gaskombi. Detta ska vi använda tills vi hittar fler förnybara energikällor. Solkraft och vätgas är någonting som kommer. Det finns mycket forskning, men det tar tid innan dessa metoder är möjliga att omvandla till produktion. Därför är detta det steg vi använder.

Sedan har vi detta med import av brunkolsbaserad energi. Även om Sverige kör med alla sina kärnkraftverk och all sin elproduktion måste vi importera i alla fall. De här länderna har ju samma krav som Sverige att man måste minska sina CO₂-utsläpp. Vi har en överenskommelse i EU om att vi ska minska våra CO₂-utsläpp. Det innebär att de här länderna också måste ställa om sina energisystem. De kan inte stå kvar på ruta ett. De måste vidta samma åtgärder som vi vidtar i det här landet.

Anf. 22 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Det kanske är lite övermaga att säga detta, men jag tycker ändå att man kan påstå att vi har en mycket framgångsrik energipolitik i det här landet. Det har vi möjligen olika uppfattningar om, men jag tycker ändå att det blir mer och mer klart att det är på det sättet. Användningen av olja minskar och andelen förnybar el ökar. Vi ser nu

Energi

också en tendens till utplaning av elanvändningen i Sverige, Finland och Norge.

De gröna certifikaten driver på intresset att investera i förnybar elproduktion. Massaindustrin rustar sina anläggningar dels för att ta vara på möjligheten till certifikat, dels för export av el till nätet.

Den balans som vi nu har fått mellan tillgång och efterfrågan på el i det här landet har också gjort att vi har fått ett ökat intresse för kraftvärmeproduktion. Den balansen fanns inte tidigare utan har uppnåtts de senaste åren.

Vi håller på att upprätta avtal med industrin om att få ännu mer fart på energieffektiviseringen. Här gäller det att hitta lösningar och avtal som gör att det finns ett intresse från båda hållen.

Utsläppshandeln har nämnts här förut, och den är väldigt viktig för att få ned koldioxidutsläppen i hela Europa. Den försöksperiod som nu kommer ska användas för att se hur det här egentligen kan fungera på det bästa sättet. Det gäller att se till att vi får kostnadseffektiva investeringar. Varje krona som satsas måste verkligen vara effektiv för att få bort koldioxiden. Vi vet ju att den svenska tunga industrin är ganska effektiv i det här avseendet, men en stor del av den europeiska industrin har inte kommit så långt.

Den diskussion som pågår med kraftindustrin är ju viktig. Skulle vi komma ifrån de gamla lösningarna och se till att politik och industri drar åt samma håll skulle vi vinna väldigt mycket. Då skulle man kunna gå in för att diskutera effektivare elanvändning. Man kunde diskutera utfasning av olja och kol och naturligtvis också kärnkraft på ett annat sätt än vad vi kanske har gjort fram till nu. Att få den sortens överenskommelse vore kanske det största framsteget av alla. Det är jobbigt och dyrt att styra en utveckling enbart med politiska beslut.

Herr talman! Det finns, som sagt var, fläckar även på solen. Jag vill ta upp ett problem, nämligen att samtidigt som vi är duktiga på att ta bort olja ur systemet i Sverige skapar vi faktiskt problem, åtminstone för en liten del av industribranschen. Jag tänker naturligtvis på träskiveindustrin. Träskiveindustrin använder skogsråvaran sågspån för sin produktion, och värmeverken är mycket intresserade av att använda sågspån. Det är ett näpet och behändigt material att använda när man ska producera värme och el. För varje krona som vi höjer elpriset går också sågspånspriset upp. Det är självklart att värmeverken har en större betalningsförmåga än vad industrin har i det här avseendet.

Den här frågan är som bekant uppe i utskottet, och vi får väl behandla den ytterligare till våren.

När vi blir klara över de här konsekvenserna, som kanske inte är så svåra att se från början, måste man naturligtvis kompensera en industri som är viktig för landet så att den klarar de nya påfrestningar som vår i och för sig mycket goda och ambitiösa energipolitik har fört med sig.

Herr talman! Det är också mycket intressant att läsa motionerna från de borgerliga partierna. Man kan nämligen notera en viss anpassning till den långsiktiga energipolitik som förs. Framför allt tycker jag att det gäller för Kristdemokraterna. Man har både i motioner och i Maria Larssons anförande här kunnat notera att Kristdemokraterna väldigt mycket är på väg att närma sig majoriteten i energiomställningsfrågorna. Kristdemokraterna vill bland annat ha ett ekologiskt hållbart energisystem,

avveckla kärnkraften och bygga bort direktverkande el i boendet. Med den här utvecklingen från Kristdemokraternas sida är de nog snart välkomna i majoritetens breda famn, och det vore kanske inte så dumt.

Något som kanske inte är lika bra men som är spännande att höra är diskussionen från både Folkpartiet och Kristdemokraterna om elmarknaden. Det pekas i skrivningarna på att det varit högre elpriser och risk för effektbrist. Man kan mellan raderna läsa att man är osäker på om avregleringen av elmarknaden verkligen är så bra. Det talas om ett importnetto och om att det inte görs investeringar i ny elproduktion på grund av att det finns en osäkerhet.

Det är ju så att elpriset fortfarande är så lågt att det är svårt att få till stånd investeringar, och det är så det blir på en marknad som når balans. Man kunde nu hoppas på att på något sätt få till stånd investeringar, men det är bara under en liten del av året – en månad eller kanske inte ens det – som vi har för liten elproduktion i vårt land. Det är klart att det är svårt att få till stånd investeringar i en anläggning som används bara under en månad. Det är naturligtvis detta som gör att man i stället tillgriper import för att lösa problemen.

Det är också mycket intressant att läsa om att både Kristdemokraterna och Miljöpartiet vill ha en höjd ambitionsnivå vad gäller andelen förnyelsebar el eller energi över huvud taget. Båda partierna säger att de vill höja andelen förnyelsebar energi med 25 terawattimmar fram till 2010.

Detta är ju jättebra! Vi får kritik för att vi kanske har tagit till för mycket när vi talar om 10–12 terawattimmar. Jag vill bara fråga ledamöterna från de här partierna hur de egentligen kommit fram till sin siffra. Också EU har kommit fram till denna nivå, men i EU:s beräkningar ingår även utbyggnad av ett par av de orörda älvarna. Är verkligen Miljöpartiet och Kristdemokraterna beredda att vidta så drastiska åtgärder?

Herr talman! Vi har i energifrågor – som vanligt får man väl säga – förslag från Moderaterna och Folkpartiet om att sälja ut statliga Vattenfall. De här partierna brukar normalt oja sig över att svenska företag köps upp av utländska, men på energisidan är man beredd att sälja Vattenfall. Jag undrar lite grann vem som ska köpa Vattenfall. Vi anser att konkurrensen på elmarknaden är för dålig. Vi är lite skeptiska till att den skulle bli bättre om Vattenfall säljs ut.

Nej, jag tror att detta är en väldigt felaktig linje, oavsett vad man tycker om statligt ägande. Vi behöver nog en stor spelare på elmarknaden som både i Sverige och i norra Europa i övrigt kan matcha andra stora elbolag.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till alla förslag i betänkandet.

Anf. 23 ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! I helgen blåste det i Sverige, i stora delar av landet tydligen mer än vanligt. Träd föll omkull i sådan utsträckning att det ute i skogen återigen ser ut som ett plockepinnspel. Detta fick till följd att tusentals människor återigen blev utan ström. "Återigen" är också det begrepp som många uppgivet använder. Just nu sitter ett antal eldistributörer runtomkring i landet och funderar över om det var en osedvanligt ovanlig nordavvind som svepte över Sverige en vinternatt i december.

I morgon, herr talman, startar kärnkraftsreaktorn Barsebäck 2 efter att ha tvingats vara avstängd ett halvår på grund av ett läckage som det varit

svårt att finna orsaken till. Herr talman! Det låter som om ingredienserna i den svenska energipolitiken är sig lika. Det är samma frågeställningar som under de senaste åren har varit uppe till debatt – inte så förvånande, bara tråkigt, beklämmande och lite tröttsamt.

Också dagens energibetänkande innehåller naturligtvis alla tidigare ingredienser: kärnkraftskramarna och vindkraftsmotståndarna som vill bygga ut kärnkraften och förhindra storskalig vindkraftsutbyggnad, de som blundar för de långsiktigt hållbara miljöåtaganden som vi har och som inte ser några problem med ålderdomliga kärnkraftverk som är stillastående i flera månader utan att problemet kan identifieras och vilkas kärnavfallsförvaring ingen lösning har.

Men, herr talman, en mycket central fråga i den långsiktiga energipolitiken är just avvecklingen av kärnkraft, och därför tänker jag träget stå här och redovisa de steg som undan för undan tas just för att utveckla svensk energipolitik till ett hållbart system och för att möta det som svenska folket har beställt, och trots att det finns många som väljer att fortsätta att gräva verbala skyttegravar à la 70-talets kärnkraftsdebatter.

Den andra stommen i den långsiktiga politiken är tillförsel av elproduktion från förnybar energi, och den tredje är en effektivisering av elanvändningen. Därför är svaren till viss del desamma som tidigare redovisats. Men trots att jag riskerar att betecknas som naiv ser jag med optimism på framtiden eftersom vi nu lägger pusselbit på pusselbit för att det långsiktigt hållbara systemet ska ta ytterligare steg framåt den närmaste tiden.

Barsebäcksreaktorn som i dag är tvångsavstängd och har varit det i bortåt sex månader ska liksom Barsebäck 1 prioriteras för en stängning en gång för alla. B 2:an ingår nu i den förhandling som pågår mellan staten och kraftindustrin, den förhandling som har till syfte att genomföra kärnkraftens avveckling med kraftindustrin involverad i ett långsiktigt och framtidsyttande energisystem. Detta ser jag som mycket spännande och nydanande, på ett sätt som, om viljan finns och kommer att finnas, innebär stora möjligheter till en långsiktighet i energipolitiken med gemensamt mål att nå ett miljömässigt hållbart samhälle vad avser energipolitiken.

Jag tycker att detta är en mycket spännande utmaning, trots att jag får ta risken att betraktas som naiv. Jag har förhoppningar på kraftindustrins intresse av att vara aktiv i den framtida energipolitikens stora utmaningar och utveckling, allt i syfte att både nationellt och internationellt vara pådrivande för en god miljö byggd på förnybar energi.

För, herr talman, jag kan aldrig tro att det kan vara 2000-talets kraftindustris mening att backa in i framtiden med kärnkraften som en miljömässigt tickande bomb om halsen, den kärnkraft som man ständigt ska försvara men vars avfall man inte kan förvara.

Nej, herr talman, jag har stora förväntningar om att kraftindustrin ska bli en aktiv part i det stora uppdrag som bland annat Centerpartiet driver på och om att Sverige ska bli ett föregångsland vad gäller omställningen till hållbar utveckling. Det är därför Centerpartiet också sätter miljöfrågorna högst upp på dagordningen för EU:s framtida politik. Miljö- och energifrågorna stannar inte vid nationsgränsen, och kraftbolagens intressen stannar inte heller vid nationsgränsen.

Herr talman! Vindkraften har naturligtvis en stor roll i den här energiomställningen. Vindkraften omfattas också av det system med gröna elcertifikat som infördes i maj i år. Med ett certifikatsystem fasar vi undan för undan in förnybar energi i Sverige. Det finns också ett miljöbonussystem riktat speciellt till vindkraften.

Det nationella planeringsmålet i Sverige är en årlig produktion på 10 terawattimmar år 2015. Det här målet ska ses som ett förtydligande av vindkraftens roll i svensk energipolitik, och därmed också synliggöra vindkraften i den fysiska planeringen och vid tillståndsprövningen. Det är därför det är beklämmande och oacceptabelt att se med vilken tröghet som just tillståndsgivningen drivs ute i kommunerna och hos länsstyrelserna. Icke desto mindre är det just denna verklighet som vindkraftsintressenterna står inför, och det får inte bli en blockering som leder till onödiga fördröjningar av nya etableringar som i sig också är av riksintresse.

Herr talman! Det bästa och mest miljömässiga alternativet avseende energi är dock den energi som aldrig används. Därför är arbetet med att stimulera en effektivare energianvändning och att stimulera användning av befintlig energieffektiv teknik viktig. Forskning och utveckling har ett givet uppdrag i den långsiktiga energipolitiken. Därför har också resurser avsatts till forskningen inom ramen för den långsiktiga energipolitikens program. Här kommer forskning och praktisk tillämpning av energi och drivmedelsframställning ur till exempel skogsråvara att få betydelse framöver. Det här är också en spännande utveckling där inhemska råvaror, såväl spannmål som skogsråvara, kommer att på ett aktivt sätt inkluderas och spela en utvecklande roll i svensk energi och drivmedelspolitik framöver.

Betänkandet berör, som jag även inledningsvis nämnde, behovet av att säkra elförsörjningen trots att nordanvinden kan komma loss en höstdag i Sverige. Avbrott som beror på dåligt underhåll eller händelser som kan förutses är oacceptabla. Det är naturligtvis viktigt att förstå att det inte alltid går att få en helt störningsfri elförsörjning, trots min raljanta ton om att det brukar blåsa om höstarna. Då är det viktigt att veta om de störningar som vi drabbades av i helgen hade kunnat förhindras.

Branschen har och kommer fortsatt att ha ett stort ansvar när det gäller att lösa problem med leveransavbrott. Samhällets karaktär i dag präglas av ett starkt elberoende, och det kommer att fortsättningsvis öka. Därför är det viktigt att det ständigt vidtas åtgärder för att minimera sårbarheten och att fungerande reservkraftslösningar finns.

Herr talman! Jag ställer mig bakom betänkandet NU3 i dess helhet.

Anf. 24 BÖRJE VESTLUND (s):

Herr talman! Jag vill först säga att jag instämmer i utskottets förslag. Det är så att det finns en reservation på det här området som man kunde tänka sig att jag skulle ha kunnat instämma i, men den handlar om något helt annat än det jag har skrivit i min motion.

Skälet till att jag har skrivit den här motionen är att jag bor i Kista, närmare bestämt i Akalla, och var med om ett ganska stort elavbrott. I handlingarna och i betänkandet står det felaktigt att det var 50 000 som blev drabbade. Det var 100 000 som blev drabbade. Det är lika många som jobbar där som det är människor som bor där.

Det här var naturligtvis en chock för oss som bodde där, och jag ska återkomma lite grann till det. Jag blev dock väldigt stärkt i min uppfattning: Här måste man vidta åtgärder. Det är väldigt mycket "hoppas på" och "förutsätter att" i betänkandet. Och man kan väl tänka sig att man skulle kunna hantera en fråga så här, om inte samma sak hände gång på gång. Därvid blir jag lite frågande. Nu har vi varit med om så stora avbrott så många gånger. Ändå är det så att man för samtal, man hoppas och förutsätter – men de skarpa förslagen kommer inte på bordet.

Jag tycker att man måste se till vad det här är. Jag kan tycka att det är lika allvarligt om det är tio människor och 28 kor som råkar illa ut som om det är 100 000 människor, eller i allra värsta fall som i Sydsverige 1 ½ miljon människor som drabbas. Det är lika allvarligt att våra viktiga infrastruktursystem inte fungerar.

Låt mig berätta lite ur det verkliga livet om vad som händer i sådana här situationer.

I just Akalla, där jag bor, finns det väldigt många höghus, och praktiskt taget alla hus har hiss. Det har inneburit att många människor har valt att bosätta sig där just för att det finns hiss. Man kan leva ett ganska bra liv som handikappad eller gammal. Man klarar sig själv, och man behöver inte ha hjälp av samhället. Sedan kommer elavbrottet, och ingenting fungerar. Helt plötsligt blir man totalt handikappad. Man kan inte få hjälp med någonting. Man har inte haft kontakt med socialtjänsten för att få hjälp med att handla och att klara sina dagliga behov, och man kanske inte ens har anhöriga på så nära håll att man klarar det här.

I det här fallet ringde en kvinna som är gravt handikappad till mig. Hon sitter i rullstol, men hon klarar sig faktiskt själv. Jag förstår inte *hur*, men hon klarar sig alltså själv. Hon sade att hon hade ringt till nätbolaget och sagt att hon inte visste hur hon skulle klara sig. Hon visste inte varifrån hon skulle få hjälp. Då säger de: Skaffa ett reservaggregat!

Det var naturligtvis dumt av energibolaget att uppmana henne att skaffa ett reservaggregat, för då måste hon ju först få upp reservaggregatet, och jag tror hon bor på åttonde våningen, och sedan dessutom förvara diesel på balkongen – det kanske inte är vad man rekommenderar precis.

Det här visar att vi är väldigt sårbara. Framför allt tycker jag att vi ska påpeka detta: Nätet kan man inte välja. Det hjälper inte hur mycket reservkraft vi har. Det är ändå så att om inte nätet fungerar så kan vi inte välja någon annan leverantör. Nätet finns det bara ett av.

Därför, herr talman, hoppas jag att framtida utlåtanden på det här området har fler skarpa och tydliga krav mot nätbolagen, så att vi kan ha en bättre ordning i framtiden och så att min goda vän i Akalla inte behöver installera ett reservaggregat på balkongen. Jag tycker att det skulle vara upprörande om hon skulle behöva göra det.

Anf. 25 NYAMKO SABUNI (fp):

Herr talman! Under euro-folkomröstningen försäkrade regeringspartiet och andra ja-partier väljarna om att vid ett nej skulle det ta väldigt lång tid innan vi kunde ompröva vårt beslut. På en direkt fråga vad lång tid betydde sade man: Tidigast 2013. Det betyder tio år. Tio år anses vara en lång tid i det sammanhanget.

Det är 23 år sedan man fattade beslutet om kärnkraften. Herr talman! En dam ska inte avslöja sin ålder, men jag måste säga att jag var bara

elva år gammal. 23 år senare, som ung kvinna, mamma och beslutsfattare tvingas jag leva med ett beslut som fattades under en helt annan tid och under andra omständigheter än de vi lever i. Som ung kvinna, mamma, beslutsfattare och väljare vill jag ha möjligheten att ompröva gamla beslut.

På en direkt fråga till statsministern om vad som skulle kunna föranleda en ny folkomröstning om euron sade han: När vi har nya fakta på hand. Men det är ju det vi har haft i många år nu när det gäller kärnkraften.

Den tekniska utvecklingen har gjort att kärnkraften är säkrare och miljövänlig. Den håller för alla de regler vi har satt upp här i Sverige. Därmed inte sagt att kärnkraften är bara säker, att den inte medför risker. Men det finns inget energislag som inte för med sig risker. Frågan är hur vi på bästa sätt kombinerar nyttan med riskerna. Där är kärnkraften ett av de energislag som är överlägsna.

Vi lever i en globaliserad värld. Vi är med i en union. Vi vet och erkänner att de beslut vi fattar i Sverige, den politik vi bedriver när det gäller energi påverkar inte bara oss här i Sverige. Den påverkar också vår omvärld.

Beslut om avvecklingen har efterträtts av en utveckling som gjort oss än mer beroende av kärnkraften. I dag vill tre fjärdedelar av alla röstberättigade behålla kärnkraften eller till och med utveckla den.

Herr talman! Vår motion N261 har avslagits, också av de andra borgerliga partierna. Andemeningen i motionen är att en förnyad och moderniserad energipolitik måste ta sin utgångspunkt i dagens verklighet, inte gårdagens. Den nya generationen delar inte den äldre generationens perspektiv, men den yngre generationen kommer att vara de som i högre utsträckning får leva med effekterna av dagens politik.

Vårt mål med motionen är att lagen om avveckling av kärnkraften ska upphöra, precis det som står i reservation 4. Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 4.

Anf. 26 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Nyamko Sabuni tar upp den gamla slitna frågan om att det är 23 år sedan vi hade kärnkraftsomröstning. Vi har hört det förut. Nu vill jag säga att vi inte hänvisar så mycket till folkomröstningen för 23 år sedan utan vi hänvisar faktiskt till 1997. Det är inte så många år sedan. Vi har dessutom ett beslut som är ännu senare, från 2002.

Vad det handlar om är att vi försöker få ett robust energisystem. Vi är just nu inne på att försöka komma till ett avtal med svensk kraftindustri på samma sätt som politiken gör och har gjort i Tyskland. Jag tycker därför att man i det här fallet ska glömma bort folkomröstningen och i stället försöka diskutera de direkta frågorna.

Eftersom jag inte fick några svar på mina frågor förut kan jag fråga Nyamko Sabuni: Tycker även Nyamko Sabuni att det skulle vara en aggressiv och offensiv politik för att få ett robust energisystem i Sverige att sälja ut Vattenfall?

Anf. 27 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Herr talman! Jag anser att det viktigaste i energipolitiken är att vi kan täcka de energibehov vi har i Sverige. Då är det inte viktigt vem som

producerar energin. Det behöver inte vara staten. Det kan vara privata aktörer. Finns det en privat aktör som vill köpa Vattenfall är det helt okej för mig att de gör det.

Du får berätta för mig hur ni har omprövat frågan om folkomröstningen 1980 med nya fakta 1997, Lennart Beijer. Dessa fakta känner jag inte till för tillfället.

Anf. 28 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Nyamko Sabuni säger att det inte är viktigt vem som äger energiproduktionen. Det är väl trots allt rätt viktigt att vi har en fungerande konkurrens på elmarknaden. Vi har problem redan nu med att ett antal stora bolag helt och hållet styr elproduktionen i Sverige. Vi har lite fler, ifall man räknar hela Skandinavien.

Om vi skulle sälja ut statliga Vattenfall är risken väldigt stor att det blir någon av de stora aktörerna i Europa som är intresserad. Det är knappast någon annan som har chans att vara intresserad. Då minskar konkurrensen. Det är just det jag vill fråga om: Är ni med på att minska konkurrensen så drastiskt som att låta ett tyskt storbolag köpa Vattenfall?

Det är inte fråga om att ompröva folkomröstningen 1980 utan mer om att ni i Folkpartiet måste lära er att inte alltid gå tillbaka till 1980. Vi har beslut som är mycket modernare, från 1997 och 2002. De har naturligtvis koppling tillbaka i tiden men innehåller många nya delar för att få ett robust elsystem.

Anf. 29 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Herr talman! Lennart Beijer måste acceptera att både jag och Folkpartiet kommer att hänvisa till folkomröstningen 1980 så länge inte en ny folkomröstning hålls för att ompröva beslutet. Som jag sade vill tre fjärdedelar av svenskarna folkomrösta igen, framför allt den nya generationen som förstår att vi lever i en ny värld, en globaliserad värld där vi är beroende av varandra och där energifrågan inte bara är en nationell angelägenhet. De vill behålla kärnkraften, och majoriteten av dem vill utveckla den. Det måste du acceptera, Lennart Beijer.

Anf. 30 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Jag hörde Börje Vestlund tala om problemen i Stockholm, en vindpust över staden. Jag kommer så väl ihåg den. Vi ska inte ha någon duell här mellan landsbygd och Stockholm. Men jag råkade komma hem till min del av Sverige ganska sent på fredag kväll. Det var lite blåsigt på vägen mellan Karlstad och norska gränsen. Jag vaknade på morgonen och hade sovit gott, men det var mörkt och kallt i våra bygder. Flera områden runtomkring i Värmland fick ingen ström förrän på tisdag eftermiddag.

Jag kommer ihåg en allhelgonahelg 1968 eller 1969, när vi hade samma problem. Det var strömavbrott i många dagar, på vissa ställen i upp till en vecka. Jag kommer ihåg 1983, när vi uppvaktade Billerud som då hade strömmen till västra Värmland. Då sades: Nu ska det bli ordning och reda.

Jag satt i försvarsutskottet 1999/2000. Då sades det: Nu ska vi sannerligen göra någonting åt dessa problem. Ingenting görs!

Ni som är utskottet med elfrågorna och vi som är politiker från Stockholm och övriga landet måste tillsammans ta krafttag mot våra kraftleverantörer. Vi äger fortfarande många av dem. Vi skulle gärna se att vi inte gjorde det. Men vi ska ta krafttag mot dem vi äger och mot dem som är privata, om de så heter Fortum, Svenska Kraftnät eller Sydkraft. De måste förstå vilken uppgift de har när det gäller infrastrukturen i Sverige. Så här får det inte fortgå.

Vi gräver ned 10 miljarder per år i vinster. Då får det inte vara så att en vindpust på några timmar släcker 100 000 människors möjlighet att få ljus och värme. Det är en skandal i Sverige. Jag vädjar till er alla i det här utskottet, som har möjlighet att ta tag i de statliga företagen. Själv ska jag omedelbart skriva en interpellation till näringsministern med krav på åtgärder för strömförsörjningen i Sverige. Det är skamligt av kraftföretagen att hantera sina kunder på det sätt som nu sker.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

7 § Regional utveckling

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2003/04:NU2
Utgiftsområde 19 Regional utveckling (prop. 2003/04:1 delvis)

Anf. 31 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Vi är inte längre ett land. Vi är delade i olika regioner, de närande och de tärande. Hur har det blivit så? Jo, genom ett perverst skatteutjämningsystem mellan kommuner som ska försöka parera folkomflyttningar och demografiska förändringar.

Delningen av landet i närande och tärande skapar givetvis motsättningar. De som utpekats som närande känner sig utnyttjade. De som sägs vara tärande tappar både självförtroende och kraft.

Att det sker folkomflyttningar i ett land är bara naturligt. Det har det gjorts i alla tider. Det kan inte vara regionalpolitikens roll att hindra en sådan utveckling. Regionalpolitiken måste i stället syfta till att människor i alla delar av landet kan känna sig trygga i sin tillvaro och ha tillgång till skolor, äldreomsorg, sjukvård och kommersiell service. Det måste gälla även i bygder där det dör fler människor än vad som föds.

Problemet är inte att människor flyr landsbygden eller glesbygden, inte generellt sett i varje fall. Det är klart att det finns byar som dör ut. Men på många håll finns det både en utflyttning och en inflyttning. Inflyttarna är ofta i åldern 30–39 år och har barn. Det gäller i varje fall för dem som flyttar ut till den tätortsnära glesbygden eller landsbygden. Men väldigt många som flyttar ut till glesbygd och landsbygd är också äldre och inte längre fertila. Problemet är att det föds för få barn helt enkelt.

Herr talman! Vi moderater anser att de kostnader som vi gemensamt betalar över skattsedeln för att finansiera barnens utbildning, omsorgen om gamla och stödet till de funktionshindrade i större utsträckning borde följa individen. Därmed skulle rörligheten bli ett mindre problem än i dag. De strukturella skillnader och skillnader i skattekraft som finns

Prot. 2003/04:46
10 december

Energi

Regional utveckling

mellan kommuner och som bör utjämnas ska finansieras av staten. Vad är egentligen naturligare än att staten ska stå för utjämningen?

Många av de kommuner som tappar i skattekraft ger trots allt stora bidrag till statskassan. Ta Bergslagen som exempel. Där ligger många av de basindustrier som bidrar till Sveriges exportinkomster. Eller ta Västsverige med fordons- och petroleumindustrin. Vattenkraften fick en gång nu döda samhällen att blomstra. Den bidrog år 2001 till att ge staten skatteintäkter på ca 10 miljarder kronor. I år blir det ännu mer och nästa år ännu mer efter det att Socialdemokraterna och dess stödpartier höjt, och höjer, energiskatterna avsevärt. Norrland bidrar till 25 % av det svenska turistnettot. Det är alltså inkomster från utländska turister. Vad är egentligen naturligare än att det är staten som ska stå för skatteutjämningen?

Herr talman! Det är livsfarligt att föra en politik som uppvisar människor i landet mot varandra. Vi behövs allihop. Hela landet behövs med alla dess delar. Men det krävs en politik som ger framtidstro och hopp i stället för missmod och oro. Det krävs en politik som uppmuntrar människor att ta egna initiativ och ta ansvar både för sig själva och för sin bygd.

Det handlar om att förbättra möjligheterna för företagande och arbete. Avståndshandikappen måste på olika sätt elimineras. Det ska ske genom goda kommunikationer, bra vägar och järnvägar och tillgänglighet till flyg. Men vi säger också ja till ett transportstöd. Den grundläggande servicen i glesbygden måste upprätthållas, gärna med lokalt initierade och småskaliga lösningar. Det måste bli lättare och mer attraktivt att bosätta sig på landsbygden. Som en åtgärd för att uppnå detta vill vi slopa det generella strandskyddet. Det skulle kunna skapa nya företag och arbeten och attrahera nya grupper av människor att bosätta sig på landsbygden.

Vi tycker att det måste finnas en landsbygdssdimension i de beslut som fattas. Regler och beslut kan inte alltid utgå från att det överallt ska se ut som i storstaden. Det är inte rimligt att samma krav alltid ska gälla generellt över hela landet när förutsättningarna ändå är så olika.

Herr talman! Regionalpolitik handlar också om tillgänglighet. Exempelvis ska alla människor ha rätt till en fungerande rättskedja. Polis, åklagare och tingsrätt måste vara tillgängliga för alla medborgare, även för dem som bor i de glesare delarna av landet. Det kan inte vara rimligt att behöva tre resdagar med kollektivtrafik för att inställa sig till en tingsrätt. Om man får tolka de förslag som nu är på gång kan man förvänta sig att det kan bli så. Mot regeringen sätt att dra dessa frågor i långbänk och att ständigt skapa oro och osäkerhet måste jag rikta skarp kritik.

Herr talman! Regionalpolitik handlar om så mycket mer än vad som ryms inom det aktuella utgiftsområdet. I själva verket spänner regionalpolitiken över samtliga utgiftsområden. Det handlar också om hur frågor hanteras, om attityder och om respekt. Jag begränsar mig i dag till att yrka bifall till reservation 1. Men egentligen, herr talman, skulle jag vilja reservera mig mot hela den politik som Socialdemokraterna för.

Anf. 32 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har ungefär samma angreppssätt som Ulla Löfgren när det gäller den här politiken. Det är väl inte så underligt. Vi står också

bakom en gemensam reservation från de borgerliga partierna, nr 1, som jag yrkar bifall till.

Jag vill börja med att förklara för dem som eventuellt har läst betänkandet väldigt noggrant och undrat vad Folkpartiets motion har tagit vägen att det inträffade ett missöde ett par minuter innan tiden för motionsavlämnandet gick ut. Vår motion ligger i min och handläggarens dator men finns inte inlämnad till riksdagen. Vi har dock samma uppfattningar som vi har stått för förut. Därför har jag kunnat ställa mig bekom den motion från de borgerliga som tar upp de här frågorna.

Utgiftsområde 19 heter numera Regional utveckling. Det döptes om efter det att den regionalpolitiska utredningen hade lämnat sitt betänkande. Men det handlar i mycket inte om regional utveckling. Det är precis som Ulla Löfgren nämnde fråga om en regional avveckling på många områden. Vi kan inte se området helt avgränsat.

För en regional utveckling krävs till exempel ett fungerande rättsväsende och inte nedläggning av åklagarmyndigheter och tingsrätter. Det krävs att skattemyndigheten är tillgänglig på rimliga avstånd från människors boende och inte centraliseras alltför mycket, vilket nu faktiskt är på gång. Jag hörde just att i Lycksele, där man har haft ett tjugotal personer anställda, lär ungefär åtta vara på väg därifrån. Det är förödande för hela det omgivande samhället.

Vi i Folkpartiet och den borgerliga delen av näringsutskottet vill minska de selektiva stöden så snabbt som det bara är möjligt. I och för sig står hela utskottet bakom kravet på en successiv minskning av olika bidrag. Men vi vill att det ska gå mycket snabbt.

Jag kan som exempel nämna att ITPS, Institutet för tillväxtpolitiska studier, har tittat lite på hur sysselsättningsstödet slår. Det visar sig att det som stöd som utgår fungerar ganska bra under den tid man får det. Men efteråt har man inga bestående effekter annat än i ett mycket litet antal fall. ITPS säger också att om man över huvud taget ska ge den här typen av stöd ska det vara till nyetableringar och inte till redan befintliga företag. Det är viktigt att man ställer upp på det.

Tillsammans med övriga borgerliga partier har vi en reservation, nr 1. Bland annat är vår strävan att hela näringslivet ska ges generella förbättringar och förenklingar och att inriktningen på olika bidragsformer ska brytas. Det finns väl beskrivet i vår reservation. Jag ska inte öda tid med att läsa upp det. Jag kan bara säga att det rent allmänt går ut på att vi vill ha förenklingar för företagen. Vi vill minska de selektiva stöden. Vi vill också att man gör särskilda satsningar på kvinnor och invandrare. De offentliga monopolerna ska brytas så att kvinnor, som det i första hand är fråga om, ges möjlighet att starta egna företag utan alltför mycket krångel.

Sedan vill jag säga några ord om EU:s sammanhållningspolitik. Kommissionen kommer ganska snart att lägga fram den tredje sammanhållningsrapporten med förslag inför nästa programperiod. Eftersom en riksdagsmajoritet för cirka ett år sedan ställde sig bakom ett förslag om viss minskning och åternationalisering av strukturfondsmedlen, och regeringen har det beslutet som underlag för sina förhandlingar, vill inte vi just nu ge några ytterligare direktiv. Vi avstår alltså från att ställa oss bakom krav på ytterligare underlag till regeringen.

Prot. 2003/04:46
10 december

Regional utveckling

När det gäller sammanhållningspolitiken har den tidigare folkpartiets riksdagsmannen, numera professor och tidigare också generalsekreterare i Europarådet, Daniel Tarschys skrivit en mycket intressant bok som heter *Reinventing Cohesion: The Future of European Structural Policy*.

Han har i korthet föreslagit tre olika linjer för förändring. Den första är en viss åternationalisering i linje med förra årets riksdagsbeslut. En annan linje skulle vara att överföra en del av medlen till de områden som i dag är underfinansierade, till exempel internationell säkerhet och forskning. Den tredje linje som man skulle kunna gå är en radikal reformering av strukturfondspolitiken med förstärkt inriktning på sammanhållningsmålet, det vill säga mindre till små projekt med lokala effekter och mer till transnationella projekt. Jag har uppehållit mig en stund vid Daniel Tarschys skrift därför att jag anser att hans resonemang är värda att studera. Jag rekommenderar den som har tid att läsa boken, som finns tillgänglig från Stockholms universitet.

Vi har under många år drivit en fråga som handlar om persontransportstöd. Eftersom vi inte har någon motion har jag inte kunnat ta upp förslaget till diskussion i utskottet. Det finns beskrivet i betänkandet. Det anges att det som tidigare fanns i form av persontransportstöd inte har fungerat. Jag och vi i Folkpartiet tycker att likaväl som man kan ge stöd för att transportera varor så bör man kunna ge stöd till de företag som har sitt huvudsakliga kapital i de anställdas hjärnor, alltså tjänsteföretagen. Jag skulle önska att regeringen kunde titta på detta ytterligare en gång. Vi hade det uppe i den regionalpolitiska utredningen men kom inte fram till något riktigt bra förslag. Därför vill jag rikta en uppmaning till framför allt regeringspartiet att försöka titta på det här. Jag vet att många är intresserade av en lösning.

Vi har fogat ett särskilt yttrande till utskottsbetänkandet där vi redogör för våra förslag eftersom vi inte ställer upp bakom det budgetförslag som regeringen har. Det går i princip ut på det som vi har anfört i motionerna, det vill säga minskning av selektiva stöd, ökade satsningar på förenklingar för företagande, omläggning av skattesystemet, satsningar på infrastruktur och så vidare.

Jag vill också något beröra det som Ulla Löfgren var inne på, nämligen skatteutjämningsystemet. Jag har under helgen gjort ett besök hos mina barnbarn i Madrid och kunde där – det var visserligen lite svårt, men ändå – läsa i *El Mondo* om den solidariska fördelningen mellan regioner inom ett land som sker där. Spanien har alltså ett annat skattesystem än vi, där staten tar in inkomstskatter och kommunerna enbart fastighets- och bils katt. Hittills har man gjort så att det har fördelats till regioner efter behov och på ett solidariskt sätt. Men nu kräver Katalonien, det vill säga det område som ligger runt Barcelona, att själva helt få disponera sina skatteintäkter. Det orsakar kraftiga diskussioner där man ifrågasätter solidaritet och så vidare – precis som i Sverige!

Jag lutar åt att vi kanske måste gå över till något liknande system – helt enkelt för att slippa den otrevliga diskussionen där man ställer kommuner mot varandra. Jag är givetvis inte beredd att ställa något sådant krav i dag, och jag har inte heller någon ordentlig förankring i mitt parti. Detta är mer tankar som kom upp när jag lyssnade till Ulla Löfgren.

Hur ska vi i Sverige få en regional positiv utveckling? Det är det som debatten ska handla om.

Vi har en regering som har lyckats skapa regional obalans för halva Sveriges befolkning. 25 % lever i storstadsområden med deras obalansproblem och 25 % lever i glesbygd, med oftast rakt motsatta förhållanden. Dessa obalanser skapar olika slags problem för människor och kostar samhället massor med pengar.

Kristdemokraternas grundrecept för en bättre regional balans är ett blomstrande näringsliv och fungerande infrastruktur. Vi vill ha ett samhälle där speciellt de små och medelstora företagen i hela landet ska känna att det är mödan värt att satsa på tillväxt i sina företag. Vi vill ha ett samhälle där kvinnor och män ska känna att det är mödan värt att starta företag. Så är det inte på långa vägar i dag. Faktum är i stället att om vi jämför Sverige med världens 37 rikaste länder så blir hos oss bara 4 % av invånarna företagare jämfört med 7 % i snitt bland de 37 länderna. Med detta kommer Sverige på 31:a plats bland världens 37 rikaste länder. I Norge blir 8,7 % företagare och i Danmark 6,5 %.

De missförhållanden som i dag råder i Sverige drabbar vår landsbygd och glesbygd speciellt hårt, men även folk i storstadsområdena. Riktade bidrag för att försöka minska obalanserna oavsett varifrån pengarna kommer är ofta ett trubbigt verktyg med dålig pricksäkerhet när det gäller att stimulera företagsamhet på landsbygden. Dessutom ställer bidragen inte sällan till med skada för andra företag i samma bransch, då bidragen ofta blir konkurrensnedvridande. Bidragen är i mycket ett kostsamt sätt att försöka skyla över symtomen i stället för att komma åt orsakerna till de regionala obalanserna.

Orsakerna till de regionala obalanserna är framför allt en bristfällig politik just för de små och medelstora företagen. När de företagen inte mår bra och inte har ett bra klimat att arbeta i så har samhället i stort inte heller några förutsättningar att må bra och utvecklas på ett positivt sätt.

Regeringen låter sig invaggas i tron att näringslivsklimatet är gott genom bland annat den nyligen beställda rapporten från Nutek och ITPS med rubriken *Näringsklimatet i Sverige 2003*. Det är en mycket vilseledande rapportrubrik, för om man tittar på vilka företag man har undersökt ser man att det är ett 180-tal av landets 400 storföretag. Var det någon som trodde att storföretagen i Sverige skulle ha så många klagomål? Det är ju företag som snart inte har några svenska ägare. Fler och fler av dem har sina huvudkontor och forskningsavdelningar och en del av produktionen i andra länder. De har inte mycket att klaga över, mer än möjligen att det är lågkonjunktur i världen just nu och därmed sämre efterfrågan på deras varor.

Hade regeringen i stället beställt en rapport om hur de små och medelstora företagen mår i Sverige så hade inte den läsningen varit lika uppmuntrande. Man vill tydligen inte se den typen av rapporter, och man blundar för verkligheten. Som vanligt räknas inte dessa företag, som ger 67 % av arbetstillfällena i Sveriges bolag och skapar 66 % av omsättningen i svenska bolag. Regeringen blundar för förhållandena i 215 240 bolag och nöjer sig med att studera 180 av 400 storföretag. Det är inte

alls förvånande att man med det snäva perspektivet kör vilse. Det vore självklart att det är just dessa 215 240 bolag som man undersöker. Hur mår de? Hur ser de på framtiden?

Nej, regeringen frågar inte dessa och slipper därmed att konstatera och se att en majoritet av svenska företag inte orkar expandera och skapa tillväxt – den tillväxt som regeringen i sina högtidstal säger är en prioriterad fråga i Sverige i dag.

Det som ska rätta till de regionala obalanserna är en generellt bättre politik för små och medelstora företag i Sverige, och inte mer bidrag. Men när regeringen inte tillräckligt intresserar sig för dessa företags situation och därmed inte förstår vilken medicin man ska sätta in så får vi finna oss i att den regionala utvecklingen tyvärr fortsätter i negativ riktning. Svenska folket måste snart begripa att Sverige behöver en ny regering.

Herr talman! Det saknas dessutom från regeringen en mer kraftfull styrning och ett större ansvar för att statliga företag och myndigheter utlokaliseras på regionalpolitiskt strategiskt viktiga platser i Sverige. Här behövs det ett mycket större ägaransvar och mindre av rädsla för kritik mot ministerstyre. I tre av fyra ärenden av den karaktären agerar man tvärtemot hur man säger sig vilja agera. Vad gäller lokaliseringspolitik har vi en regering utan förmåga att styra och regera.

Årets kristdemokratiska motion om regional utveckling är i mycket likt den från föregående år. Vi hade hoppats att regeringen skulle ha stulit några idéer för att förbättra sin politik och att vi därmed skulle ha kunnat stryka dessa punkter på kravlistan, men icke.

Vi har en ny idé som vi i år lanserar för en bättre regional utveckling: Ta bort 100 miljoner från utgiftsområde 19, som vi nu debatterar! Med detta skapar vi 15 000–20 000 nya jobb framför allt i glesbygd och på landsbygd. Det är en regionalpolitisk utveckling som kanske är större och mer långsiktigt varaktig än den som de övriga 3 miljarderna på utgiftsområde 19 skapar.

Vad är detta för trollerinumner? Ja, de 100 miljonerna flyttar vi till Utgiftsområde 24, Turistfrämjande åtgärder, och kan därmed fördubbla regeringens marknadsföring av Sverige som det unika och attraktiva turistland som det de facto är.

Risken att denna satsning skulle slå fel är obefintlig, då redan en halv procents ökning av den internationella turismen i Sverige skulle ge en ökad skatteintäkt för staten på 100 miljoner. Turistbranschen bedömer att en fördubbling av marknadsföringen av Sverige som turistland skulle kunna ge en ökad internationell turism på ca 50 % på några års sikt. Detta skulle skapa 15 000–20 000 nya arbetstillfällen inom turistbranschen, och då speciellt på landsbygden. Denna satsning skulle alltså ge kraftiga och bestående regionalpolitiska effekter. Samtidigt skulle staten genom detta få ökade skatteintäkter på ca 10 miljarder kronor per år.

I dag satsar Sverige bara en tredjedel per capita jämfört med våra nordiska grannländer just på turistmarknadsföring. I dag omsätter svensk turistnäring mindre än hälften av EU-genomsnittet per capita. Vi sitter på en guldkista och måste nu öppna locket och nyttja våra resurser.

Vilken regering skulle ha råd att tacka nej till detta? Svar: Sveriges socialdemokratiska regering. Detta är anmärkningsvärt.

Man kan som gammal företagare och entreprenör bli upprörd över mindre. De flesta statsråden i regeringen tror jag inte ens skulle klara av att driva en korvkiosk med vinst. Man har visserligen andra kompetenser, men det allvarliga är att när Sverige just nu är i ett läge där regeringen inte längre kan fördela fler tillgångar utan måste regera så att det skapas tillväxt, avslöjas bristen på entreprenörstänkande bland statsråden. Man håller på att köra hela Sverige i konkurs.

Bristen på handlande i detta exempel på turistsidan är ett övertydligt bevis på regeringens oförmåga att se de möjligheter att skapa tillväxt som faktiskt finns. Och inte blir saken enklare för regeringen när man har tagit Miljöpartiet och Vänstern i båten.

Herr talman! Den som lever på hoppet att den socialdemokratiska regeringen ska kunna lösa de regionala obalanserna får tydligen dö svält-döden.

Anf. 34 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 3.

Motsättningarna mellan olika delar av Sverige har skärpts under senare tid. Stockholmsregionen har ställts mot övriga Sverige, främst mot de glesare bebyggda delarna i norr. Detta är oroande, särskilt som motsättningarna inte sällan bygger på missförstånd och okunnighet. Dessutom förstärks motsättningarna tyvärr av mediekoncentrationen till huvudstaden. Verkligheten ser inte riktigt likadan ut från Stockholms perspektiv som från Ljungbys eller Krokoms horisont.

Vi behöver ett starkt och levande Stockholm, men också ett starkt och levande Småland och ett starkt och levande Jämtland. Region ska inte ställas mot region, men ska vi lyckas åstadkomma en sådan verklighet krävs en politik som ger alla delar av vårt land förutsättningar att utvecklas utifrån de egna förutsättningarna – och dessa varierar högst väsentligt.

Sverige är i stort behov av en politik som ger alla län och regioner förutsättningar för tillväxt och utveckling. Vi behöver såväl en storstadspolitik som en landsbygdspolitik. Det handlar om att ta hela Sverige i bruk och möjliggöra en utveckling som helheten gagnas av.

Grundläggande är förstås att föra en politik som ger företag möjlighet att utvecklas även i de glesare bebyggda delarna av vårt land, en politik som uppmuntrar människor att ta initiativ och våga satsa på affärsidéer som stärker dem själva såväl som den bygd där de lever. Inte minst gäller det att ta till vara den stora potential som finns i kvinnliga entreprenörer och företagare.

Växtkraft skapas bäst lokalt när besluten tas nära dem som berörs, vilket kräver att länens och regionernas självbestämmande stärks. Därför är det viktigt att vi så snart som möjligt kan komma fram till en situation där vi har direktvalda regionala organ i hela landet som kan ta över ansvaret för företagsstöd och olika utvecklingsmedel.

Ett akut problem som måste lösas är att se till att företag – även i norra Sveriges inland – lättare får tillgång till riskkapital. Det kan handla om att ställa ut statliga kreditgarantier, men kanske ännu hellre om att aktivt stödja de lokala kreditgarantiföreningar som håller på att byggas upp – och som nyligen fick klartecken från Finansinspektionen. Jag träffade häromdagen några av företrädarna för de kreditgarantiföreningar som för närvarande är under bildande. Det är viktigt att samhället nu

stöttar dessa eldsjälarna så att de kan omsätta visionerna i praktiken. De lokala kreditgarantiföreningarna kan bli ett viktigt redskap för tillväxt och utveckling.

Ett annat ansvar för staten är att se till att hela Sverige har tillgång till en bra infrastruktur, att det finns bra vägar, bra järnvägar, fungerande flygförbindelser, utbyggda IT-förbindelser och nära till högre utbildning runtom i landet. Det handlar också om att garantera en samhällsgrunds service i alla delar av Sverige. En hel del har åstadkommit, men mycket återstår för att avstånds- och tidshandikappen ska kunna motverkas effektivt.

Under det senaste decenniet har norra Sveriges inland förlorat ytterligare 10 % av sin befolkning, samtidigt som storstadsregionerna ökat sin befolkning med mer än 10 %. Senast i dag kom nya befolkningssiffror i mitt hemlän Jämtland. Sedan årsskiftet har befolkningen där minskat med ytterligare 368 personer.

Den här utvecklingen måste brytas. Vi kan inte ha en utveckling med ständigt minskad befolkning. Det krävs kraftfulla åtgärder – annars fortsätter den onda cirkeln att snurra på med en alltmer åldrande befolkning, minskat invånarantal och därmed minskat skatteunderlag och vikande service. Det finns alltså skäl för oro – men glädjande nog också för en tro på framtiden.

Många, inte minst barnfamiljer, vill nämligen bosätta sig utanför de större städerna, i en bra livsmiljö, inte minst för barnen. Att möjliggöra en sådan utveckling är nödvändig för att alla delar av landet ska kunna leva och utvecklas. Jag pekade tidigare på vikten av att uppmuntra entreprenörer och underlätta för småföretagen att växa, och då krävs bättre tillgång till riskkapital. Men det är också viktigt att kommunikationerna och infrastrukturen över huvud taget är väl utbyggda.

Skola, vård och omsorg ska vara någorlunda likvärdiga varhelst vi bor i Sverige. Därför behöver vi en solidarisk skatteutjämning mellan kommuner och landsting även framöver. Centerpartiet har deltagit i den här diskussionen och vill att det nuvarande systemet behålls och fryses på nuvarande nivå och att staten gör större insatser för att minska de växande problemen som finns i Stockholmsregionen och i glesbygderna i norr vad gäller finansieringen och minska trycket framöver. Det ger utrymme för att diskutera hur vi ska ha ett långsiktigt hållbart system. Jag hoppas att fler partier är beredda att diskutera en sådan här uppläggning.

Diskussionen under hösten har annars gett intryck av att Stockholmsregionen är närande och övriga landet tärande. Sanningen är att övriga landet också i hög grad bidrar till huvudstadens utveckling och tillväxt, på samma sätt som huvudstaden är viktig för övriga landet.

Ett exempel på vad övriga landet bidrar med till huvudstadsregionen är utbildade ungdomar. Den kommunala kostnaden för skola, barnomsorg, fritidsverksamhet etcetera för en ung människa är ungefär 1,2 miljoner kronor. Bara under 1999 flyttade 5 700 ungdomar till Stockholm – om huvudstaden hade stått för deras utbildning hade detta alltså kostat 6,8 miljarder kronor.

Ett viktigt område som staten har ett stort ansvar för är att se till att den statliga verksamheten decentraliseras över landet. Det ansvaret lever staten tyvärr inte upp till för närvarande. Inte ens nytillkommande statliga myndigheter lokaliseras i någon högre grad utanför Stockholmsreg-

ionen, trots att vi har tagit beslut i den riktningen i denna riksdag. Det är hög tid att ta det här på allvar.

Det finns också anledning att göra en genomgång av befintlig statlig verksamhet för att se vad som kan omlokaliseras till andra delar av landet. Det är viktigt, därför att det skulle stärka de lokala arbetsmarknaderna runtom i vårt land och samtidigt minska trycket på Stockholm.

Över huvud taget är det dags att ge kommuner, län och regioner ett ökat självbestämmande. Det kan ske genom att vi förändrar skattesystemet så att den kommunala skattebasen stärks.

Det är också hög tid att börja avveckla de närmast koloniala strukturer som finns i det svenska samhället genom att stärka det lokala inflytandet över naturresurserna. Som jag ser det är det närmast absurt – det har jag sagt tidigare i denna kammare – att Ragunda, där man har 10 % av Sveriges vattenkraftsproduktion, ska tvingas ha landets högsta kommunalskatt.

Bygden har släppt till sina nio vattenfall i Indalsälven till storsamhället och det välfärdssamhälle som vi har men får i princip ingenting tillbaka. Det är dags att den här riksdagen åtminstone vågar utreda förutsättningarna för ett system för återbäring på vattenkraft och att vi lär av våra grannar i väster.

Varför skulle inte vi i Sverige kunna ha ett sådant system när man har haft det i Norge i decennier i full politisk enighet? Många norska kommuner och fylken får möjlighet att utvecklas tack var det här systemet. Härondagen presenterades för övrigt en rapport från Arbetslivsinstitutet, ett underlag som visar att myndigheter och samhällen i Norge över huvud taget är mer intresserade av den lokala utvecklingen än deras svenska motsvarigheter. Det är dags att vi också visar samma intresse för att utveckla hela landet. Det är hög tid att ge Sverige en politik som tar hela landet i bruk, som ger alla våra landsdelar förutsättningar att utvecklas.

Anf. 35 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till förslaget i dess helhet i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Sedan vill jag säga att det ändå är en rad frågor som vi i text är tämligen överens om över parti-gränserna, men ändå, herr talman, ser man, när man läser om fördelningen av pengarna i de olika budgetalternativen, att det spretar betänkligt.

Moderaterna vill minska utgiftsramen för allmänna regionalpolitiska åtgärder med 550 miljoner. Folkpartiet liberalerna vill minska med 512 miljoner. Kristdemokraterna vill minska med 240 miljoner, och Centerpartiet vill öka med 592 miljoner. Då jämför jag naturligtvis med det budgetförslag som vi socialdemokrater, Vänsterpartiet och Miljöpartiet är överens om.

Herr talman! Det avstamp som den regionalpolitiska utredningen var resulterade sedermera i propositionen om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet med start från och med 2002. Detta följs nu upp och genomförs kontinuerligt.

En oerhört viktig och övergripande fråga för Sveriges utveckling är naturligtvis frågan om att skapa fler jobb och att studera framtidsutvecklingen i hela landet, såväl lokalt som regionalt och nationellt men också internationellt. Arbetslösheten är fortfarande alldeles för hög. Vi vet att frånvaron är låg på arbetsmarknader med ett brett utbud av jobb. På ar-

betsmarknader där näringslivet är svagt och pendlingen är låg är frånvaron hög.

Många orter som har genomgått en snabb strukturomvandling har också stor arbetsfrånvaro. Det här, herr talman, gäller inte enbart små samhällen, utan även i storstadsregioner finns det här problemet. Invandrartäta områden saknar till exempel ofta bra förbindelser med en värld där det talas svenska och där jobben finns.

Det krävs nytänkande, erfarenhetsutbyte, många aktörer, utbildning, kompetensutveckling, kunskapsöverföring och inte minst visioner för att klara framtidens arbetsmarknad och därmed också en välfärd för alla.

Vill man – och det vill vi socialdemokrater – ha en bra regional tillväxt måste grunden vara att man ser till att alla medborgare får en grundläggande välfärd och en rimlig tillgång till den samhällsservice som vi har rätt att kräva.

Jag tror, herr talman, att vi är ute på mycket tunn is om vi inte ser helheten i regionalpolitiken utan börjar ställa olika delar av landet mot varandra. Inte minst gäller detta storstäder som ställs mot landsbygd. Man nästintill tävlar om vem som har det värst.

I vår kärlek till vår hemort kan uttrycken närmast tolkas som: Överallt går det att komma framåt men inte här. Här är uppgivenheten stor.

Det här är en kärlek som får motsatt effekt. Det är en farlig tankeväg att färdas, och den ska vi akta oss för, var vi än befinner oss. En ort, en socken, en bygd eller en stad som svartmålar sig själv i avsaknad av självförtroende och nytänkande och där man tycker att ingenting går har nog också svårt att locka till sig andra aktörer.

Tillväxt och livskraft i hela landet innebär att vi måste skapa starka regioner i alla delar av landet. Infrastrukturen är ett viktigt instrument i regionalpolitiken. Det handlar om kommunikationer på tvären och längden, om att kunna komma till jobbet, om att kunna få ut sina produkter på marknaden, om bostadssituationen och om en väl fungerande sektor. Allt måste fungera i samverkan. Regioner som förmår att samla olika aktörer, näringsliv och forskare och samhällen, i innovativa miljöer har bättre förutsättningar för tillväxt. Därför är regionalpolitiken mer än vad som framgår av utgiftsområde 19.

Herr talman! När det gäller ramarna har, som sagt, samtliga fyra borgerliga partier olika uppfattningar, därav de särskilda yttranden som finns i betänkandet där respektive parti framhåller sitt budgetalternativ. De borgerliga vill dra ned resurser för regionalpolitiken medan Centern vill öka på i det sammanhanget.

När man läser reservation 1 kan det kanske var lite svårt att direkt se i texten vad vi egentligen är oense om. Vi pratar om decentralisering och hållbar tillväxt i hela landet, och där är det väl inga motsättningar. Vi talar om en landsbygd och om en skärgårdspolitik som fungerar, och där är det väl inga motsättningar. Vi pratar mycket om förbättrade möjligheter för företagande och arbete. Många av de frågorna ligger också under utgiftsområde 24 och kommer att behandlas under nästa vecka. Men man kan se mellan raderna, och i slutet av den här reservationen kommer de gamla vanliga frågorna upp. Det handlar om skatter och om en flexiblere arbetsmarknad, och där är det ideologiska skiljelinjer mellan oss.

Herr talman! Regionalpolitik och regional utveckling måste syfta till att ge likvärdiga levnadsvillkor för människor i olika delar av landet. Det

ska vara möjligt att arbeta och bo i hela vårt avlånga land. Det måste skapas en uthållig tillväxt och en jämn fördelning av välfärden i hela landet, så att regionala obalanser motverkas. Därför tycker vi socialdemokrater också att det är oerhört viktigt med en skatteutjämning.

Jag är väldigt förvånad över den diskussion som uppstår. Framför allt gäller det Moderaterna och Folkpartiet, som är väldigt kritiska till skatteutjämningen. Centerpartiet pratar för en skatteutjämning, och vi socialdemokrater ser också vikten av en skatteutjämning.

Sedan kan jag inte heller, herr talman, låta bli att till slut säga att i den här regionalpolitiska debatten som vi nu befinner oss i så är jag, från Stockholm, den som kommer längst söderifrån.

Anf. 36 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag hör till dem, Sylvia Lindgren, som har erfarenhet av både Stockholm och glesbygd, eftersom jag bodde 40 år här och sedan har flyttat bort. Jag inser precis som du att problem finns överallt.

Du nämnde fördelningen av pengar och att vi har dragit ned med 512 miljoner. I stället har vi satsat 500 miljoner mer på vägar och 1 miljard på rättsväsendet. Det bidrar också till att ge en bra regional utveckling att man stöttar de områdena.

Fler jobb vill vi alla ha, men vi kanske har lite olika vägar. Vi vill gå lite snabbare fram när det gäller förenklingar för företagen. Vi vill också ha lägre arbetsgivaravgifter inom mål 1-området. De sänktes ju i viss grad, men EU:s statsstödsregler medger ytterligare sänkning. Det tycker jag att man ska försöka titta på mera.

Sylvia Lindgren talar om helheten. Vi är väldigt överens om väldigt mycket, men skillnaden är att vi framför allt vill att utvecklingen av de selektiva stöden går lite snabbare än vad regeringen och stödpartierna vill. Det talas om motsättningar. Jag tror inte att motsättningarna är så förskräckligt stora. Det är som sagt medlen mer än målen och hastigheten i verkställigheten som det handlar om.

När det gäller skatteutjämningen kanske jag uttryckte mig oklart. Jag anser att man ska ha en solidarisk fördelning av pengar över landet. Men det nuvarande skatteutjämningssystemet fungerar inte bra. Jag är inte säker på hur man ska göra för att göra om det. Men jag tror att det behöver ytterligare översyn. Jag tycker inte att det förslag som Lorenz Anderssons utredning har gett verkar vara riktigt bra om det genomförs som det ser ut. Vi får se hur det blir med det.

Anf. 37 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Vad gäller utvärdering av de regionala företagsstöden, den regionalpolitiska utredningens rekommendationer och vidareutveckling är det ganska ordagrant beskrivet, som Yvonne Ångström tog upp, på s. 20 i betänkandet. Det är text som vi faktiskt är överens om.

När det gäller transportstödet som Yvonne Ångström också tog upp i sitt tidigare anförande finns det väldigt väl beskrivet på s. 44 i betänkandet. Jag behöver inte stå och rabbla kring det.

När man hela tiden strävar efter skattesänkningar och skär ned så drastiskt på de regionalpolitiska medlen är inte Folkpartiet och Yvonne Ångström då rädda för att man inte kommer att klara av den delfinansiering som är så oerhört viktig när det gäller EU:s strukturfondsmedel?

Anf. 38 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag är inte speciellt rädd när det gäller delfinansieringen, eftersom vi vill ha en något annorlunda inriktning av EU:s struktur-fondspolitik på sikt. 500 miljoner i den här budgeten är mestadels de selektiva stöden som vi vill minska på. Jag kan inte se att skillnaden är särskilt stor.

Jag vet att persontransportstöd finns beskrivet. Det nämnde jag också i mitt anförande. Jag ville bara stryka under att jag tycker att det är viktigt att man verkligen ser över det. Jag har också noga angivit att ITPS har gjort undersökningen av hur stöden slår. Där betonar de att de inte får särskilt stora effekter. Det var det jag ville säga.

Anf. 39 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Som Yvonne Ångström säkert vet är en översyn av många av de här stöden på gång. Man ska se över det. Självklart är vi alla intresserade av att pengar används på rätt sätt. Men när man så här drastiskt vill vidta förändringar med sänkta skatter och dra ned på pengar finns det en stor fara, inte minst för den region som Yvonne Ångström företräder, att man kastar ut barnet med badvattnet. Det tycker jag man ska vara rädd för.

Anf. 40 LARS LINDÉN (kd) replik:

Herr talman! Du, Sylvia Lindgren, tog upp vad partierna ville dra ned på i utgiftsområde 19. Det lät drastiskt. Kristdemokraterna vill dra ned 240 miljoner, sade du. Sanningen är den att vi har tagit bort en del poster som inte nyttjades tidigare, bland annat landsbygdslånen som inte har utnyttjats och en del poster som regeringen har sagt att man vill disponera över. Så länge man inte kan komma på vad man ska använda pengarna till tycker jag att de kan vara på andra konton.

Som du hörde i mitt anförande föreslog jag att 100 miljoner flyttas över till utgiftsområde 24 och turistmarknadsföring av Sverige. Det tycker vi vore en väldigt bra insats för just lands- och glesbygden. Vi vet att om vi skulle skapa 15 000–20 000 nya jobb inom den branschen så skulle mycket av det hamna på landsbygden där vi har de unika möjligheterna att skapa lite speciell turism här i Sverige.

Varför ska vi satsa bara en tredjedel av vad våra nordiska grannländer satsar på marknadsföring? Begriper inte ni socialdemokrater att en vettig marknadsföring skulle ge resultat?

Anf. 41 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Begriper inte kd:s företrädare här att turism och marknadsföring naturligtvis är en väldigt viktig del men att det också är oerhört viktigt med de direkta insatser som man gör? Hur tror Lars Lindén att man skulle kunna klara av till exempel vinterturismen och allt som har med utvecklingen av vinterturismen att göra, skidliftar och dylikt, utan regionalpolitiska insatser?

Vi har gått in med speciella insatser när det gäller innovationsfrågor, fisketurismen med mera. Listan kan göras lång. Marknadsföringen kommer upp nästa vecka under utgiftsområde 24. Där har vi överfört 10 miljoner. Men vi vet också att regionerna själva bedriver en väldigt stark marknadsföring.

För Turistrådets verksamhet, där branschen är med, har man tagit fram ett framtidsprogram som man jobbar efter. Är det inte väldigt viktigt att det som staten och näringslivet själva har kommit överens om ska fullföljas? Vad säger att om vi lägger ut 100 miljoner till på marknadsföring så kommer det Norrlands inland till del?

Prot. 2003/04:46
10 december

Regional utveckling

Anf. 42 LARS LINDÉN (kd) replik:

Herr talman! De positiva saker som du nämner har inte vi något emot. Jag sitter själv med i Nuteks regional-, vad heter det?

(SYLVIA LINDGREN (s): Regionalpolitiska nämnd. Vi sitter där båda två.)

Ja, vi gör ju det. Där har vi beslutat om flera olika stöd till sådana här anläggningar. Det är vi inte emot. Men vad hjälper det om vi så skulle bygga hundratals anläggningar om inte världen vet att de finns? Varför tror du att Norge och Finland är så mycket duktigare på turism? Det beror delvis på att man har marknadsfört sina tillgångar ute i världen så att folk hittar dit. Du tycker tydligen att 100 miljoner skulle vara osäkert. Det behövs bara en halv procents ökning av utländska turister för att finansiera det. Finns det någon säkrare investering? Turistbranschen tror själv att turismen skulle öka med 50 % och att man skulle omsätta 22 miljarder mer med en kraftfull marknadsföring.

Att inte turistföretagen själva ska göra det beror på att de är så små vart och ett att det bara blir småplotter. Det är bättre att staten satsar på det här för att marknadsföra landet Sverige. De får marknadsföra sina olika anläggningar. Jag är förvånad att ni inte tar den här idén som er.

Anf. 43 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi ska hålla oss till en viss realism i de frågor som vi nu diskuterar. Jämför gärna hur det ser ut på turistområdet i våra grannländer och hur antalet gästnätter och så vidare är fördelade. Vi ser nog ganska tydligt att Sverige inte ligger i bakvattnet.

Vi kan ha fått färre utländska turister efter den 11 september för två år sedan då flygindustrin har fått sina speciella bekymmer. Men överlag ligger vi inte sämre till än våra grannländer när det gäller den här delen, inte med resultat men däremot i fråga om hur man fördelar pengarna. Jag tror inte att om vi skulle satsa mer pengar på marknadsföring så kommer kommunerna och regionerna att ha samma andel som i dag. Naturligtvis får det också andra effekter runtomkring det.

Låt oss värna om det som är specifikt för oss. Vi satsar på vinterturism. Vi gör specifika insatser på vissa delar av vårt område. I våra regionalpolitiska program finns turismen med på varje område. Där hittar vi också samordning mellan olika delar för den här verksamheten.

Det är inte så att jag eller vi socialdemokrater inte vill satsa på marknadsföring av Sverige. Men vi ser inte pengar till Turistrådet som den enda och viktigaste uppgiften. Staten och näringen har tagit fram ett handlingsprogram eller framtidsprogram som ska utvärderas två gånger om året, och det tycker vi är ett samarbete vi ska vara med i och vidareutveckla. Vi ska arbeta tillsammans, inte med enskilda insatser.

Anf. 44 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Herr talman! Sylvia Lindgren sade att hon som stockholmare var den sydligaste företrädaren i den här debatten. Själv är jag uppvuxen i Småland, har bott 16 år i Stockholm, sedan i Hälsingland och sedan 15 år i Jämtland. Jag tror alltså att jag har lite förmåga att se den här utvecklingen ur olika perspektiv.

Vi är överens om att det är viktigt med ett brett utbud av sysselsättning och starka lokala arbetsmarknader i hela landet. Hur får man då det? Delvis handlar det naturligtvis om det vi diskuterat tidigare, att stimulera och underlätta för företagen att växa. Men staten har också ett stort ansvar för att sprida sin egen verksamhet.

Då vill jag fråga Sylvia Lindgren: Är det inte dags att göra en ordentlig översyn av den statliga verksamheten och se vilka verksamheter som kan omlokaliseras ut i landet, just för att stärka de lokala arbetsmarknaderna så att varje region får en starkare position på det området? I dag hamnar även nytillkommande statlig sysselsättning till 70–80 % i Stockholm, trots de beslut som har tagits här i riksdagen. Är det inte dags att göra något konkret åt den här utvecklingen och gärna se över befintlig verksamhet också?

Anf. 45 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Det var inte elakt sagt, Håkan Larsson, att det bara var norrlänningar här. Det var snarare ett konstaterande. Även Håkan representerar ju här i riksdagen ett norrländskt län. Det var alltså ingen elakhet utan mer ett konstaterande i sammanhanget.

Sedan tar Håkan Larsson upp detta med myndigheternas lokalisering. Det står en del om detta i propositionstexten om utgiftsområde 19:

”Det är viktigt att myndigheternas lokalisering får en större spridning över landet. Det handlar primärt om att noga pröva om nya myndigheter kan lokaliseras utanför storstäderna, i första hand till länscentra eller vissa andra orter eller i anslutning till de regionala stödområdena.”

Lars säger att detta är sådant som vi är överens om och länge har sagt men att ingenting händer.

Jag kan också hänvisa till en interpellationsdebatt om den här frågan som hölls ganska nyligen med Ulrica Messing.

Det finns naturligtvis en del i detta som man kan åberopa, framför allt när det gäller nya delar. Men tittar vi på andelen av befolkningen, antalet människor, i förhållande till hur myndigheterna är placerade kan vi använda statistiken på ett annat sätt. Jag vill inte vara riktigt så fräck att jag helt och hållet kräver detta, men jag och vi socialdemokrater står bakom den här texten. Vi tycker att den är riktig, och vi är eniga om den.

Anf. 46 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Herr talman! Ja, texten låter ju bra. Men det gäller också att se till att det händer någonting i praktiken, och där har vi mycket som återstår. Jag tror att det vore bra att se över även den befintliga statliga verksamheten. Det vore också bra även för Stockholm att inte allt koncentrerades hit.

Sedan vill jag passa på att fråga om en annan sak. Vi har i flera år motionerat om återbäring på vattenkraften, något som man har i Norge och som stärker just de många glesbygdskommuner som har vattenkraft. Det är en unik energikälla där man släpper ifrån sig sina naturresurser på

ett sätt som påverkar andra näringar som turism, fiske och så vidare. I dagens läge är vattenkraftverken fjärrstyrda och ger knappast någon sysselsättning alls till det lokala samhället. Det innebär att all den rike-
dom som skapas lokalt i princip hamnar på andra håll.

I år finns det återigen en fempartimotion där vi vill att man åtminstone ska utreda hur ett sådant system efter norsk förebild skulle kunna se ut för svensk del. I Norge är man enig om detta över alla parti-
gränser. Man ser hur det kan stärka små lokala glesbygdskommuner. Är det inte dags att åtminstone utreda frågan, Sylvia Lindgren?

Anf. 47 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! När det gäller utlokalisering av myndigheter har jag sagt att vi står bakom den här texten. I ett tidigare anförande togs det upp detta med att skattemyndigheten nu läggs ned och blir ett skatteverk. Finns det någon omorganisation som slår väldigt hårt mot den här staden, Stockholm, så är det denna. Det blir åtskilliga arbetstillfällen som flyttas ut från Stockholmsområdet i samband med att man gör ett skatteverk efter att ha haft en skattemyndighet.

När det sedan gäller detta med vattenkraften hänvisar jag mycket till skatteutjämningen. De här frågorna hänger samman. Vi har ett gemen-
samt ansvar, där Centern också kunde vara med i bilden, när det gäller skatteutjämning. Vi socialdemokrater är för en skatteutjämning.

Det görs också vissa jämförelser med Norden i övrigt och kanske Norge i synnerhet. Jag har själv tittat lite grann på statistik och resuméer från Nord Regio när det gäller de här frågorna. Där säger man bland annat att den regionala bilden i Sverige efter Danmark kan karakteriseras som den mest balanserade i Norden.

Det jag tycker att Centerpartiet skulle oroa sig för är sina borgerliga kolleger och deras neddragningar av regionalpolitiska medel. Med neddragningar av regionalpolitiska medel kan väl knappast den målsättning som Centerpartiet eftersträvar upprätthållas.

Anf. 48 ULLA LÖFGREN (m) replik:

Herr talman! Jag vill kommentera Sylvia Lindgrens påstående om att Moderaternas med 550 miljoner minskade anslag skulle vara så för-
ödande för regionalpolitiken.

Vi har sagt i vår anslagsmotion att vi vill prioritera transportstödet, medfinansieringen till EU och stöd till kommersiell service på landsbyg-
den. Det är viktiga områden, Sylvia Lindgren, för företagen i glesbygd och landsbygd. Basen för tillväxten och utvecklingen på landsbygden är ju ändå att det finns företagare.

För företagen är det faktiskt viktigare att man har fungerande vägar. För den man i Vindeln som gör grillkol är det viktigare att han kan trans-
portera sitt kol till kunderna hela året och inte får stå där en månad om året och inte kunna transportera. För honom och för många andra företa-
gare är det viktigare att ha tillgång till polis, åklagare och tingsrätt inom tillgängliga avstånd än att få selektiva företagsstöd.

Det är först och främst de selektiva företagsstöden som vi vill ta bort. I stället satsar vi mer pengar på rättsväsende, vägar, skolor med mera. Detta är mycket viktigare för utvecklingen än vad de selektiva företags-

stöden är, som inte gör någon större nytta enligt de utredningar som är gjorda.

Anf. 49 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Återigen hamnar vi i en situation där man pratar om olika stödformer, företagsstöd och dylikt som kommer inte minst Norrlands inland till del. Man säger: Detta behöver vi inte ha. Vi behöver i stället bättre vägar.

Jag försökte också säga att kommunikationerna är en oerhört viktig del i det sammanhanget. Men jag är inte övertygad, inte minst efter att också ha tagit del av en hel del av den stödverksamhet som kommer Norrlands företagare till del, att man helt och hållet delar Ulla Löfgrens uppfattning. Det är ändå så att egenintressen i storstäder inte tiger still i det sammanhanget.

Men jag blir inte klok på Ulla Löfgrens infallsvinklar. Av hennes inledningsanförande fick jag intrycket att Moderaterna med Ulla Löfgren i spetsen säger att det skulle bli bättre om man tog bort skatteutjämningen – vi vill prioritera, men vi vill skära ned. Det är klart att det är väldigt viktigt att man använder pengarna på rätt sätt. Men ser inte Ulla Löfgren en skatteutjämning och även en skatteutveckling som är jämförbar så att man kan ha välfärd över hela landet som en oerhört viktig del också för att företagandet ska kunna spridas över hela landet?

Anf. 50 ULLA LÖFGREN (m) replik:

Herr talman! Jo, det är just det jag gör, Sylvia Lindgren. Och det är just därför som vi är så kritiska till det nuvarande skatteutjämningsystemet. Det är ett skatteutjämningsystem som splittrar landet.

Vi tycker att vi ska ha ett skatteutjämningsystem. Vi ska utjämna de skillnader i skattekraft som finns i landet. Vi tycker att hela landet ska ha lika bra förutsättningar till välfärd, tillgång till sjukvård och skolor, kanske bättre. Vi vill givetvis att det ska vara bättre än med socialdemokratisk politik. Men vi tycker att man ska lösa det genom att det finns ett statligt skatteutjämningsystem. Och vi tycker att det finns fog för att det ska vara ett statligt skatteutjämningsystem just och inte en utjämning mellan kommunerna.

Anf. 51 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Här skiljer vi oss åt. Vi ser naturligtvis olika fördelar och nackdelar med de olika systemen. Men det är bra att man ställer upp på att vi ska ha ett skatteutjämningsystem som fungerar och också är rättvist och ger en rättvis fördelning.

Sedan kommer vi in på skattefrågor. Det är det gamla vanliga: Sänk skatten, skapa flexiblare arbetsrätt så löser vi alla problemen. Men det finns knappast någon som har en så stark flexibel arbetsrätt som vi har här i Sverige i dag, så de verktyg som Moderaterna förespråkar håller inte, Ulla Löfgren.

Anf. 52 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Det är inte så att folk i glesbygden flyttar. Det är inte sanning. Det som sker är att unga måste ge sig i väg till studier. Att unga

ger sig i väg till studier och upptäcker världen är något som alltid kommer att hända och som jag tror att alla måste se positivt på. Det är av värde.

Problemet är att de sedan har så svårt att komma tillbaka. Det innebär en åderlåtning av glesbygden och de små orterna, de små städerna, att ungdomarna försvinner till de stora städerna i ganska stor utsträckning. Säkert skulle många gärna komma tillbaka om möjligheten fanns. Men det finns många hinder för att de ska kunna komma tillbaka. Ett reellt hinder är att det kan vara väldigt svårt att få tag i bostäder i glesbygden. De är upptagna som sommarstugor för folk som har flyttat. I den rena glesbygden är det faktiskt väldigt svårt att hitta bostäder, konstigt nog.

Sedan är det också väldigt viktigt, om man ska kunna välja att flytta tillbaka som ung familj till exempel, att det finns en bra service, att den inte redan har hunnit försvinna. Det måste finnas en bra service. Skola, vård och omsorg måste fungera. Kollektivtrafiken måste fungera.

Här är det väldigt viktigt att statliga myndigheter faktiskt samarbetar framöver, så att man inte agerar på egen hand och resultatet blir ytterligare försämringar och åderlåtning. Man skulle säkert kunna göra mycket genom att planera tillsammans så att service finns kvar. Det gäller både statliga myndigheter och bolag.

Något annat som måste finnas är roliga och intressanta jobb, någonting som man vill flytta tillbaka till. Då kommer vi in på företagspolitiken. Den är väldigt viktig om vi ska ha ett levande land.

När det gäller företagspolitiken är det många saker som påverkar. Det är till exempel kommunikationer, vägar och järnvägar. Framkomligheten för gods på järnväg är mycket central. Därför är det viktigt att vi ser över järnvägsstrukturen och ser till att flaskhalsar och problem åtgärdas.

När det gäller vägar är det väldigt viktigt att även det regionala vägnätet ses över, att tjälsäkring och upprustning av vägar fungerar. Kommunikationer är en viktig bit för företagen och för befolkningen.

En annan viktig sak är att man måste kunna få tag i rätt typ av arbetskraft. Dels handlar det om att de som flyttar tillbaka måste ha rätt företag att hitta tillbaka till, dels handlar det om att företagen måste kunna hitta rätt arbetskraft för att kunna finnas i glesbygden. Det är det som är svårt när det inte är så väldigt många att välja på, när det är ett relativt glest byggt landskap.

Det finns alltså för få företag inom service- och tjänstesektorn till exempel. Och verkstadsproduktionen har ju en tendens att flytta dit där arbetskraften är billigare. Men det är väldigt viktigt att det finns en bra miljö för företagen där det finns utbildad arbetskraft. Därför är det väldigt viktigt med den satsning som vi har gjort på högskolorna. För att de som bor på dessa platser ska kunna utbilda sig till de jobb som faktiskt finns eller skulle kunna finnas är utbyggnaden av nätuniversiteten också en väldigt viktig satsning. Vi vill fortsätta på det spåret, att högskoleutbildning och collegeutbildning ska byggas ut.

Något annat som är väldigt viktigt för företagen överlag och naturligtvis extra mycket för företagen i glesbygden är möjligheten att få tag i kapital. Det gäller till exempel möjligheten att låna som är mycket besvärligare i glesbygd än på annat håll eftersom fastigheterna i många fall inte har något värde. Det gör att bankerna inte har säkerhet för att kunna låna ut. Det här problemet har riksdagen gjort sitt bästa för att förstärka

genom att driva igenom en ny förmånsrätt som kommer att försvåra ytterligare för företagen att få låna pengar. Det kommer att behövas kompensatoriska åtgärder för att företagen ändå ska kunna utvecklas i glesbygd. Det kommer att behövas att staten engagerar sig i att det finns lånemöjligheter för små företag i glesbygd. Riskkapital är också ett svårt område.

Men en mycket positiv sak som händer nu är uppväxten av kreditgarantiföreningar runtom i landet. Det här är en väldigt sund inriktning, när företagen faktiskt ställer upp för varandra och ger krediter så att andra får låna. Det finns goda skäl för att staten ska stimulera och stötta möjligheten för detta att utvecklas.

Ett problem som någon nämnde var mediekoncentrationen. Jag håller med om att det inte är bra när medierna alltmer koncentreras till stora orter och när stora delar av landet blir alldeles för dåligt speglade.

Ett annat problem är ju att de som först flyttar från glesbygden är kvinnor. Jämställdhetsproblemen måste verkligen tas på allvar i alla sammanhang när det gäller regionalpolitiska insatser.

Glesbygdspolitikerna är inte bara fråga om företag och utbildning. En viktig del är faktiskt den traditionella företagsamheten, nämligen jordbruk och skogsbruk. Där händer en hel del positiva saker. Jag vill peka på något jag tycker är roligt, nämligen Resurscentrum för småskalig livsmedelsförädling, Eldrimner, som har börjat sin verksamhet. Det är en oerhört intressant och rolig verksamhet som ska få leva kvar och utvecklas. Det får gärna bli fler sådana centrum.

En spännande utveckling med lokal livsmedelsförädling kan också bidra till att turister får fler roliga och intressanta ställen att besöka. Turismen måste vi också stötta i hela landet, men den kan ha särskilt god påverkan i glesbygden.

Jag vill gärna poängtera att för att turismen ska utvecklas är det viktigt att vi inte på ett trångt sätt bara utnyttjar våra resurser som finns i glesbygden. Vi måste tänka på att de ska finnas kvar och vara spännande och intressanta för dem som bor där och även för dem som kommer på besök. Det måste få finnas till exempel gammelskog kvar för den typ av turist som är intresserad av att besöka spännande och lärorika platser – inte bara för befolkningen och för biologisk mångfald, som är det allra viktigaste, men även för utvecklingen av turismen. Till exempel kan man tänka på vildlaxens möjligheter att överleva. Vildlaxen ska få finnas kvar i uppväxtälvarna. Man borde se över detta noggrant och arbeta för detta.

Anf. 53 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag blev glad när Ingegerd Saarinen tog upp Eldrimner och det lokala Resurscentrum för småskalig livsmedelsförädling.

Resurscentrumet lever just nu på hoppet. Man vet inte om det finns några resurser redan för 2004. Jag hade en diskussion med jordbruksministern för någon vecka sedan. Hon sade att det pågick en beredning i Regeringskansliet. Man kan hoppas att den utfaller väl.

Är Ingegerd Saarinen beredd att använda sina kontakter för att påverka i den riktningen att det verkligen finns resurser så att resurscentrumet inte måste läggas ned redan under nästa år? De projektpengar som finns tar slut vid årsskiftet.

Anf. 54 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Eftersom jag tycker att detta är både viktigt, spännande och intressant kommer jag naturligtvis att arbeta för att centrumet får överleva.

Prot. 2003/04:46

10 december

Regional utveckling

Anf. 55 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jättebra! Det är ett akut läge. Det är därför jag understryker detta i debatten.

Anf. 56 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Det är inte helt lätt att som siste talare, dessutom inte ledamot i näringsutskottet, komma in i debatten och försöka tillföra något nytt – men jag ska försöka. Jag kommer längst norrifrån av dagens debattörer, men jag tycker om stockholmare ändå.

Jag ska alltså försöka föra en debatt om hur vi kan skapa en hållbar tillväxt regionalt. Jag kommer att välja att göra detta utifrån behovet av – det tråkiga ordet – strukturomvandling. Jag väljer också att koncentrera mig på min egen hemregion – i synnerhet Norrlands inland. Det är en region som i den senaste debatten mycket olyckligt hamnade i fokus om närande och tärande. Jag menar, som alla andra, att hela landet faktiskt behöver hela landet. Det är utifrån det som diskussionen borde föras.

Skogslänens invånarantal har under de senaste åren minskat kraftigt. Den viktigaste orsaken är svårigheten att få ett arbete. Särskilt oroväckande är att nettoutflyttningen till stor del består av kvinnor och unga välutbildade människor. Förutom befolkningsminskningen är det problem också med neddragningar i offentlig sektor, ensidig näringsstruktur och låg utbildningsnivå.

Alla förlorar på folkomflyttningen, inte bara utflyttningssommunererna. På sikt är det ekonomiskt, miljömässigt och socialt ohållbart att inte nyttja hela landets resurser. Storstäderna brottas med trafikproblem, sjukvårdskris och bostadsbrist, samtidigt som segregation, kriminalitet och social utslagning ökar.

Om vi ska kunna nå den stolta ambitionen om att hela Sverige ska leva måste vi föra en politik för regional utveckling som bygger på en helhetssyn på regionens egna förutsättningar. Det ska vara en politik som har en stark lokal förankring och förmår att mobilisera regionens egna utvecklingskrafter för samhällsservice och utveckling.

Om tillväxtprogrammen ska nå framgång behövs en demokratisk förankring där den lokala initiativkraften tas till vara. Ska tillväxtavtalen få en legitimitet måste till exempel både det kvinnliga och det manliga perspektivet komma med. Det är dessutom nödvändigt att styra olika former av stöd på ett sådant sätt att kvinnor och män får ta del av dem i lika stor utsträckning.

En framgångsrik politik för regional utveckling förutsätter alltså förutom resurser också ett brett lokalt engagemang. En regionalpolitik värd namnet måste bygga på solidaritet och rättvisa.

Herr talman! För Norrland, och då kanske framför allt inlandet, har naturtillgångarna spelat en avgörande roll. Jag är övertygad om att det under överskådlig tid kommer att vara så. Förutom skogen, vattenkraften och malmen kommer den unika miljön att spela en allt större roll för bland annat besöksnäringen. Vi ser hur man utifrån naturtillgångar som

kyla, snö och gleshet med ett nytt tänkande kan utveckla nya verksamheter som biltestning. I det sammanhanget får man konstatera att utvecklingen inom det området har skett genom en ganska lyckad kombination av företagsamma människor och riktade offentliga insatser.

Teknikutvecklingen innebär i sig att färre människor allt effektivare utvinns av våra naturtillgångar. Jag menar att det är viktigt att bejaka teknikutvecklingen. Alternativet vore, om man vill raljera, att förbjuda både skördare och motorsåg i skogen och återgå till timmersvans. Det skulle skapa mer sysselsättning men är naturligtvis helt orealistiskt. Sverige och Norrland ska utvecklas utifrån begrepp som hög teknik, välutbildad arbetskraft, delaktighet och miljöhänsyn.

Herr talman! Begreppet vidareförädling har, så länge jag minns, lyfts fram som viktigt för tillväxt. När den rena råvaruutvinningen sysselsätter allt färre blir jobben inom vidareförädling allt viktigare. Tanken att vidareförädling ska ske så nära råvaran som möjligt är också riktig. Vi kan naturligtvis inte nöja oss med att låta Norrland, speciellt inlandet, reduceras till att vara en råvaruleverantör. Men om vi vill skapa tillväxt och fler arbetstillfällen räcker det inte med den gamla typen av vidareförädling. Vi måste förmå att skapa tillväxt och utveckling inom verksamheter som utbildning, tjänste- och miljöteknikföretagande. Därför ska vi utveckla vår syn på vidareförädling av naturtillgångar. Vi har goda förutsättningar att utifrån våra naturresurser utveckla begreppet vidareförädling.

Ska detta kunna ske krävs bland annat att vi själva har förmågan att se och ta till vara de möjligheter som bjuds. Vi måste inse att arbete, tillväxt och utveckling kan skapas på andra sätt än genom traditionell vidareförädling. Detta är en viktig del i den strukturomvandling som nu sker med rasande fart. Det är en förändring som dels ska mötas med investeringar i moderna kommunikationer, dels också mötas av en i vissa stycken annan strukturomvandling.

En sådan omvandling innebär att vi måste komma bort från synen på vad som är riktigt arbete och vad som inte är ett riktigt arbete. Det finns ibland ett synsätt där sysselsättningen inom andra områden än direkt industriproduktion värderas lägre.

Detta synsätt finns kanske mest uttalat i Norrlands inland, som jag kommer ifrån. Synen på utbildning, synen på tjänstesektorn, synen på forskning, synen på besöksnäring och synen på miljöteknikföretagande måste alltså utvecklas. I det sammanhanget har naturligtvis utbildningsväsendet ett avgörande ansvar.

Ska vi lyckas med att till fullo ta till vara alla våra regioners unika förutsättningar måste vi alltså vidareförädla på ett nytt sätt. De förändringar som nu sker i allt snabbare takt måste mötas med ett nytt och utvecklat tänkande. Bland annat innebär det för mig att en insats som transportstödet måste utvecklas. Lyckas man skapa nya produkter genom kunskaps- och tjänsteföretagande bör vi försöka utveckla transportstödet.

Jag noterar att det finns två socialdemokratiska motioner som i stort sett överensstämmer med Vänsterpartiets syn från förra året, och också Yvonne Ångström har berört frågan. Jag vet att det finns en hel del problem runt detta, men jag tycker att det kan tjäna som ett exempel på hur vi konkret kan utveckla politiken.

Till sist, herr talman: En permanent geografiskt handikappad region – vad är det? Jo, det är ett sätt som en del väljer att beskriva en i mitt tycke

väldigt rik del av Europa på. Syftet med beskrivningen är att tydliggöra att det behövs fortsatta insatser från EU:s strukturfonder inom mål 1-området. Jag tycker att det är bedrövligt att vi väljer att beskriva en region som en permanent geografiskt handikappad region. Borde det inte i stället vara så att vi lyfte fram den stora betydelse som våra naturtillgångar i vid mening har för en uthållig tillväxt i vår del av världen? Som ett exempel, till sist, kan nämnas att de två nordliga länen i princip utgör Europas viktigaste malm- och mineralproducent.

Jag yrkar bifall till förslaget i näringsutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

Prot. 2003/04:46
10 december

Regional utveckling

8 § Försvar samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2004

Föredrogs

försvarsutskottets betänkande 2003/04:FöU1

Försvar samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2004 (prop. 2003/04:1 delvis).

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

Anf. 57 PETER JONSSON (s):

Herr talman! Det vi nu ska diskutera är den del av budgeten som handlar om Sveriges försvar och vår beredskap mot sårbarhet. Den omfattar totalt 44,3 miljarder kronor. Inom denna del av statens budget ligger två olika områden som är centrala för oss medborgare och för vår grundläggande säkerhet.

Det första området är totalförsvaret. Under 2004 kommer politikområdet totalförsvaret att ha ett anslag på 43 miljarder kronor. Dessa pengar går både till det militära och det civila försvaret. Totalförsvarets uppgift är att bidra till att bevara vårt lands fred och självständighet. Vi ska kunna möta militära hot som direkt berör Sverige samtidigt som vi internationellt ska bidra till fred och säkerhet i vår omvärld.

Vi i Sverige lever inte isolerat från det som händer runtomkring oss. Som en del av det internationella samfundet måste vi ta vår del av ansvaret för att bidra till en trygg och säker värld. Därför är våra internationella insatser allt viktigare. I anslaget till försvaret för 2004 beräknar vi att ungefär 1,2 miljarder kronor kommer att gå till fredsbefrämjande truppinsatser.

Det andra området inom den budget som vi nu ska diskutera är skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Under 2004 kommer detta politikområde att ha ett anslag på 1,3 miljarder kronor.

Svåra påfrestningar och olyckor kan ju även inträffa i fred. Det handlar om översvämningar, smittsamma djursjukdomar, allvarliga störningar i elförsörjningen och liknande. Det kan både handla om olyckor som vi människor orsakar och om naturolyckor. Detta är med andra ord ett brett område som bland annat omfattar räddningstjänst, transport av farligt gods samt skydd mot olyckor med kemikalier och brandfarliga och explosiva varor.

Som jag sade inledningsvis handlar denna del av budgeten om vår grundläggande säkerhet. Om vi inte kan värna om freden och om vår

självständighet, om vi inte kan bidra till fred och säkerhet i vår omvärld, om vi inte kan skydda oss mot svåra påfrestningar och olyckor, då skulle Sverige vara ett betydligt mer otryggt land att leva i.

Därför har det historiskt sett rätt en stor samsyn i vårt land kring dessa områden. Även om vi haft politiska konflikter om detaljer har det svenska samhället i stort sett varit överens om huvudinriktningen. Jag hoppas att debatten i kammaren i dag kan bli lika positiv och konstruktiv som utskottets arbete kring budgeten har varit.

Anf. 58 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Tack, Peter, för de vänliga orden i avslutningen. Jag ska försöka göra mitt bästa för er, för ministern och för er uppe på åhörarlåktaren.

Det förra betänkande som behandlades i kammaren gällde ju regionalpolitiken. Men jag vill nog påstå att det vi har framför oss under det kommande året är den verkliga regionalpolitiken, i varje fall när man hör signalerna från olika håll runtom i landet.

Jag börjar i alla fall med att yrka bifall till reservation 2 i betänkandet, som gäller uppdelningen av anslagen 6:1 och 6:2.

Jag tror inte att budgetdebatten om försvaret 2003 låter som någon kioskvältare av det större formatet. Alla går som väntat och ser på det stora avgörande som kommer nästa år, försvarsbeslutet 2004. Det blir sannolikt det stora dragplåstret, i varje fall inom försvarspolitik. Jag säger "sannolikt" med tanke på de rykten som når ens öra om att allt inte står rätt till med nödvändiga förberedelser och underlag som håller måttet.

Är det något som man som försvarspolitiker önskar sig inför framtiden är det att historien från det förra försvarsbeslutet inte upprepar sig. Man önskar att den proposition som någon gång under hösten nästa år når riksdagens bord är ett underlag som man kan betrakta som genomarbetat och som ger förutsättningar för balans där det vi vill åstadkomma med olika förmågor svarar väl mot de resurser som vi politiker ställer till förfogande för uppgiften.

Hellre ett material som håller måttet i det avseendet, vad gäller realism och genomförbarhet, men som kanske dröjer en aning än ett material som levereras i tid men som i övrigt inte står pall för verkligheten. Jag uppmanar verkligen ministern att lyssna till vad jag just har sagt: Det gäller att leverera ett material som håller måttet, som har en kvalitet, som vi kan stå på inför framtiden, och inte att jäkta fram något som kommer att bli ett hopkok som så småningom resulterar i ett elände ute i förbanden med mera.

Spåren från det förra försvarsbeslutet förskräcker. Det var ett orealistiskt beslut som innehöll för många uppgifter och hade för stor kostym i förhållande till tilldelade resurser. Taktiken att använda sig av försvarsanslaget som budgetregulator var viktigare än att fråga sig vilka uppgifter vi vill att försvaret ska lösa och sedan skapa förutsättningar för att göra detta möjligt. Balans mellan förmåga och tilldelade resurser måste vara vägledande vare sig regeringen väljer att gå Miljöpartiet till mötes, som ligger på minus 6 miljarder kronor, eller att närma sig oss moderater, som ligger på plus 3 miljarder kronor. Om regeringen väljer nedrust-

ningspartierna som samarbetspartner måste ju fler förband läggas ned och mindre resurser gå till forskning och utveckling.

De utvärderingar som har gjorts av förra beslutet visar ju på betydande brister i genomförandet. Dessa har till stor del sin grund i för mycket och för lite, det vill säga nya uppgifter, omställning och minskade anslag. Ekvationen går inte ihop.

På grund av ett dåligt beslutsunderlag, och därmed ett orealistiskt försvarsbeslut, det förra beslutet, har Försvarsmakten hamnat i en förtroendekris. Regeringen och dess samarbetspartner har försatt Försvarsmakten i denna förtroendekris. Ansvaret vilar på regeringen. Resultatet ser vi nu. Förmågan att försvara Sverige är begränsad eller kan, som utredaren påpekar, inte anses godtagbar. Vidare har man på eget bevåg utbildat färre värnpliktiga än vad riksdagsbeslutet innebär.

För vårt lands bästa, för långsiktigheten, för hållbarheten i beslutet, för arbetsron för tusentals anställda med familjer och för framtiden borde tiden vara mogen för Socialdemokraterna att söka kontakt med oss moderater hellre än med vänsterpartierna. Som ny i försvarspolitik, en riktig *rookie* skulle jag vilja beteckna mig, tycker jag att det är anmärkningsvärt att regeringspartiet inte söker uppgörelser där det största oppositionspartiet, Moderaterna, finns med.

Jag skulle vilja fråga försvarsministern vad regeringens strategi är när det gäller att söka breda, långsiktiga och uthålliga lösningar på försvarspolitik.

Försvarsmakten har för närvarande också att utreda fyra olika anslagsnivåer och fylla dessa nivåer med förmågor som svarar mot var och en av dem. Av dessa nivåer är en oförändrad, en minus 3 miljarder, en minus 6 miljarder och en plus 3 miljarder. Det jag hört är att man ska utreda och rejält finräkna på den oförändrade nivån samt på minus 3- och minus 6-nivån. Men just vår nivå, den på plus 3, har man tänkt lämna därhän.

Det är anmärkningsvärt att man tillsammans med Miljöpartiet finräknar på ett minus 6-alternativ, men lämnar vårt alternativ, plus 3, utanför. Därför vill jag fråga ministern om det rykte som påstår detta endast är en fabel eller om det finns någon sanning i det. Det har nämligen ryktats om att man inte kommer att finräkna på plus 3-alternativet. Jag skulle vilja säga att det för oss parlamentariker är utomordentligt viktigt, när det gäller den fortsatta behandlingen av försvarsunderlaget, att få alla fyra alternativen grundligt redovisade. På så sätt kan vi gaffla in det som ska bli Sveriges organisation i nästa försvarsbeslut. Är ryktet sant eller inte? Jag förväntar mig att ministern svarar på detta.

Herr talman! Låt mig göra några reflexioner kring vilka omvärldsfaktorer och andra förutsättningar som styrt den moderata säkerhets- och försvarspolitik dit där den nu befinner sig. Den yttre säkerheten – försvarsförmågan – och den inre säkerheten – polismakten – är områden där staten ska stå stark. Jag lämnar brotten, medborgargardena och polisbristen därhän, eftersom jag tror att vi har fullt upp med den andra säkerheten, nämligen rikets säkerhet.

Visst är förmågan till försvar och förmågan till insatser konjunktur-anpassade. Om ryssen inte väntar runt hörnet kan vi dra ned på resurserna. Sådan är min sinnebild, och sådan är säkert också de flesta andras.

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

Men vi moderater är lite fegare än ni andra. Vi vågar inte släppa ifrån oss lika mycket försvarsförmåga som ni. Ni tar en större risk än vi.

Dagens verklighet är dock en paradox avseende avspänningen. Sannolikheten är i dag större än tidigare för att en svensk flicka eller pojke, som är utbildad till att sättas in vid en insats, kommer att hamna i ett skarpt läge där det gäller liv eller död. Det innebär att vårt försvar i dag står inför nya och annorlunda utmaningar än vad som gällde i går. Jag kan med lätthet påstå att det är mer sannolikt att ett hot i dag blir verklighet än vad som var fallet under det stora hotets tid, alltså under kalla kriget-perioden.

Detta innebär att vi i Sverige inte kan ta time-out från att utveckla vapensystem och utbilda värnpliktiga – från att helt enkelt ha ett försvar som svarar mot kraven på säkerhet för svenskt vidkommande. Verkligheten tar nämligen inte time-out.

Det ställs krav på oss att beskriva hotbilden och därefter formulera de förmågor vi vill ha för att på bästa sätt förena slagkraft och flexibilitet, förmåga till försvar av egna territorier och förmåga till gemensamma insatser med andra länder. Därför måste utbildningen av värnpliktiga, liksom materiel, hålla högsta klass. Våra pojkar och flickor förtjänar det bästa när de tjänar sitt land och riskerar sina liv.

Vi kan inte slå oss till ro och tro att allt vedervärdigt tagit slut, att det inte finns några soldater mer och att det inte finns några gevär. Det är svårare att beskriva hotbilden i dag än i går, men vi måste ändå göra det. Det är viktigt för freden och säkerheten.

Herr talman! När det gäller värnplikten är det nu inne att ropa på plikt för alla och envar, flickor såväl som pojkar. På ett sätt lever vi i den bästa av världar av frihet och plikt. Flickorna har friheten och pojkarna plikten. Om det är något som är akut så är det väl just de gemensamma internationella insatserna.

Hur förfogar man – med det system vi har i dag – över kompetensen, och hur kan vi föra den vidare efter värnplikten? Det är den frågan som i första hand måste besvaras. Den andra frågan är för min del sekundär. Och man måste också en gång för alla fråga sig: Vilken uppgift är det vi ska lösa, och vilken bemanning måste vi ha för att kunna lösa den uppgiften? Det är den viktiga frågan när det gäller bemanningen av försvaret.

Anf. 59 ALLAN WIDMAN (fp):

Herr talman! Tidpunkten för årets försvarspolitiska debatt är väl vald. Just nu tonar preludiet inför nästa års försvarsbeslut fram. Samtidigt pekar Ekonomistyrningsverket på att balans i statsfinanserna 2004 kommer att kräva besparingar eller intäktsförstärkningar på minst 5 miljarder kronor. Och mellan EU:s medlemmar avgörs just i dessa dagar den svenska alliansfrihetens vara eller inte vara.

För svenskt vidkommande står valet mellan att ännu en gång denna höst straffa oss ur en grundläggande del av Europasamarbetet, eller att – i större eller mindre utsträckning – ge avkall på alliansfriheten, som är den kanske tydligaste stolpen i landets säkerhetspolitik.

Man kan förmoda att en politisk majoritet i riksdagen till sist kommer att ställa sig bakom det senare alternativet. Och det är bra. Men visst är det betecknande hur bakvänt, närmast snubblande, vi omfamnar Europa. Efter högt föredöme säger vi först nej, nej, nej, och sedan säger vi må-

hända plötsligt ja. Det är inte att undra på att opinionen ofta slår bakut. Som strategi imponerar detta knappast heller på de kretsar i vilka vi sedan måste vinna inflytande.

För Folkpartiet liberalerna är det naturligt att en vidare och alltmer fördjupad integration socialt och ekonomiskt också blir säkerhetspolitiskt förpliktande. Att skyldigheten att bistå andra medlemmar vid militära angrepp nu sätts på pränt i konstitutionen framstår därför för oss snarare som en bekräftelse än som en nyhet. Självklart ska Sverige ställa sig bakom denna, främst för att manifesteras solidariteten med andra medlemsländer, men också för att framgångsrikt kunna slå vakt om den transatlantiska länken.

Herr talman! Internationell fred och säkerhet förutsätter samverkan och ömsesidigt beroende mellan USA och Europa. Många har på senare år liknat det militära försvaret vid en hemförsäkring. Liknelsen är träffande. Ett inbrott eller en brand är kanske osannolik eller till och med otrolig. Men ändå kan de flesta av oss inte tänka sig att avstå från en försäkring just därför att vi vet att risken, även om den är liten, ändå alltid finns och att följderna kan bli katastrofala.

Mot denna bakgrund menar vi liberaler att premien, i form av ett tillräckligt skydd mot väpnade angrepp, alltid måste erläggas. Samtidigt är det, precis som Ola Sundell framhöll, givet att premien över tid kan variera beroende på riskerna. I en lugn och fredlig värld är det rimligt att vi betalar mindre och i omvända fall mer.

Men det finns också andra möjligheter att påverka både riskerna och premiernas storlek. Den viktigaste har jag redan nämnt, nämligen möjligheterna av samarbete med andra försäkringstagare. Både Nato och EU erbjuder fördelar som påminner om återförsäkring eller ”grannsamverkan mot brott”. Sverige bör inte avstå från något av dessa alternativ.

Försvarsmaktens problem är många och svåra. Alldeles oavsett omvärldsbilden och eventuella samarbeten måste dessa brister åtgärdas.

Det primära blir att återupprätta den övergripande politiska styrningen och uppföljningen. Bortsett från internationella insatser och en möjlighet till snabba substantiella utgiftsbegränsningar som försvaret kommit att representera har regeringens intresse för myndigheten varit minst sagt lindrigt. Regeringens minsta departement har inte kunnat gå i clinch med ett tio gånger större högkvarter. Att det senare dessutom inom ramen för växeljänstgöringen i stor utsträckning också kommit att bemanna det förra har inte förbättrat oddsen.

Följden har blivit att riksdagen på grund av usla underlag inte kunnat följa upp de beslut som har fattats. Vi instämmer i Riksdagens revisorers slutsats att Försvarsmakten i dag i vidast möjliga mening styr sig själv.

Detta har i sin tur varit den viktigaste betingelsen för att Högkvarteret har kunnat svälla till det ”muminhuvud” som Håkan Juholt nyligen beskrev det som. Snart tjänstgör var tionde svensk officer i denna högsta ledning. Det har möjliggjort att kostnaden för materielavveckling har blivit 300 % högre än planerat, och det har bidragit till att bemyndiganderamen har överskridits, att kostnaderna för löner och personalavveckling skenat och, inte minst viktigt, att förmågan att försvara Sverige inte längre anses godtagbar. Det är också signifikativt att den sistnämnda slutsatsen inte når riksdagen via Försvarsmakten eller regeringen utan genom andra, oberoende källor.

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

Det finns andra områden där det politiska ansvaret för bristerna är än mer tydliga, och jag ska avslutningsvis beröra två av dem.

Det första gäller grundutbildningen av värnpliktiga, som är en kostsam verksamhet, både för Försvarsmakten, för de enskilda och för samhället i övrigt. Sedan ett antal år kasserar vi i stort sett samtliga värnpliktiga från krigsorganisationen innan de fyllt 25 år. I stället för att som tidigare livstidsförlänga soldaterna genom repetitionsövningar utbildar vi hela tiden nya från *scratch*. Bara genom att behålla dessa soldater i ytterligare tio år kan vi skapa möjligheter för en halverad grundutbildning och samtidigt fylla de stora och ständigt växande luckorna i insatsförbanden. Förutom stora kostnadsbesparingar skapar detta förutsättningar för kontinuitet och fullskaliga övningar i högre förband. Därtill får vi en mer ändamålsenlig ålderssammansättning och bättre hushållning med personella och materiella resurser.

Om denna förändring kombineras med ett kontrakts- eller reservistsystem skapas också helt nya förutsättningar för nationell beredskap och rekrytering till internationella insatser. En betydande minskning av antalet som grundutbildas tillsammans med en gynnsam utveckling i omvärlden bereder på så sätt även väg för ett fredstida avskaffande av värnplikten. Studier från andra samhällsområden visar att frivillighet alltid ger bättre utbildningsresultat. Militär utbildning utgör naturligtvis inget undantag.

Slutligen ska jag också säga ett par ord om vilka faktorer som bör styra utformningen av det svenska försvaret. Dessvärre är denna fråga allt annat än retorisk. För ett par månader sedan tillsatte regeringen en arbetsgrupp för att se över grundorganisationen inför nästa års försvarsbeslut. I riktlinjerna för arbetsgruppen angavs särskilt att man skulle beakta regionala och arbetsmarknadspolitiska aspekter.

För en vecka sedan efterlyste ledande försvarspolitiker från Socialdemokraterna, Kristdemokraterna och Centern en koncentration av utvecklingsresurserna på materielsidan. Det hette: Om vi inte lyckas med detta riskerar vi ”i värsta fall att förlora en högteknologisk bransch i sin helhet”. Det handlar förstås om att sätta i gång miljardrullningen i det nätverksbaserade försvaret, NBF. Uttalandet är i sig ett uttryckligt erkännande av att försvaret ska hålla till godo med det som inhemsk försvarsindustri behagar leverera, inte vad som försvaret nödvändigt behöver för att lösa sina uppgifter.

Herr talman! Att hänga på Försvarsmakten mål och krav som saknar anknytning till dess huvuduppgifter ger dålig valuta för skattepengarna och begränsar möjligheterna att utkräva ansvar. Detta måste upphöra. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 60 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Låt mig först få uttrycka min glädje över att se ministern i kammaren. I och för sig är det inte en engångsföreteelse. Ministern har, såvitt jag minns, varit här varenda gång som vi har haft försvarsdebatter.

Jag ska börja med att yrka bifall till Kristdemokraternas reservation 3 i betänkandet.

Det här betänkandet ägnas huvudsakligen åt anslagen inom den ram för utgiftsområde 6 som riksdagen tidigare har fattat beslut om.

Eftersom Kristdemokraternas förslag till utgiftstak och fördelning mellan de olika utgiftsområdena har fallit avstår vi från att delta i beslutet om fördelningen inom utgiftsområdet.

Kristdemokraternas förslag beskrivs i ett särskilt yttrande där det bland annat framgår att vi vill förstärka Kustbevakningens budget med 20 miljoner kronor utöver regeringens förslag, detta för att Kustbevakningen ska klara alla de nya uppgifter som har påförts den.

I betänkandet behandlas utöver budgeten frågor som berör utvecklingen i försvaret – hur Försvarsmakten lyckats genomföra tidigare beslut om förbandsutvecklingen under åren 2000 och 2001 som riksdagen fattat. Många rapporter pekar på att riksdagens beslut om Försvarsmaktens utveckling fram till år 2004 inte kommer att förverkligas på det sätt som riksdagen förutsatte vid tiden för besluten. Ett enigt utskott förordar därför en uppföljning av frågan och avser att återkomma i ett betänkande under våren 2004.

En annan i dagarna mycket aktuell fråga som utskottet lyfter fram i betänkandet är frågan om hur elförsörjningen och telekommunikationerna fungerar i det svenska samhället. Ovädret i de västra delarna av landet i slutet av förra veckan avslöjade hur sårbart vårt samhälle är. Det är inte acceptabelt att hushållen blir utan el-, vatten- och teleförsörjning under flera tiotals timmar. Därför är det ett väl motiverat krav som utskottet ställer på regeringen, nämligen att redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit för att säkerställa elförsörjning och telekommunikationer. Oenkligen har regeringen inte vidtagit erforderliga åtgärder eftersom detta långvariga avbrott på el, vatten och telenät återigen kunde hända. Else-Marie Lindgren kommer i sitt anförande att utveckla vår syn i frågan.

Eftersom ett nytt försvarsbeslut ska fattas nästa år avser jag inte att i denna debatt fördjupa mig i alla detaljer i försvarspolitiken utan väljer att lyfta fram några för oss viktiga huvudprinciper. Var sak har sin tid.

Det svenska försvarets huvuduppgift är väpnad strid. Försvarets uppgift är att bidra till fred, frihet och säkerhet för alla människor i vårt samhälle. Vi ska också solidariskt bidra till en fredlig utveckling i vår omvärld, både inom EU och globalt.

Såväl civila som militära medel måste finnas till förfogande för denna uppgift. Multifunktionella fredsfrämjande och humanitära insatser ställer stora krav på ett nära samspel mellan civila och militära resurser. Förmågan att delta i fredsframtvingande insatser är grunden i utvecklingen och utbildningen av olika krigsförband.

Sverige måste, enligt vår mening, på sikt kunna delta i fredsfrämjande och humanitära verksamheter på stor bredd och med de resurser som vi har till förfogande.

Samverkan på nationell och regional nivå liksom på internationell nivå är en förutsättning för detta. Förmågan att samverka med andra länder behöver utvecklas ytterligare. Särskilt viktigt är fredsfrämjande operationer, katastrof- och flyktinghjälp, flexibilitet och möjligheter till snabba insatser.

En effektiv och god underrättelsetjänst är en viktig förutsättning för att vi ska lyckas möta nya hot. Vi anser att en nationellt samordnad militär och polisiär underrättelsetjänst, som i ökad grad också samverkar internationellt, behövs för att möta hot från bland annat terrorister.

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

För Kristdemokraterna är det självklart att Sverige ska delta i fredsfrämjande insatser i vår omvärld. Det handlar om olika typer av insatser. Grundprincipen för oss är att Sverige ska bidra med enheter där vi har hög kompetens. Det handlar om såväl civila förebyggande åtgärder som militära fredsframtvingande insatser. Behovet i varje enskild mission måste primärt vara styrande för vilka enheter som Sverige ska bidra med.

Det krävs stor flexibilitet beträffande hur snabbt en insats ska kunna ske. Erfarenheter visar även att uthålligheten i ett förband bör vara längre än sex månader. Därför är det viktigt att avtalsrättsliga överenskommelser skyndsamt upprättas mellan personal och arbetsgivare. Detta har Kristdemokraterna flera gånger i olika sammanhang hävdad. Hela Försvarsmaktens personalpolitik behöver reformeras. Förhoppningsvis finns även den här biten med i försvarsbeslutet 2004.

Herr talman! Det pågår en ständig utveckling. Urvalet av de förband som anmäls till styrkeregistret måste därför kontinuerligt ses över. De förband som hittills anmälts till styrkeregistret har till övervägande del varit markstridsgrupper. Enligt vår mening borde i framtiden mer av både flyg- och marinstridskrafter komma i fråga. Resurser måste därför avsättas som leder till att Sverige kan avdela förband från alla försvarsgrenar till internationella operationer. Det är också viktigt att skapa balans mellan Försvarsmaktens internationella åtaganden och nationella uppgifter. Ett ökat åtagande beträffande internationella insatser får inte försämra vår grundläggande försvarsförmåga på hemmaplan.

I dagsläget belastar internationella insatser anslaget 6:1 Förbandsverksamhet. Kristdemokraterna menar att det tydligt bör framgå hur stor andel av anslaget som beräknats för fredsfrämjande internationella insatser. Planeringen för internationella insatser bör enligt vår mening omvandlas till ett eget beredskapsanslag för att underlätta för Försvarsmakten att bättre kunna planera verksamheten på hemmaplan.

Avslutningsvis, herr talman: Metoden med det nätverksbaserade försvaret – *metod* är nämligen vad detta med nätverksbaserat försvar handlar om – är en grundpelare i det pågående arbetet med försvarsreformen. Förhoppningsvis innebär det att ett till storleken minskat försvar i framtiden kan bli mer effektivt och kan verka på ett framgångsrikt sätt såväl inom landet som internationellt. I arbetet med försvarsbeslutet 2004 behöver alla goda krafter samverka för att vi ska få ett så bra försvarsbeslut som möjligt – ett beslut som det också praktiskt går att genomföra.

Kristdemokraterna vill ha ett långsiktigt uthålligt och spetsigt försvar med klart uttalade mål och en väl anpassad försvarsindustri.

Anf. 61 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Herr talman. Ärade ledamöter i kammaren, åhörare, protokollsläsare och TV-tittare som följer den här debatten! Miljöpartiet ställer sig bakom betänkandet. Det gör vi av respekt för tidigare ingångna beslut på området. Inte heller jag tänker fördjupa mig i detaljer inför det försvarsbeslut som vi ska fatta nästa år. Ändå kan det vara på sin plats att skissa några av förutsättningarna, inte minst med tanke på att TV-tittarna följer den här debatten.

Viktigt att konstatera inför ett försvarsbeslut är graden av militärt hot. Här finns det en samstämmig syn, en enighet, kring att det inte existerar

något militärt hot mot Sverige. Varken nu eller under en överskådlig framtid finns det något invasionshot.

Vi kan också konstatera en samsyn kring att det saknas både ekonomiska resurser och en politisk vilja i fråga om det som vi tidigare upplevde som ett hot och när det gäller att försöka återskapa möjligheter som existerade för 10, 15 eller 20 år sedan.

Därför är det enligt Miljöpartiets uppfattning otidsenligt att, som vi i dag gör, varje dag lägga över 100 miljoner kronor på det militära försvaret trots att militären själv säger att det inte existerar något hot längre som motiverar ett invasionsförsvar. De 100 miljoner kronor som det varje dag kostar bör vi sätta i relation till andra samhällsbehov. Under de senaste dagarna har vi fått larmrapporter om ökad arbetslöshet. Vi har också problem inom sjukvården. En lång rad andra samhällsbehov pockar också.

Av de 100 miljoner som vi varje dag satsar går inte mindre än hälften, 50 miljoner, per dygn till materielanskaffning. Majoriteten av de vapenprojekt som vi nu anskaffar har motiverats med hot som inte längre finns – Sovjetunionen, Warszawapakten och det kalla kriget. Ett tydligt och belysande exempel är att vi fortsätter att köpa JAS-flygplan för en halv miljard styck trots att de motiverats med ett hot som inte längre finns.

Enligt Miljöpartiet är det orimligt att fortsätta att rulla på i gamla hjulspår som om inte mycket förändrats. Och inte nog med det: I det beslut som riksdagen fattade i mars 2000 pressade Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet in så mycket verksamhet i den budget som vi beslutat om att det var uppenbart att det inte skulle rymmas. Miljöpartiet kritiserade detta och sade att det är för mycket, att det inte går.

Genom den Thulstrupska utredningen, som utskottet fick för ett antal veckor sedan, har just detta bekräftats. Vi vet att det innehåll som man beslutade om inte har genomförts. Man klarade inte av att utbilda de förband som det beslutats om. Man klarade inte av att utbilda det antal värnpliktiga som det beslutats om. Nu kan man säga att det här inte är någon katastrof därför att vi inte har haft något behov av detta; det finns inga militära hot. Men det måste vara lite generande för regeringen att Miljöpartiet på punkt efter punkt fick rätt. Man har försökt att få in för mycket innehåll i den budgetram som riksdagen beslutat om.

Detta innebär också, herr talman och TV-tittare, att vi har ett försvar med tyngdpunkt på den militära delen – ett försvar som alltså inte är anpassat till 2000-talets behov. Vi vet alla att hoten mot Sverige i dag inte i första hand är militära, utan hoten är icke-militära. Det handlar om hot som terrorism, hot om IT-sabotage, sönderrostade atomubåtar i Murmansk, miljöförstöring och en lång rad andra icke-militära hot som man naturligtvis inte kan möta med militära medel. Terrorister går det inte att möta med ubåtar. IT-sabotage skyddar man sig inte mot med JAS-flygplan. I stället är det helt andra insatser som vi måste forma för att försvara oss mot det hot som är mest sannolikt.

Herr talman! När Moderaterna talar om feighet från regeringens sida att kanske inte vilja utreda Moderaternas förslag om att ytterligare plussa på miljardbelopp på en redan för stor försvarsbudget, skulle jag snarare vilja säga att den inriktningen mer är ett uttryck för dumhet. Det innebär ju ytterligare fokus på den del av försvaret som inte är inriktat på de mer sannolika icke-militära hoten. Ju mer vi satsar militärt, desto mindre har

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

vi över för de andra hoten, som är mer sannolika. Det innebär rimligtvis ökad osäkerhet inför de icke-militära hoten.

Herr talman! Den militär vi behöver i Sverige är för de olika internationella fredsfrämjande insatser där FN efterfrågar svenskt deltagande. Där har vi gjort utomordentligt bra ifrån oss i såväl Bosnien som Kosovo och på en lång rad andra platser i världen. Tyvärr lever vi i en värld som fortfarande präglas av regionala och lokala konflikter där det saknas demokrati och där människor utsätts för övergrepp, förtryck och massmord. Det innebär att FN:s uppgift att i de här fallen tvingas gå in med militärt våld för att tvinga fram eldupphör och möjliggöra förhandlingar fortfarande föreligger. Miljöpartiet ser det som en självklarhet att Sverige aktivt ska delta i de här fredsfrämjande insatserna under FN-mandat. Vi har både resurser, möjligheter och erfarenhet att göra detta på ett bra sätt. Men inte heller här, herr talman, får vi ut speciellt mycket för de 40 miljarder som försvaret kostar skattebetalarna årligen. Vad vi kan prestera för dessa 40 miljarder är det dryga tusental personer som kan sättas in i FN-operationer. Det måste man säga är ett ganska klen resultats. Det förefaller inte vara speciellt kostnadseffektivt.

Slutligen, herr talman, vill jag till försvarsministern, som deltar i debatten, rikta några förhoppningar när det gäller framtiden och förberedelserna inför försvarsbeslutet 2004. Det ena är att den nyutträdande överbefälhavaren ges möjligheter att byta ut hela den militära ledningen och skaffa en ny uppsättning generaler, där vi får se ett stort ökat mått av civil kompetens. Vår förhoppning i Miljöpartiet är också att vi genom bland annat dessa åtgärder ska kunna få se bättre ordning och reda i Försvarsmaktens ekonomi. Det är lite tröttande för oss i riksdagen att gång på gång tvingas konfronteras med dessa så kallade svarta hål, underskott och förskjutningar i leveranser, som allt som allt leder till krav på ökade miljardebellopp in i försvaret. Det måste bli bättre ordning och reda på försvarets ekonomiska kontroll. Där delar jag den uppfattning som regeringen själv har givit uttryck för, att det varit bristande kontroll.

Vi har också en förhoppning om att man nu ska kunna genomföra den avveckling av invasionsförsvaret som riksdagen har beslutat om så att vi får se att våra beslut verkställs. Det är inte tillfredsställande att så lite har hänt sedan beslutet i mars år 2000.

En förhoppning är också att vi ska få ett bra underlag för att kunna minska militärutgifterna kraftigt genom 2004 års försvarsbeslut och därmed frigöra ekonomiska resurser för andra mer angelägna samhällsmål. Att så fortsätta att satsa på Försvarsmakten leder till ett försvar anpassat till 2000-talets säkerhetspolitiska behov. Det innebär ett försvar anpassat till de mer sannolika hoten och ett försvar mer anpassat för att kunna göra bättre och omfattande insatser i internationella fredsbevarande operationer under FN-mandat.

Det är några av förhoppningarna från Miljöpartiets sida i förberedelsearbetet inför försvarsbeslutet. Vi ser fram emot den debatt som vi kommer att ha nästa år för att forma den här politiken.

Anf. 62 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Det är riktigt, som Lars Ångström framhåller, att de yttre hoten mot Sverige har blivit mera mångfasetterade och att det inte är så enkelt att beskriva dem som förr i tiden.

Emellertid reagerar jag lite när Lars Ångström gång efter annan säger att det saknas militära hot mot Sverige och dessutom påstår att det skulle råda någon sorts konsensus om detta. Att det råder en konsensus om att Sverige i dag inte hotas av en invasion militärt är jag beredd att skriva under på. Men att varje militärt hot skulle vara undanröjt är nog inte med sanningen överensstämmande.

Herr talman! Även om det kan framstå som en smula polemiskt, med tanke på att Folkpartiet är ett parti som i den kommande budgeten vill satsa mindre pengar än Miljöpartiet på försvaret, måste jag ställa frågan: Om Miljöpartiet har dragit slutsatsen att alla militära hot är undanröjda, hur kan det då komma sig att man inte längre föreslår en fullständig militär avrustning av Sverige?

Anf. 63 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag hör att ni i Folkpartiet inte är fullt inlästa på Miljöpartiets försvarspolitik. Det är inte så att vi förordar en fullständig militär avrustning i enlighet med det beslut som har fattats i FN, utan det är precis som för FN en vision som ligger långt fram i tiden. Men att det militära invasionshotet inte längre existerar leder inte till slutsatsen att vi inte behöver någon militär kapacitet alls. Tvärtom, underströk jag tydligt i mitt anförande, är de behov som föreligger att kunna ställa upp i internationella fredsfrämjande operationer under FN-mandat. Där vet Allan Widman liksom jag själv att vi tyvärr har stora behov runtom i internationella lokala konflikter. Det tycker jag förpliktar att Sverige deltar solidariskt när FN kallar och medverkar till att bevara fred eller i vissa fall tvinga fram eldupphör för att möjliggöra fredlig konfliktlösning. Jag tycker att Sverige ska öka sin ambitionsnivå från den vi ligger på i dag. Vi har pläderat under förra mandatperioden för att satsa mer intensivt på det, och jag är för att vi gör det nu också och ställer mer resurser till FN:s förfogande än vad vi har gjort tidigare. Men det krävs vissa förändringar i organiserandet och utbildningen av vår försvarsmakt.

Anf. 64 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag har faktiskt noga läst på Miljöpartiets särskilda yttrande det här året och var väl medveten om att kravet på total avrustning, som ju tidigare har figurerat i era förslag, nu är utmönstrat ur texten.

Min fråga till Lars Ångström, som säger att det inte finns några militära hot, är: Varför finns då inte kravet på total avrustning kvar? Man kan tycka att det vore logiskt.

Jag misstänker att Lars Ångström handskas lite ovarsamt med begreppen i de här sammanhangen och att han egentligen inser att det visst finns militära hot och att sådana alltid kommer att finnas mot varje självständig nation. Men en sådan slutsats förutsätter naturligtvis att man, även om man har en mindre försvarsmakt, behåller möjligheten att skydda sig mot väpnade angrepp. Det var det klagörandet som jag gärna ville höra från Miljöpartiets sida.

Anf. 65 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Vad jag sade var att det inte existerar några militära invasionshot mot Sverige, varken nu eller under förutsägbar framtid. Det är ändå det som på något sätt bör vara normgivande för hur vi organiserar

våra försvarsresurser och hur mycket vi satsar. Jag kan inte bli klarare än vad jag varit tidigare på den punkten. Men det leder fortfarande inte till någon slutsats att man ska mönstra ut hela den militära delen, utan vi har behov av ett militärt försvar just för att kunna delta i de internationella fredsfrämjande operationerna.

Det är också ett försvar som självklart kan användas på hemmaplan för territoriell bevakning och så vidare.

Anf. 66 OLA SUNDELL (m) replik:

Herr talman! Nu vet vi, herr Ångström, var vi har dig någonstans. Jag instämmer i uppfattningen om invasionshotet. Vi har inget omedelbart invasionshot, utan det finns andra hot. Vi har exakt samma uppfattning om detta. Sedan går du väldigt långt och hävdar å ena sidan det och å andra sidan det. Vi har punkterat dina resonemang fullt ut i den här debatten.

Du är en pragmatisk socialdemokrat. Du lägger dig på samma nivå som Socialdemokraterna och hänvisar från talarstolen till andra resonemang, men i verkligheten står du för någonting annat.

Insatserna snyter man inte ur näsan hur enkelt som helst. Det rör sig om materiel, om utbildning, om personal, om flickor och pojkar som ska skickas ut till skarpa lägen. Det är inte längre fråga om ett invasionsförsvar, utan det handlar om skarpa lägen och gemensamma insatser. Ni ska öka dem mer än i dagsläget. Vad kräver det? Jo, det kräver resurser, att man anslår medel så att dessa insatser blir möjliga.

Det är dubbla budskap, herr Ångström. Pacifisten och duvan har förvandlats till något annat.

Anf. 67 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det vore kanske klädsamt om Ola Sundell kunde hålla sig lite mer till sak än bara till den övergripande anklagelsen om jag skulle vara socialdemokrat, fredsduva eller vad han nu tog till i brist på argument.

Det kan rimligtvis inte vara så att vi behöver exakt det försvar som vi har i dag och de 40 miljarder som det kostar att kunna delta mer i internationella fredsfrämjande operationer. Det vore i så fall en fullständig katastrof. Moderaterna borde vara de första att hålla med om att så kan det rimligtvis inte vara.

Om man vill ha ett försvar där vi möjliggör ökade internationella insatser måste försvaret förändras. Vissa delar måste väljas bort. Jag kan till exempel inte se något behov av ubåtsvapen, som har varit en del av invasionsförsvaret. FN har aldrig efterfrågat insatser från svensk sida med ubåtar. I de operationer som vi har deltagit i har det heller aldrig varit aktuellt. Det är svårt att använda ubåtar i Kosovo, Bosnien, Afghanistan, Kongo och på andra platser.

Ola Sundell kan rimligtvis inte heller anse att det finns behov av 202 JAS-flygplan för att man ska kunna delta i mer omfattande internationella fredsfrämjande insatser. Även här bör man kunna se kraftfulla minskningar och avbeställningar av beslut som har fattats på grunder som inte längre är relevanta. Över huvud taget har dagens utbildning mycket lite att göra med ett bättre försvar, mer anpassat till internationella behov.

I sak har Ola Sundell på ett relevant sätt inte kunnat invända på någon enda punkt, utan han kommer med övergripande anklagelser om att jag skulle vara någon sorts socialdemokrat. Det vore kanske klädsamt om Ola Sundell läste på lite bättre om vad Miljöpartiet står för i försvarspolitiken. Då skulle vi få en mer meningsfull debatt.

Anf. 68 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Det räcker med att lyssna på Lars Ångström i talarstolen när han beskriver vad ni vill åstadkomma. För dem som lyssnar måste det framstå som helkomiskt. Om det nu är så stort elände inom Försvarsmakten, varför bantar ni inte mer? Det är ju den springande punkten. Men ni ligger på samma nivå som regeringen, Socialdemokraterna. Det är klart att ert resonemang inte hänger ihop med det som ni egentligen gör, och det är en avgörande punkt.

När det gäller de olika vapenslagen kan jag mycket väl tänka mig att marinstridskrafter eller flygstridskrafter används i gemensamma insatser. Det är alldeles uppenbart, men det är tydligen inte uppenbart för Lars Ångström. Vi ska ställa resurser till förfogande vid de hot som verkligen finns. Det saknas ju inte hot. Hoten är gemensamma, och de ska mötas med gemensamma insatser, antingen genom EU:s krishanteringsfunktion eller om vi gemensamt med Nato utför dessa operationer. Men eftersom det är gemensamt kan man inte avrusta, utan då får man ställa om.

Vi är inne i omställningen. Jag har framfört kritik – om Ångström har lyssnat – mot att den har gått för långsamt. Den är för svagt utvecklad, och det beror på det dåliga beslutet 2000. Ångström kanske inte deltog fullt ut i det, men han måste vara väl medveten om svagheten i det.

Med det som bakgrund är det klart att man reagerar när Ångström kör med dubbla budskap. Är du en nedrustare, visa det i handling!

Anf. 69 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Nu förstår jag varför Ola Sundell inte begrep. Det är uppenbart att han inte har läst det särskilda yttrande som har fogats till utskottets betänkande. Han har inte heller lyssnat på inledningen av mitt anförande, där jag gjorde väldigt klart att med respekt för tidigare ingångna beslut står Miljöpartiet bakom utskottets betänkande. I stället för att riva upp dessa beslut och hela tiden göra ändringar respekterar vi fattade beslut. Men vår syn och vår kritik måste ju ha framgått med all önskvärd tydlighet, både tidigare, i samband med försvarsbeslutet 2000, och i den här debatten.

Vi har vissa gemensamma ståndpunkter när det gäller omställningen. Det är en självklarhet att det behövs en omställning. Men det är tydligen inte en självklarhet för Ola Sundell att en omställning också innebär möjligheter att minska nivån på militärutgifter.

I Europa halverades militärutgifterna under 1990-talet, efter det att det kalla kriget upphörde och det inte längre fanns något invasionshot från Ryssland, medan militärutgifterna i Sverige har legat kvar på över 100 miljoner kronor om dygnet. Det är väl rimligt att vi också i Sverige minskar på vår nivå på militärutgifter samtidigt som det sker en omställning av försvaret för att anpassa det till de uppgifter som vi anser vara relevanta. Vi bör ta konsekvenserna av en förändrad hotbild där det militära invasionshotet inte längre existerar.

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

Det är mycket skrammel i tunnorna för att profilera moderat politik och öka militärutgifterna, men om man granskar det i sak är det fullt förenligt att både ställa om försvaret och minska den militära nivån på försvarsutgifterna. Det är inte bara möjligt, utan det är i allra högsta grad önskvärt att så sker. Då möjliggör vi också en utveckling till ett försvar mot de icke militära hoten, som vi ser det.

Anf. 70 TONE TINGSGÅRD (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

År 2004, som budgetförslaget behandlar, är sista året i den nu gällande försvarsbeslutsperioden. Det präglar debatten på flera sätt.

Ställningstagandena inför 2004 är ganska lika dem som har varit aktuella under de senaste två tre åren, men jag återkommer till dem i alla fall.

Inför beslutet nästa år finns det ett slags otålighet. Man vill på många håll försäkra sig om ett bra utgångsläge inför nästa beslut om ungefär ett år.

Med tanke på den ganska högljudda kritik som här har framförts är det lite förvånande att det bara finns tre reservationer till betänkandet. Jag tänker kommentera dem lite grann.

I samtliga tre reservationer vill man på olika sätt säkra pengar för internationella insatser genom att flytta på anslag eller ändra anslagsstrukturen. Det är ett vällovligt syfte, men metoderna är inte övertygande.

Kristdemokraterna vill ha ett särskilt beredskapsanslag. Man hör på ordet varför, men det finns inget beredskapsanslag. Det var ju därför som vi för några år sedan lade ihop anslaget för internationella insatser med förbandsanslaget. För att kunna säkra oss mot det oväntade åstadkom vi på det sättet en bredare bas för krediter. Det var så vi tänkte, inte på något annat vis.

Vi är helt överens med Kristdemokraterna om att det ska framgå tydligt av budgeten vad det är som går till internationella insatser och vad som går till andra förbandsinsatser. Så kan man säkra pengarna, men inte genom ett beredskapsanslag. Det är en ny uppfinning.

Folkpartiet vill ha det här anslaget hos utrikesutskottet för att renodla beställarrollen, om jag har förstått saken rätt, och det kan man känna en viss sympati för. Men det är inte så säkert att man åstadkommer det man vill. Man säger att det måste vara insatsens karaktär som bestämmer och inte vad Försvarsmakten förfogar över. Men i ett sådant här beställar- och utförarkoncept måste det ändå förekomma någon typ av dialog. Och det blir ju inte mer pengar för att man lägger dem hos utrikesutskottet. Men, som sagt, annars är det lättare att känna sympati för det förslaget.

Det minst tilltalande förslaget är Moderaternas. Man vill betala insatserna över biståndet. Man vill inte bara föra över pengarna till ett annat utgiftsområde, utan man vill ta pengar från biståndsbudgeten att betala internationella insatser med, 1 miljard. Det är mycket pengar. Det förslaget sammantaget med att man från moderat sida inte vill ställa sig bakom den ökade satsningen på den civila sidan, som regeringen föreslår, gör att det är lätt att tro att det handlar om en läpparnas beaktelse när man samtidigt säger att man har förstått de samtida hoten. Det är riktigt att man ibland inte kan ge det nödvändiga biståndet utan militärt stöd. Men

det är minst lika sant att de förebyggande insatserna, som biståndet tar sikte på, inte på långt när räcker till.

Jag vill också beröra anslagsnivåerna lite grann. Det är visserligen överspelat genom det beslut som vi tog för några veckor sedan, men det tål ändå några kommentarer.

Folkpartiet gör i många stycken gällande att man har en högre ambitionsnivå än övriga men att man klarar det med mindre pengar, 1,3 miljarder i år. Granskar man resonemanget märker man att det dock är rätt mycket höftning över det. Utan vidare grunder bedömer man behovet av värnpliktiga som mycket mindre än vad regeringen och Försvarsmakten gör. Man kräver bättre förmåga, mer och skarpare övningar, bättre utrustning. Man vill behålla gammal materiel, men man vill samtidigt ha mycket bättre ny materiel – inte så helt trovärdigt, tycker jag.

Moderaterna gör det lite lättare för sig genom att helt enkelt anvisa flera miljarder. Man talar inte om varifrån man tar dem. Det blir enklare på det viset, fru talman, men det blir inte trovärdigare. Det är väl en av anledningarna till att regeringen och Socialdemokraterna känner att det är svårt att närma sig Moderaterna i de här sammanhangen.

Även det moderata resonemanget bygger på antaganden – ganska stöddiga, tycker jag. Man gör en egen avvägning av förbandsanslaget och materielanslaget. Jag är övertygad om att man kanske ska göra en ny sådan, men jag skulle inte våga vara fullt så styv i korken.

Kristdemokraterna skiljer sig från regeringen när det gäller anslagsnivån med de 20 miljonerna till kustbevakningen. Det är inte mycket att säga om det. Ibland när man lyssnar på debatten kan man ändå tycka att det är mycket man får ut av de 20 miljonerna, men det är väl någonting där med brödet och fiskarna.

Fru talman! Försvarsmakten och utskottet står inför stora utmaningar inför nästa försvarsbeslut. Det står klart av gjorda revisioner och inte minst av den uppföljning som utskottet självt har beställt att allt inte har blivit precis som vi trodde i mars år 2000. Men innan vi gör en bedömning av det tycker jag i likhet med försvarsministern att vi ska låta även det sista året i försvarsbeslutsperioden gå till ända.

Vi ska använda en del av våren till att kritiskt granska vad som har förevarit. Och självklart händer det saker som påverkar. Världen står inte stilla runt försvaret. Därför måste man, samtidigt som man är kritisk mot att vissa mål inte uppnåtts, konstatera att andra mål har nåtts med råge. Jag tänker naturligtvis på de internationella insatserna, som alla är överens om ska ske och som alla är överens om framöver ska öka sin andel av försvarsbudgeten. Jag kan inte påminna mig något tillfälle där någon i utskottet haft invändningar när vi har kommit fram till att vi ska skicka trupp. Ingen har ansett att de som ska skickas ut inte skulle ha bästa tänkbara utrustning. Förra mandatperioden såg vi också till att förbättra försäkrings- och personskyddet för dem som är ute på internationella insatser. Det kostar pengar. Försäkringsskyddet är inga stora pengar i det här sammanhanget, men de andra sakerna kostar pengar. Det är klart att det får återverkningar på resten, även om det är storleksordningar som inte är jättelika.

Både förbandsavveckling och materielavveckling har gått snabbare än väntat, men inte personalavvecklingen. Den har gått långsammare. För den skull finns det ingen anledning att tro att det är en enkel sak att

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

genomföra en så stor omställning som den som Försvarsmakten just nu gör. Vi har haft anledning att fråga oss om styrsystemen både mellan Försvarsmakten och stödmyndigheterna och mellan kanske framför allt departementet och Försvarsmakten alltid är de mest effektiva. Det är bland det som vi ska granska under våren. Jag tror att man kan säga att omställningen för samtliga berörda har bjudit på en del överraskningar. Nu har vi stora förväntningar på underlaget som ska presenteras till våren, och det finns ett genuint intresse från samtliga parter för att beslutsunderlaget blir en bra utgångspunkt för nästa försvarsbeslut.

Av och till uppstår tanken på att detta med tre-, fyra- och femåriga försvarsbeslutsperioder är otidsenligt, och jag har själv tänkt den tanken. Jag tror att det behövs mer löpande justering och uppföljning. Samtidigt tror jag inte att man ska underskatta stabiliteten i ett försvarsbeslut som sträcker sig över längre tid. Framför allt ska man inte underskatta värdet av en uppgörelse i likhet med den som har ingåtts mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet.

Jag är säker på att den nya överbefälhavaren är medveten om vad som finns att ta fatt i här, och jag hoppas innerligt att han ska känna att de höga förväntningarna är en stimulans.

Ekonomiska ramar och budget är viktigt. Det betyder inte allt, men det underlättar att ha pengar, som vi brukar säga. Självklart är det innehållet i verksamheten som är det viktigaste. Jag vill bara helt kort slå fast att inriktningen som försvarsomdaningen har tagit måste ligga fast. Att vi kritiskt följer upp den är bara för att se till att det blir de bästa förutsättningarna för att fortsätta den inriktningen.

Sedan tror jag att vi på ömse håll har mycket att tänka på när det gäller att se till att Försvarsmakten blir en lockande arbetsplats och arbetsgivare för unga människor, för att de ska söka sig dit och för att de ska stanna kvar. Därför är det naturligtvis väsentligt att man, som regeringen skriver mycket om i sin proposition, verkligen klarar att komma till rätta med trakasserier av vilka slag det än vara må. Jag tror också att det är viktigt att vi får fart på det som vi brukar kalla civil meritvärdering, inte minst när det gäller värnpliktiga. Men det är frågor som vi kan återkomma till. De hör mer till nästa försvarsbeslut än till det här, menar jag. Därför avslutar jag med detta och tackar för mig.

Anf. 71 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Det var ett fragmentariskt anförande som vice ordföranden i utskottet höll. Jag har dels några reflexioner över innehållet när det gäller kritiken av förslaget i vår reservation och vårt särskilda yttrande, dels ett förslag från min sida som jag är övertygad om att Socialdemokraterna kommer att nappa på.

Jag börjar med det senare. Vi har en betydande overheadkostnad inom försvaret, till exempel 1 000 tjänster i högkvarteret. Vi var på FMV häromdagen. Där var det 2 000 tjänster. Vi har FMLOG, operativa insatsledningen och militärdistriktet. Det rullar på. Jag för min del är alldeles övertygad om att det krävs krafttag här för att reducera, koncentrera och få ett bättre fokus och mindre overheadkostnader.

Min fråga till vice ordföranden i utskottet är: Tycker du att det är rätt anslag, fast det här förslaget nu råkar komma från Moderaterna, att vi

städa upp i den här byråkratin och försöker få kortare beslutsvägar, mindre kostnader och större effektivitet?

Sedan gäller det kommentaren om biståndet. Om vi skickar trupp till Kongo, vem kan då tycka annat än att det är en ren biståndsinsats? Det handlar om att städa upp, skapa ordning och reda med mera. Socialdemokraterna tycker inte att det är en biståndsinsats. De tycker tydligen att det är en uppgift som har med den svenska säkerheten att göra om vi åker till Kongo på andra sidan världen för att upprätthålla lag och ordning.

Till sist gäller det anslagen 6:1 och 6:2. Det här leder ju till mer verksamhet, övningar i högre förband och så vidare. Det borde vara en välkommen åtgärd även för Socialdemokraterna.

Anf. 72 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Jag är helt övertygad om att det finns mycket att göra när det gäller var någonstans i Försvarsmakten folk ska vara anställda och på vilka nivåer. Jag är inte så kritisk mot själva det anslaget. Jag är mer kritisk mot stämningssläget i det moderata anslaget. Jag tycker att ni är lite, som jag lite ofint uttryckte det, stöddiga som dömer detta på egen hand, men jag är medveten om att det behöver göras.

Visst kan man kalla detta bistånd, men jag menar att det är alldeles fel att ta av de alldeles för små biståndspengar som finns i dag och betala den här insatsen. Vi är övertygade om att just den här typen av bistånd är en del av det breda säkerhetspolitiska begrepp som vi hyllar allihop.

Den tredje frågan uppfattade jag inte. Du får ta om den.

Anf. 73 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Jag tar om den. Det var den jag inledde med.

När det gäller detta med uppdelningen av anslaget säger ni mer eller mindre: Ja, okej. Vi är lite mer precisa i det här skedet. Och det är mycket möjligt att det inte är himmelriket, men förmodligen ganska nära.

Det är också ganska hyggligt från din sida när du beskriver vårt ställningstagande när det gäller biståndet.

Den tredje delen gäller myndighetsstrukturen. Vad gör vi med alla dessa overheadkostnader? Det kan rimligtvis inte vara så att vi behöver allt detta för det lilla som vi har inför framtiden.

På tre avgörande punkter som jag har tagit upp nickar vice ordföranden i utskottet mer eller mindre instämmande. Är det då inte rimligt, när ni pratar samarbete för ett försvarsbeslut inför framtiden, att ni sätter er med oss och diskuterar i stället för att hålla er till de mer eller mindre nedrustningspartier som finns här i lokalen? Vi har en gemensam syn på avgörande punkter. Det skulle dessutom skapa en stabilitet inför framtiden som skulle komma alla till del – svenska folket, anställda inom Försvarsmakten med flera.

Anf. 74 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Stabiliteten för framtiden är ju i någon mån beroende av de val som äger rum med jämna mellanrum. När man tänker på hur det sist föll ut kan man väl ha sina funderingar om detta.

De stora långsiktiga försvarsbesluten förbereds ju i Försvarsberedningen. Där är vi väldigt överens om tagen när det gäller inriktningen. Det är just på den springande punkten om pengarna som vi skiljer oss

från Moderaterna. Där är ni inte riktigt trovärdiga, inte i försvarsbeslutssammanhang och inte i det stora hela heller. Jag tror att det är väldigt många som kommer ihåg de 160 miljarderna i skattesänkningar.

Anf. 75 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! När det gäller internationella insatser och Sveriges medverkan i dessa tror jag att vi är helt överens om att vi ska ställa upp efter bästa förmåga och med de enheter som vi anser oss kunna ställa upp med. Men det som gör oss kristdemokrater frågande är varför man inte är villig att redan i budget ange hur mycket pengar vi är beredda att avsätta för just internationella insatser. Det må vara hänt att vi har kallat det beredskapsanslag. Jag tycker att det är hårklyverier. Må så vara! Jag kan gärna ta på mig att jag har benämnt det felaktigt. *So what?*

Kan Tone Tingsgård, vice ordförande i utskottet, förstå att nuvarande fördelningssystem för ekonomiska medel kan innebära svårigheter för Försvarsmakten att planera sin totala verksamhet? Vad händer om Försvarsmakten får ett uppdrag från oss och säger att pengarna är slut och att man inte har några medel för detta? Jag skulle gärna vilja få svar på den frågan.

Anf. 76 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Vi är väldigt överens om att det ska framgå av budgeten hur mycket pengar som ska gå till internationella insatser. Där har utskottet varit väldigt tydligt. Det vore väldigt konstigt om det inte gör det av det årets budget. Vi sade ifrån väldigt mycket på skarpen i fjol, och det brukar vara så att regeringen efterkommer sådana uttalanden.

Erling Wälivaara säger att det är strunt detsamma vad man kallar anslagen. Jag önskar också att man kunde säga det, men vi har ett lite krångligt system här. Det är faktiskt bara det som vi har försökt att infoga oss i när vi har gjort den här sammanslagningen. Det har att göra med en budgetlag som vi gemensamt har fattat beslut om. Den kommer vi inte runt genom att höfta.

Visst förstår jag att det kan vara besvärligt för Försvarsmakten. Vi vet precis vad som händer när det händer. När det händer oväntade saker kostar det pengar, och då måste man hitta dem. Vi har otaliga sådana exempel bakom oss. Det försvårar självfallet för Försvarsmakten att även göra det andra som vi förväntar oss av dem, men det tyckte jag också att jag sade mycket tydligt i min inledning. Så är det. När vi började den här försvarsbeslutsperioden hade vi ungefär 80–90 miljoner till internationella insatser, och nu ligger det på 1 ½ miljard. Det är klart att det betyder saker.

Anf. 77 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Det är helt riktigt att man kan se vad de internationella insatserna kostade förra året, men vi vet ju inte om kostnaden blir densamma i år. Därför är det en svårighet för Försvarsmakten att kunna veta om man kan genomföra den här övningen eller inte eftersom man måste ha en buffert för att klara eventuella internationella insatser.

De extra 20 miljonerna till kustbevakningen som vi föreslår är minsann inte en så liten summa för den verksamheten. Det kommer Else-Marie Lindgren att ta upp i sitt inlägg.

Jag kan inte förstå vad det skulle vara som kan hindra att vi säger att nästa år avsätter vi 2 miljarder för internationella insatser. Sedan finns förstås möjligheten att skjuta till medel ifall dessa internationella insatser kostar mer.

Anf. 78 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Det är med internationella insatser lite grann som det är med flyktingpolitiken, att man i förväg faktiskt inte riktigt vet när de behövs och hur mycket och på vilket sätt som de behövs. Det är det som gör det hela så krångligt, och därför har vi försökt hitta en lösning för att ha en liten, liten buffert och gardering. Däri ligger det här resonemanget med krediterna, för det är liksom det som är garderingen. Därför tycker jag att alla de resonemang som går ut på att man säkrar anslaget genom att införa ett särskilt eget anslag på försvarsutgiftsområdet eller på utrikesområdet inte hjälper. Det försvårar alla möjligheter att få till stånd bufferten och krediten. Det är poängen i mitt resonemang.

Sedan kan vi i budgeten mycket väl säga ungefär hur mycket vi avser att sätta av, men inom anslaget i fråga för att hålla kvar den buffert som vi så väl behöver. Det är mycket svåra avvägningar som man måste göra. Vi kan anslå 2 miljarder, och det kan ändå visa sig vara otillräckligt. Det kan också visa sig vara för mycket, och det är med vårt budgetsysteem inte heller bra.

Anf. 79 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att gratulera Tone Tingsgård för hennes debattskicklighet. Stundtals känns det nästan som om det var den borgerliga försvarspolitikern som stod till svars här i kammaren. Det är ändå märkvärdigt hur obesvärad socialdemokratin är efter detta år av larmrapporter, granskningar och varningar beträffande utvecklingen för Försvarsmakten.

Riksdagens revisorer har på ett mycket, mycket stort antal punkter underkänt tillståndet i Försvarsmakten. Det gäller kostnaderna för fastigheter och anläggningar, kostnader för personalavvecklingar, lönekostnadsutvecklingen och styrningen inom hela försvaret. Vi har också sett ett antal exempel på underkännande av det slutliga produktionsresultatet i försvaret, nämligen förmågan till väpnad strid och förmågan att försvara Sverige. Även granskningar från både Försvarsutredningen och försvarsutskottet har visat att denna förmåga inte kan anses godtagbar.

Mot den bakgrunden, fru talman, vore något större ödmjukhet från Socialdemokraternas sida enligt min mening klädsam.

När det sedan gäller att flytta över anslagen från utgiftsområde 6 till utrikesområdet i fråga om internationella insatser har Tone Tingsgård rätt i att det inte blir mer pengar av att de flyttas, men om den som är ansvarig för säkerhetspolitiken och biståndspolitikern kommer att utforma hur de internationella insatserna görs, kommer vi att få bättre valuta för skattepengarna. Att i dag ha en mekaniserad bataljon i Kosovo måste betraktas som en *overkill*. Inte nog med att det är mer våld än vad nöden kräver; det är sannolikt också mycket dyrare än vad som hade behövt vara fallet.

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

Anf. 80 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Allan Widman är väl medveten om att vi tar de rapporter, revisioner och uppföljningar som gjorts på mycket stort allvar. Självklart, för det är ju också för oss ett stort intresse att ha riktiga ingångsvärden i nästa försvarsbeslut. För den skull menar jag inte att man behöver bortse från det positiva som har gjorts och det som har blivit bättre, och det finns saker som har gjorts bättre.

En del av de saker som inte har blivit bra är riksdagen i hög grad medskyldig till, och jag tror att vi får ta en ordentlig diskussion kring styrningen mellan Försvarsmakten och stödmyndigheterna. Jag har för min egen del börjat bli mycket skeptisk till att man så att säga styr genom att köpa tjänster. Jag har också fått igenom det som gäller fastigheterna, som är ett kapitel för sig men där man ändå handlar i enlighet med det som riksdagen har tagit beslut om. Vi måste därför ändra i styrsystemen, som jag tror kanske är minst så väsentliga för resultatet som den goda viljan.

Jag sade också att jag av samma skäl kan känna en viss sympati för att man flyttar anslaget till utrikesområdet, kanske även för att få lite grann av den här dialogen. Men jag är på den punkten inte framme vid någon sorts definitivt ställningstagande. Min poäng var att det inte blir mera pengar och att svårigheten att bedöma storleken av penningsumman är lika stor.

Anf. 81 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Socialdemokraterna ändå inser att det alltid finns en möjlighet att få mera valuta för de pengar som vi i dag faktiskt stoppar in i försvaret. Det är också just det som legat till grund för de folkpartiförslag i övrigt som Tone Tingsgård kommenterade. Hon ifrågasatte i och för sig om det var så enkelt att minska antalet grundutbildade och på så sätt kanske spara 1 miljard kronor. Men jag förutsätter att Tone Tingsgård åtminstone på ett teoretisk-matematiskt plan håller med mig om att om vi förlänger tiden för soldaterna från nuvarande 4 år till låt oss säga 8 eller 12 år, leder det åtminstone teoretiskt till att vi halverar utbildningsbehovet. Att det skulle generera besparingar i form av 1 miljard inom budgeten om 40 miljarder kan det väl knappast råda någon tvekan om.

När det sedan gäller materielavvecklingen, den andra fråga som Tone berörde i sitt inlägg, är det riktigt att Folkpartiet vill spara 350 miljoner kronor. Det vill vi göra genom att frysa materielavvecklingen i avvaktan på att få ett nytt beslutsunderlag från regeringen. Det är viktigt att poängtera att den materielavveckling som enligt Försvarsmaktens planer skulle kosta 250 miljoner kronor förra året faktiskt kommer att kosta tre gånger så mycket, nämligen 730 miljoner kronor. Detta om något, fru talman, borde väl visa att det finns anledning att efterlysa bättre underlag från regeringen för att åstadkomma bästa möjliga hushållning med skattebetalarnas pengar.

Anf. 82 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Jag kan naturligtvis hålla med om att om man håller kvar folk i försvaret längre på någon typ av anställning, kanske man inte behöver utbilda lika många nya. Jag tror dock att det är viktigt att man

funderar lite grann över vad det är för anställningsformer som man i så fall vill ha. Vi talar ju ibland om att ha kvar soldater i reserven och om att ha kvar folk på kontrakt. Vi talar också om visstidsanställningar, korttidsanställningar och det ena med det andra. Jag har förstått att önskvärda principer ibland kan krocka med varandra.

Jag ser att Allan Widman nu ser mycket misslynt ut. Kanske har jag missförstått alltihop.

Vad gäller materielavvecklingen har jag pekat på att det, som jag tycker, blir lite motsägelsefullt när Folkpartiet å ena sidan vill ha ett skarpare och bättre utrustat försvar men å andra sidan inte drar sig för att behålla en massa gammal materiel, som på ett eller annat sätt kostar. Det är möjligt att man kan ta bort kostnaden för själva avvecklingen, men då sitter man ju kvar med materielen och har förvarskostnaderna kvar. Siffrorna övertygar inte, Allan Widman.

Anf. 83 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Vänsterpartiet har liksom Socialdemokraterna, Centern och Miljöpartiet ställt sig bakom den föreslagna budgetramen. Vänsterpartiet har också ställt sig bakom den omstrukturerings som nu sker från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar. Det är faktiskt det som vi håller på att göra; vi avvecklar invasionsförsvaret och skapar ett nytt försvar, som ska vara redo för andra uppdrag än det som invasionsförsvaret skulle vara.

Det sista året i den pågående försvarsbeslutsperioden startar vid 12-slaget på nyårsafton. Det är ett nytt, stort och omfattande arbete som ska utföras inför perioden 2005–2007. Det civila samhällets sårbarhet, den breddade hotbilden och det gynnsamma säkerhetspolitiska läget bekräftar Vänsterpartiets inställning att det militära försvaret kan och ska minskas ytterligare. Perioden fram till 2004 och därefter under 2004 kommer naturligtvis att präglas av arbetet inför det nya försvarsbeslutet.

Revisorerna har lämnat flera rapporter som omfattar flera områden inom Försvarsmakten i dag. Vi har också själva låtit göra en utredning som visar på stora brister. Detta visar också att det kommer att bli ett väldigt omfattande och svårt arbete inför det beslut som tas hösten 2004.

Min uppfattning är att man måste vända på varenda sten i det här och kritiskt granska både förbandsverksamhet och materiel avseende kostnaderna, om man gör rätt saker och om man gör det till rätt pris.

Vi i Vänsterpartiet har varit väldigt aktiva och vill fortsätta att vara det för att driva och följa upp de här frågorna som vi har gjort hittills och föra fram krav och förslag. Då ska vi fördjupa oss i och diskutera vidare alla de delar som nu har tagits upp. Då ska vi diskutera säkerhetspolitiken och värnplikten. För oss är det självklart att den är en plikt och att den ska vara könsneutral. Då ska vi också ta upp andra frågor som här har diskuterats. Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi har möjlighet att fördjupa oss då.

Vi har lagt fram förslag i motioner mot sexuella trakasserier och ökad mångfald. Det kommer inte upp här, utan det kommer att behandlas i en annan ordning.

Med tanke på det arbete som vi har framför oss har vi inför denna budget inte föreslagit några ekonomiska förändringar inom ramen, som

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

vi brukat göra. Vi säger: Låt oss nu vänta, låt oss nu ta debatten och låt oss nu arbeta inför det nya försvarsbeslutet.

Det har tagits upp en hel del om att man ska lämna över budgeten för den internationella verksamheten, antingen lägga den på biståndsbudgeten eller till och med ta från biståndsbudgeten, och jag vill skarpt tillbakavisa det här. Det är inte vår syn. Däremot behöver man en väldigt mycket bättre samordning och bättre övergripande planering när det gäller internationella insatser än vad som är fallet i dag. Vi kan ta Kosovo som exempel. Där finns militär, Räddningsverket och en mängd olika organisationer av olika slag inklusive NGO:er. Att man måste ha en bättre övergripande samordning inför de här internationella insatserna är självklart. Där finns det mycket brister, och det är regeringen som borde ta ett större ansvar för att samordna det här på ett bättre sätt.

Trots att vi nu inte har föreslagit förändringar inom budgeten har vi ändå tagit fram en del förslag till beslut i vår motion.

Det är inte första gången ni hör mig tala om minröjning, men minröjning är oerhört väsentligt. Det är en grundförutsättning för att människor ska kunna återvända till sina hem, bruka jorden och försöka starta ett nytt liv efter en konflikt. Att utveckla minröjningen är därför en mycket starkt prioriterad fråga för oss, och vi har föreslagit åtgärder på området. Målet för Räddningsverkets arbete med den humana minröjningsverksamheten är att skapa möjligheter till liv och utveckling för människor. Det här är ett oerhört viktigt redskap i det internationella humanitära arbetet. Det ska inte heller råda några tvivel om att Räddningsverkets uppdrag naturligtvis också är att bidra med kompetens och erfarenhet för att utveckla verksamheten på Swedec, som är det gemensamma centret.

Den militära minröjningen har stora brister. Nu har utskottet ställt sig bakom det som vi föreslog i motionen, nämligen att regeringen ska redovisa utvecklingen och den fortsatta inriktningen för den militära minröjningen, och det är bra. Nästa steg måste ju då vara att man måste förbättra det här området inför nästa försvarsbeslut.

Den civila och den militära minröjningens resurser samordnas, och det är bra. Swedec är också ett mycket bra utvecklingscenter. Men jag tror att man kan göra mycket mer när det gäller sambruk av de tekniska resurser som finns. Det tror jag är viktigt inför framtiden.

Det har talats en hel del här om militär krishantering. Men jag skulle vilja lyfta fram den civila, förebyggande krishantering som är ett redskap för att förhindra att en konflikt blir väpnad. I den motion som vi lade tog vi upp betydelsen av att fler civila myndigheter kan använda det civila försvarets roll för internationell verksamhet utöver det som Räddningsverket nu har fått i uppdrag att kunna göra. Det är viktigt att det finns resurser avsatta, inte bara i dokument och uttalanden utan också i realiteten och konkret, för att kunna arbeta på ett vettigt sätt med de förebyggande redskapen. Jag ser fram emot att fler civila myndigheter kan använda anslaget civilt försvar för den förebyggande civila krishanteringen. Men jag tror också att det på sikt måste finnas en budget för de förebyggande åtgärderna. Det finns en budget med pengar, avsatta för den militära krishantering. Det borde vara samma sak med den civila. Det finns resurser avsatta för att man ska kunna använda hela spektrumet av de förebyggande civila åtgärderna för att skapa möjligheter att undvika en väpnad konflikt.

Fru talman! Jag har arbetat i NPT, Nämnden för personalvård för totalförsvarspliktiga, i fyra år. Den verksamhet som vi har bedrivit genom besök på förband, skolor och civila utbildningsplatser har varit mycket värdefull och viktig. Vi har träffat och talat med pliktiga utan att några befäl har varit närvarande. Vi har fått höra om problem, och de pliktiga har kunnat få svar på frågor direkt, vilket har varit väldigt betydelsefullt. Vi har också tagit med oss frågor hem och kunnat se i våra olika organisationer om man kan lösa problem som uppkommit. Kunskap har tillförts. Vi har också talat med dem som direkt utbildar de värnpliktiga, utbildningsbefälen eller andra ledare och chefen på det ställe som vi har besökt.

Den här nämnden har haft en mycket bred sammansättning, och det betyder att kunskap om de olika frågorna har kunnat fördjupas. De som i den här nämnden har representerat till exempel Räddningsverket och Försvarsmakten har fått höra hur värnpliktiga har uppfattat besluten och hur de har påverkat dem. De här representanterna har konkret kunnat få med sig de här synpunkterna in i sin organisation. Vi har kunnat läsa av hur förändringar har påverkat de pliktiga, och de protokoll som vi har upprättat har sänts till försvarsministern, respektive myndighet men också till chefen på stället. De visar hur vi i NPT har uppfattat situationen och vad vi anser ska förbättras. Vi som har varit politiker i den här nämnden har lärt oss en mängd saker om hur pliktiga har det och har kunnat föra in den kunskapen i det politiska livet och den här kammaren.

Regeringen föreslog ju nu att NPT ska läggas ned. I stället föreslog man att rättsfunktionen för de totalförsvarspliktiga, som ska skapas under Styrelsen för psykologiskt försvar, skulle få ett råd med motsvarande sammansättning som NPT haft, men utan de arbetsuppgifter som NPT har. Jag anser att det här hade varit till förfång för de totalförsvarspliktiga. Var skulle detta råd få sina kunskaper och sina viktiga erfarenheter från fältet ifrån?

Vi vet att det finns stora problem ute bland de totalförsvarspliktiga. Vi har alltså inget emot att det finns en sådan här rättsfunktion. Det finns problem, och de finns framför allt inom Försvarsmaktens område. Men för att kunna fortsätta arbetet med besök och ta pulsen på organisationen är det viktigt att komma till rätta med problemen. Jag är mycket glad åt att försvarsutskottet nu ställt sig bakom att rådet också ska få de uppgifter som NPT haft: besöksverksamheten och möjligheten att ute på förband och skolor direkt tala med de värnpliktiga och direkt få den djupa kunskap som detta innebär.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i försvarsutskottets betänkande, för jag tycker att de i vår motion lagda förslagen har blivit så bra tillgodosedda att jag inte har ansett mig behöva någon reservation.

Anf. 84 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en principiell fråga till Berit Jóhannesson. Du talar om plikten – jag tänker mig att du menar mönstringsplikt – som borde vara kopplad till tjänstgöringsplikt. Jag vill se det här ur ett könsperspektiv.

I dag är det pliktmönstring för pojkar. En tredjedel får göra värnplikten. Två tredjedelar ställs utanför. Jag har mött många pojkar som upplever det som att de inte dög, att det måste vara något fel på dem.

Mönstringsplikt även för flickor utan tjänstgöringsplikt – om nu inte Berit Jóhannesson menar att vi ska utöka försvaret så att alla får tjänstgöra – innebär att många fler kommer att ställas utanför. De kommer att känna sig besvikna: Jag dög inte. Det måste vara något fel på mig.

Ser du någon risk i det förslag som du framför, Berit Jóhannesson, för att speciellt många flickor kommer att må dåligt för att de inte dög?

Anf. 85 BERIT JÓHANNESSON (v) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet vill ha tjänstgöringsplikt för kvinnor och män, inte bara mönstringsplikt. Vi vill att det ska vara en könsneutral värnplikt. Vi vill inte utöka antalet som gör plikten. Vi anser att det ska vara samma antal som i dag, det vill säga 15 000–18 000.

Det finns oerhört mycket kompetens bland kvinnor. Jag skulle vilja fråga Erling Wälivaara om han inte anser att det faktiskt finns kompetens hos kvinnorna att ta till vara även inom Försvarsmaktens område.

Det är viktigt att gå tillbaka i historien och se på när kvinnor till exempel kunde bli poliser eller präster. Kvinnor konkurrerar om de platserna i dag. Det är inte frågan om att de män som i så fall inte skulle göra plikten, på grund av att vi får in kvinnor, ska känna det som om de inte duger. Vad det handlar om är att ta till vara kvinnors kompetens på området, lika väl som att kvinnors kompetens inom prästyrket, polisen eller andra yrken förbättrar yrkesmässigt. Vi får nya kunskaper, ny kompetens. Vi får ett annat sätt att tänka. Det är aldrig bra med enhetligt kön på något yrkesområde, inte inom Försvarsmakten heller.

Med en allmän värnplikt för kvinnor och män skulle det också bli en bättre könsfördelning inte bara bland värnpliktiga utan också bland officerare. Det tycker jag är oerhört betydelsefullt.

Anf. 86 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! En allmän värnplikt för alla innebär också en mönstringsplikt för alla. Eftersom vi inte kan ta in alla som mönstrar i dag blir konsekvensen att många ställs utanför – fler pojkar men säkert också många flickor. De kommer att känna: Jag försökte, men jag dög inte.

I dag finns frivilligheten. Efter mina 37 år i flygvapnet kan jag intyga för Berit Jóhannesson att kvinnorna, flickorna har oerhört bra kompetens. Jag har upplevt det på nära håll. Det är inte bara det att deras egen kompetens är god. Det hyfsar också till språket, uppträdandet, beteendet hos pojkarna när tjejer kommer in, inte minst kvinnliga officerare. Det är inte frågan om det utan det är frågan om att vi fattar ett beslut här i riksdagen som innebär att vi gör fler ungdomar ute i samhället besvikna. Det tycker jag är olyckligt.

Nu kan flickor som vill komma in i försvaret göra det på frivillighetens väg, om de uppfyller kraven.

Anf. 87 BERIT JÓHANNESSON (v) replik:

Fru talman! Det är riktigt att man som kvinna i dag har möjlighet att göra frivillig värnplikt. Men den kultur vi har, det sätt på vilket uttagning har gjorts och det lagen säger – att alla män ska mönstra – innebär att många kvinnor över huvud taget aldrig har en tanke på att man kan göra värnplikt. Det är det som är det stora bekymret. Genom mönstring och

värnplikt som är könsneutral kan vi ta till vara de resurser som finns hos kvinnor också och inte bara hos dem som frivilligt söker sig dit.

Det är beklagansvärt om många känner sig besvikna och undrar varför inte de får göra värnplikten. Det tycker jag är beklagansvärt. Men jag är inte beredd att säga att mönstring och plikt ska gälla för alla. Det går inte. Då är det viktigt att vi tar ut dem som bäst lämpar sig för de tjänster som man har sagt att man behöver. Det ska också vara lika för kvinnor och män.

Det är också många som inte vill göra sin värnplikt. Vi måste göra värnplikten så attraktiv så att den har ett civilt meritvärde och att arbetsmiljön motverkar sexuella och andra trakasserier, så att värnplikten verkligen blir någonting bra. Det ska vi göra.

Anf. 88 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet och därmed avslag på reservationerna. Bland reservationerna ska jag bara bemöta och kommentera en, nämligen Folkpartiets förslag om att nu göra nedskärningar i de anslag som vi diskuterar i dag. Jag vill med skärpa understryka det olämpliga i att nu plocka bort mer än 1 miljard från ifrågavarande anslag. Det föreslår alltså Folkpartiet samtidigt som det pågår ett som jag hoppas seriöst arbete med att inför nästa år skapa ett försvarsbeslut där man utreder olika ekonomiska ramar och effekterna av dem.

Alla känner dessutom väl till de svårigheter som är sammankopplade med det nu gällande försvarsbeslutet. Det har visats i en mängd olika utredningar. Att i detta läge, i princip utan underlag, bara stryka bort 1 miljard och därmed ytterligare försvåra för Försvarsmakten synes mig mycket illa övertänt.

Man kan alltid diskutera, för att säga något positivt, om vi ska ha de treåriga försvarsbesluten. Nu har denna kammare, riksdagen, beslutat att vi ska ha det på det sättet. Det kan vi säkert ändra på om vi skulle vilja. Men då får vi ta den diskussionen och det beslutet när och om de kommer upp.

Fru talman! Så över till en helt annan sak. Utskottet har beslutat att genomföra en särskild uppföljning av hur riksdagens försvarsbeslut 2000 och 2001 avseende Försvarsmaktens förbandsutveckling med mera har uppnåtts. Jag ser för egen del med stort allvar på den bild som framträder när det gäller genomförandet av försvarsbeslutet. Utskottet avser, som alla här i kammaren väl känner till, att återkomma i ett betänkande under våren i denna fråga. Självklart kommer vi i det arbetet också att titta på andra utvärderingar som har gjorts och som pågår. Det finns till exempel utvärderingar och uppföljningar från Riksrevisionen, ett granskningsarbete som för övrigt har pågått under flera år och fortfarande pågår. Riksdagens revisorer har lämnat några rapporter till oss där man redovisar sin syn på arbetet inom försvarsområdet. I sammanhanget vill jag säga att utskottets egen granskning omfattar åren 2000 och 2001.

Det har alltså snart gått ytterligare två hela verksamhetsår sedan uppföljningen gjordes. Det är givetvis min förhoppning att åtminstone några av de problem som pekas på i utskottets granskning vid det här laget är åtgärdade.

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

Fru talman! Låt oss titta framåt lite grann. Nästa år vid den här tiden är det dags att fatta nästa försvarsbeslut. Inom Försvarmakten och övriga berörda myndigheter pågår nu ett intensivt förberedelsearbete. I månadsskiftet februari/mars ska deras resultat presenteras. Då vidtar det politiska arbetet med att finna de bästa lösningarna gällande vårt samhällsförsvär.

Många har säkert stora förväntningar. Andra kanske till och med känner en viss bävan inför processen som ska genomföras innan det är dags för oss här i riksdagen att fatta de slutliga besluten. I det här sammanhanget vill jag för egen del säga att jag ger mig in i arbetet med blandade känslor. Men jag känner en mycket stor respekt och ett stort ansvar inför uppdraget.

Jag vill också passa på tillfället att önska Försvarmaktens nya chef Håkan Syrén all framgång i sin nya ansvarsfulla och viktiga position. Ett förtroendefullt samarbete mellan oss politiker och företrädare för olika myndigheter är som jag ser det en absolut grundläggande förutsättning för att vi tillsammans ska kunna fortsätta att reformera och modernisera vårt samhällsförsvär.

Riksdagen har beslutat att kalla krigets invasionsförsvär ska ersättas med ett rörligt insatsförsvär för både nationella och internationella uppgifter. De kvalitativa bristerna i dagens försvär finns både inom personal- och materielområdet. Utvecklingen av de nya förband som ska kunna möta de hot och risker vi ser framför oss har hittills gått långsamt.

Mig förefaller det som att skapandet av fullt användbara och tillgängliga insatsförband är en svår kulturell men också organisatorisk utmaning för Försvarmakten. Alldeles för länge har man utgått från det kvantitativt stora invasionsförsväret och endast tillämpat justeringar av denna föråldrade modell. Samtidigt har vi sett att försvarsbyråkratin växer.

I relation till antalet insatsförband som ska produceras används en allt större del av medlen som står till förfogande för försvarssektorn till ledning, administration och gemensam förvaltningsverksamhet. Det sväller på toppen. Mycket tyder på att vi har underskattat de praktiska svårigheterna som finns med att reformera försväret.

Det är nu desto riktigare att de förband som i nuvarande omvärldsläge behövs för att lösa våra nationella och internationella uppgifter prioriteras. Att fokusera på att skapa dessa förband och att begränsa den administrativa överbyggnaden är viktigt. Det är viktigt inte minst för den nya försvarschefen. Det är dessutom i det perspektivet som vi ska se det arbete som utskottet har tagit sig an med att göra olika typer av uppföljningar.

Fru talman! För oss i Centerpartiet är det viktigt att Sverige kan bidra med högkvalitativa militära och civila resurser i FN-sammanhang och i andra sanktionerade sammanhang. Det kan vara inom ramen för till exempel Natoinsatser men också inom ramen för uppbyggande av EU:s krishanteringsförmåga.

Det är också viktigt att försvärets förmåga kan utvecklas och prövas under andra former än vad verksamheten som vi kan bedriva här hemma medger. Resurser som av andra skäl bundits upp i förband och verksamheter och som inte längre behövs måste därför snarast frigöras för framåtriktad verksamhet. Om inte detta lyckas blir resultatet att vi får personal- och materielkostnader som vi varken har användning för nu eller i ett

längre perspektiv i framtiden. Det blir alltså dubbelfel, och det kostar alldeles för mycket.

Målet är nu som jag ser det att producera de prioriterade och i framtidens uppgifter användbara förbanden. Den årliga verksamhet som därvid produceras måste dessutom i konkreta och avläsbara termer återskapas till oss och till andra, bland annat till svenska folket som betalar, som ett kvitto på vad resurserna har använts till.

Detta är inte en intern sak för Försvarsmakten utan en absolut nödvändighet för att vi ska fylla vår roll att vara en del i försvars- och reformarbetet men också för att vi ska kunna utföra den kontrollverksamhet som riksdagen har att fullfölja.

Fru talman! De förändrade krav som bland annat de internationella insatserna ställer innebär att vi i delar behöver se över tillämpningen av värnplikten. De mönstrades och värnpliktigas intresse för internationell tjänstgöring behöver uppmuntras och tillvaratas bättre än i dag.

Systemet för beredskap, utbildning och övningar för internationella insatser behöver utvecklas. Värnpliktssystemet kan – jag säger kan – också behöva kompletteras med anställd personal för att säkerställa att vi kan leva upp till de tidskrav som ställs i vissa internationella sammanhang och vid vissa internationella insatser.

Vidare är det för mig och Centerpartiet som många av er väl känner till mycket viktigt att det skapas verkliga förutsättningar för kvinnor att på lika villkor som för män kunna göra värnplikt. Jag utgår från, fru talman, att regeringen inte sparar någon möda vad gäller att föra frågan framåt och vidare.

Fru talman! Jag tror inte att det är så väldigt mycket mer av utredande som behövs. Det är snarare mod att behöva pröva någonting nytt och nya vägar. Kanske det till och med skulle vara möjligt – för att testa en tanke – att bygga rekryteringen av våra värnpliktiga på frivillighet för kvinnor och män. Pliktlagen måste vi emellertid behålla, i varje fall under en övergångsperiod, i ett sådant system utifall frivilligheten inte skulle visa sig tillräcklig eller framgångsrik.

Fru talman! Det finns sammanfattningsvis höga förväntningar på det underlag som Försvarsmakten lämnar till regeringen i slutet av februari. Det ska vara noga analyserat och beräknat. Det ska finnas spårbarhet mellan ekonomiska nivåer, vilka förband som ska produceras och vilka uppgifter som ska lösas. Spårbarheten måste vara tydlig. Framför allt måste alla lägga fokus på att åstadkomma resultat i form av användbara och tillgängliga förband där förmågan till internationella insatser ska ökas.

Fru talman! För att detta ska vara möjligt att lägga till grund krävs det att alla – riksdagen, regeringen och inblandade myndigheter – samverkar. Jag och Centerpartiet är för vår del redo att göra vad vi kan för att vi ska lyckas med nästa försvarsbeslut så att det kommer att kunna vila på en bred politisk grund.

(Applåder)

Anf. 89 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Centerpartiet tycker via Eskil Erlandsson, också ordförande i utskottet, genuint illa om Folkpartiets besparingsförslag på 1 miljard kronor. Jag frågar Centerpartiet: Vad tycker ni då om Moderater-

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

nas budgetförslag? Det innebär ju faktiskt lite mer än Folkpartiets och de facto också några kronor mer än regeringens förslag.

Centerpartiet var en gång i tiden ett gammalt gott försvarsparti som värnade förbanden runtom i landet. Vad vi kan se framför oss nu är en omfattande förbandsslakt igen. Kan det bli Östersund? Är det Luleå eller Boden? Är det Karlsborg, Skövde eller Karlskrona? Det kommer att hända saker om det är så att Centerpartiet lierar sig med nedrustningspartierna ute i salen här. Min fråga är: Varför inte gå oss till mötes lite grann? Då kan vi sätta tryck på regeringen så att vi får en anständig omställning av det svenska försvaret.

Den andra delen gäller Natofrågan. Sovjet finns inte längre. Risken för att Finland inkorporeras i Sovjet existerar inte. Säkerheten ökar i Östersjön tack vare att nya länder snart är medlemmar i Nato, i EU och allt vad det nu är. Försvarsberedningen har sagt samma sak: Detta är bra för säkerheten. Anser inte Centerpartiet att det nu är dags att söka medlemskap i Nato?

Anf. 90 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Sverige ska ha det försvar som Sverige behöver. Just nu utreds fyra ekonomiska alternativ. Vid den här tiden nästa år är det denna kammare som ska ta ställning till vilket av de alternativen som vi behöver för att tillgodose de behov som Sverige har av försvarsförmåga.

Därtill skulle jag vilja säga att försvar och några andra verksamheter på många sätt är långsiktiga. Det innebär att vi inte kan hatta upp och ned med pengar hursomhelst – därav min kritik gentemot Folkpartiet. Vi måste i stället lägga fast beslut som räcker i några år framåt i tiden.

Vad beträffar Nato så skulle jag kort vilja svara så här: Den alliansfrihet som Sverige har haft under mycket, mycket lång tid har – för att citera statsministern – tjänat oss väl. Låt oss vara rädda om den i stället för att hitta på något annat, som Moderaterna tydligen också har tagit ställning för numera.

Anf. 91 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Det som gällde i går gällde ju i går. Men nu är det nya tider – åtminstone har jag upptäckt att det är nya tider och nya förutsättningar. Tänk er nu att de nya förutsättningarna inträder, att omgivningen och andra länder tycker att det är nya förutsättningar och att dessutom Försvarsberedningen tycker att säkerhetsläget aldrig har varit bättre just tack vare att länder runtom Sverige och Östersjön har gått med i Nato och EU. Är det då inte skäl att tro och logiskt att om också Sverige skulle delta i det samarbetet så skulle vi ytterligare bidra till säkerheten i vår del av världen?

När det gäller försvaret och olika nivåer så håller jag med ordföranden i utskottet om att det handlar om att hitta just långsiktiga lösningar. Långsiktiga lösningar i politiken vilar oftast på en bred grund, där många partier ingår, för en bra inriktning. I synnerhet gäller det en så viktig fråga som försvaret. Är det då inte rimligt att ett centerparti av den gamla försvarsvänliga kalibern också närmar sig den moderata positionen?

Anf. 92 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Självfallet är det så i alla sammanhang att om det uppträder nya radikalt förändrade förutsättningar i vår omvärld så måste den här kammaren ändra tidigare ställningstaganden. Det har jag sagt i någon tidningsintervju för inte alltför länge sedan, och det står jag för. Men de radikala förändringarna vad beträffar ett eventuellt medlemskap i Nato har än inte inträffat – därav mitt nuvarande, likväl som tidigare, fasta nej till en anslutning till Nato. Det står fast.

Vad beträffar de olika ekonomiska alternativen så utreds vad jag förstår även Moderaternas ekonomiska alternativ inför nästa års försvarsbeslut. Det innebär att vi kommer att få pröva även detta ekonomiska alternativ utifrån den säkerhetsbild som finns då, när den frågan kommer upp. Det blir alltså vid den här tiden nästa år.

Anf. 93 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! De radikala omvärldsförändringarna har ännu inte inträffat, säger Eskil Erlandsson. Jag förstår honom så att det inte är Sverige utan Finland som ska bestämma tidpunkten för vår anslutning till Nato.

Vi får här häftig kritik för de besparingar som Folkpartiet har föreslagit i nästa års försvarsbudget. Jag skulle kunna inleda med att säga att jag tycker att det är bättre – möjligen håller Eskil Erlandsson med – att de besparingar som man ska göra ett kommande år redovisas innan det budgetåret börjar löpa än att man redovisar dem när halva budgetåret har gått. Så har Socialdemokraterna gjort vid flera tillfällen, om jag inte minns fel också med Centerpartiets goda minne.

Jag kan inte tänka mig att Eskil Erlandsson på fullt allvar menar att respekten för försvarsbesluten kräver att vi under tre års tid ska avstå från varje möjlighet till rationalisering av verksamheten. Jag hoppas att vi är överens om att försvaret av Sverige i varje ögonblick inte ska kosta en enda krona mer än nödvändigt. Jag undrar om Eskil Erlandsson nu menar att vi ska tåga still under tre år i sänder, och jag undrar vad hans småländska valmanskår skulle tycka om det.

Anf. 94 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Självfallet ska all offentlig verksamhet likväl som annan verksamhet alltid lyda under rationalitetens stjärna. Men för att få rimliga planeringsförutsättningar, vilket ju också alla efterlyser, så har vi den ordningen att vi fattar fleråriga verksamhetsbeslut för vissa verksamheter. Det gäller till exempel den – i ekonomiskt hänseende – jättestora Försvarsmakten. Detta gör man för att man ska få planeringsförutsättningar. Jag tycker inte att det är övertänkt att då under en så förhållandevis kort period som tre år gå in och rycka någonting rätt upp och ned som Folkpartiet nu gör, möjligen med tillägget att man skulle kunna ta in lite färre värnpliktiga om man behöll dem lite längre i insatsförbandet. Det är inte övertänkt – i all synnerhet som det inte finns några som helst underlag för det förslag som ni lägger fram.

Anf. 95 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag får ställa samma fråga som jag ställde till Tone Tingsgård tidigare: Om man förlänger livstiden för en soldat i krigsorganisationen från fyra till åtta år så innebär väl det – utan att man behöver

göra några mer vetenskapliga utredningar – att utbildningsbehovet halveras? Det måste väl också Eskil Erlandsson hålla med om.

När det gäller besparingarna på materielanslaget så handlar det inte om att ta resurser från försvaret. Materielavvecklingen 2002 kostade 730 miljoner kronor. Den bedrivs under former som uppenbarligen inte innebär en hushållning med skattebetalarnas resurser, och inte heller med försvarets resurser. Att stanna denna panikartade avveckling i avvaktan på bättre beslutsunderlag från regeringen innebär snarare att vi tillför Försvarsmakten resurser än att vi tar dem därifrån. Även detta borde Eskil Erlandsson kunna hålla med om.

Anf. 96 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Med Folkpartiets förslag missar vi en viktig del som jag är angelägen om att behålla, nämligen den folkliga förankringen av vårt förslag. Ju färre värnpliktiga vi tar in för tjänstgöring, desto färre får kontakt med verksamheten. Då riskerar vi att gå över till någonting som kan liknas vid en anställd armé, och det är inte jag intresserad av.

Vad beträffar materielavvecklingen så fick större delen av utskottet under gårdagen en förnämlig redovisning av Materielverket av den process som är i gång nu.

Denna redovisning indikerade att det som Allan Widman talar om nu och i något tidigare replikskifte inte är helt korrekt.

Anf. 97 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Försvarspolitik handlar om att förutsäga vad som skulle kunna hända både på kort sikt och på lång sikt, bedöma hotbilden i dagen och hur vi tror att hotbilden ser ut om fem år och om tio år. Vi ska också bedöma vilka insatser som behöver göras. Slutprodukten blir ett försvarsbeslut. Under en försvarsbeslutsperiod förändras verkligheten – en verklighet som man måste förhålla sig till, både nationellt och internationellt. Nu har vi ett år kvar av det gällande beslutet. Bokslutet är alltså inte skrivet. Vårt ansvar i dag är att se till att det försvarsbeslutet om modernisering och ominriktning av det svenska försvaret fullföljs. Nästa år tar vi tag i ett kommande försvarsbeslut.

I en verksamhet under reformering och av den storleksordning som totalförsvaret är uppstår alltid problem och friktioner mellan verksamheterna. Man kan konstatera att vissa delar av reformen går bra och att andra delar går mindre bra. Men vi ska inte fastna bara i beskrivningar av det som inte går bra. Det gäller att ta vara på de erfarenheter som vi har av genomförandet och utnyttja dem konstruktivt i det fortsatta omställningsarbetet. Då menar jag både det positiva och det mindre positiva.

Jag vill börja med att poängtera att Försvarsmakten får ett mycket gott betyg när det gäller de fredsfrämjande insatserna på Balkan, i Afghanistan och i Demokratiska republiken Kongo. Svenska enheter och soldater är efterfrågade! Det är väl också därför som riksdagen har beslutat att avvika från försvarsbeslutet och i stället för att sätta av 400 miljoner för internationella insatser nu angett det till 1,2 miljarder, men också med en anslagskredit på ytterligare 300 miljoner.

Avvecklingsdelen av reformen har i stort gått bra inom två av tre delområden. Redan sommaren 2000 påbörjades en omfattande förändring och avveckling av staber och förband som till stora delar är genomförd.

Samtidigt inleddes en mycket omfattande materiell avveckling, och den pågår alltså. Den planerade personalavvecklingen går långsammare och tar stora resurser i anspråk. Det är en förklaring till att försvarets fasta kostnader inte har kunnat minska så mycket som behövs.

Jag ser även att utvecklingen mot ett integrerat och nätverksbaserat försvarskoncept sammantaget går åt rätt håll. Utvecklingen inom ett annat viktigt delområde – vårt anpassningskoncept – går också åt rätt håll. Både politiskt och militärt fokuserar vi numera på långsiktiga utvecklings- och kompetensfrågor. Vi genomför även en differentiering av insatsorganisationens beredskap. Det innebär att vissa förband ska ha hög och direkt förmåga i närtid. Andra förband kan med hänsyn till omvärldsläget ges en lägre beredskap och förmåga.

Det för mig in på ett annat delmål i reformen, det vill säga att skapa ett insatsförsvar som ska vara användbart, tillgängligt och flexibelt. Här är förutsättningarna på många sätt goda för att uppnå ett bra resultat. Exempelvis tillförs försvaret modern och kvalificerad materiel inom många viktiga funktioner. Försvaret får varje år in många värnpliktiga som är både väl motiverade och ambitiösa. Det finns en kompetent och ambitiös kader av yrkesofficerare och civil personal. Vi har en reservofficerskår med dubbla roller och kompetenser, civila och militära. Vi har dessutom en stor resurs i frivilligörelsen och hemvärnet.

Försvarsdepartementets eget uppföljningsprojekt och andra studier visar dock att försvaret inte i alla delar kan tillvarata dessa goda förutsättningar ur ett nytto- eller effektperspektiv just nu, bland annat därför att delar av försvaret har kommit olika långt i utvecklingen mot ett insatsförsvar. Här ligger också de nuvarande utmaningarna för denna och nästa försvarsbeslutsperiod att inte tappa tempo i reformprocessen. Det är ett år kvar, då det ska arbetas.

Inom marinen och flygvapnet är insatsförmågan bra. Flera av förbanden är användbara med kort varsel för både nationella och internationella insatser. Kompetensen är hög inom sådana områden som väpnad strid samt förmåga till omvärldsuppfattning och informationshantering.

Inom armén är insatsförmågan dock i vissa delar begränsad. Det finns positiva tecken, till exempel att man under 2002 övade endast en ihopsatt mekaniserad bataljon och under 2003 har övat två insatsbataljoner. Det är dock en bra bit kvar till det önskvärda och planerade systemet med årlig samträning av högre förbandsenheter. Kompetensen inom armén är ofta hög på individ- och enhetsnivå, men den kopplas eller tillvaratas inte alltid på ett strukturerat sätt i förbandstermer.

Vårt ökade internationella engagemang avspeglar sig också i andra delar av verksamheten. Till exempel påverkar det övningsverksamheten. Det är ganska självklart att den internationella övningsverksamheten också ger ett gott bidrag till vår nationella förmåga.

Jag besökte i går en internationell övning, Viking 03, i Enköping. Där samarbetar 26 nationer, men de sitter spridda på sju olika sajter i Europa och bedriver där en gemensam ledningsövning för krishantering med internationella styrkor. Det visar, tycker jag, att vi har glädje av sådan internationell övningsverksamhet, både för vårt nationella försvar och för vår internationella verksamhet. Det visar också att försvaret ligger långt fram i att bedriva avancerad ledningsträning med hjälp av simulering och

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

modellering. Det framhöll många representanter från andra länder för mig när jag besökte verksamheten i går.

I dag när vi fokuserar på försvaret är det viktigt att konstatera att försvarets problem inte på något sätt är olösbara. Kanske ska vi försvarspolitikerna ibland besinna oss. Jämfört med andra samhällsområden är problemen hanterbara. Grundstenarna för att skapa ett effektivt försvar finns på plats. Försvarsmakten har stora ekonomiska resurser och kommer att ha så även efter nästa försvarsbeslut. Den stora utmaningen ligger i att förändra synsättet, både hos oss politiker och hos dem som verkar inom försvaret. Vi ska alla bättre följa och värdera vad vi uppnår – resultatet av arbetet – i stället för att diskutera planer och resurser. I längden kommer det att ge bättre möjligheter att då också bedöma om vårt försvar är effektivt i andra bemärkelser.

Anf. 98 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Det är glädjande att ministern är här. Det är utomordentligt trevligt. Dock tycker jag att ministern borde ha svarat på två väldigt konkreta frågor som jag ställde när jag höll mitt anförande. Men ministern har chansen igen.

Det gällde först strategin för framtida samarbete med olika partier. Jag tycker att vi ska vara med.

Det andra var just Försvarsberedningens resonemang om att ÖB eventuellt inte skulle räkna på tremiljardersnivån för vår del. Jag sade att jag tyckte att det var betydelsefullt för parlamentet att vi har de här fyra olika nivåerna att gaffla in oss emot. Då verkar det anmärkningsvärt om det här ryktet är sant. Jag frågade: Är det en fabel eller inte? Ministern svarade inte.

Sedan besökte vi i utskottet FMV i går, var det väl. Det gällde just avvecklingen av materiel. Det var 10 personer av 2 000 personer som sysslade med avveckling av materiel, men vi fick inte klart för oss vilken omfattning det rörde sig om, alltså pengamässigt. Det gällde alltså storleksordningen på avvecklingen. Det andra gällde hur man redovisade det här. Myndigheten kunde inte lämna besked om detta i vare sig det ena eller det andra fallet, med hänvisning till affärshemligheter och det ena med det andra.

Vad jag förstår är intresserad av är omfattningen, inte vem som köper avvecklingsmaterielen. Det andra gäller naturligtvis hur det här redovisas. Min fråga till ministern är då: Är det rimligt att en myndighet redovisar uppgifterna på det här sättet för utskottet? Avvecklingen har ju pågått ett tag.

Sedan är det en sista del. Problemen är hanterbara inom Försvarsmakten, säger ministern. Vad avser ministern med detta? Vad är innehållet? Vad är det konkreta innehållet i "hanterbar"? Vad och hur?

Anf. 99 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Det innevarande beslutet när det gäller försvarsverksamheten bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet. Det är ingen hemlighet att vi båda partier som står bakom den här uppgörelsen gärna ser att vi kan få en bredare bas för ett kommande beslut. Skälet är naturligtvis att det handlar om hela svenska folkets försvar.

Då har vi också en särskild ordning för försvarsbesluten. Det handlar om Försvarsberedningen, som innebär en kontakt mellan mig som försvarsminister och riksdagens partier för att skapa bredaste samsyn kring försvarspolitiken. Där finns det en förutsättning för det.

Detta betyder också att vi belyser fyra alternativ, och det kommer att redovisas fyra alternativ med beräkningar. Däremot är man orolig för hur man ska hinna klara ut alla delarna i detalj. Där behöver vi ha en bättre dialog från Försvarsdepartementet och Försvarsmakten.

Jag vill bara säga att alla fyra alternativen kommer att redovisas. Men det är kanske viktigt att man lägger ned lite extra krut på själva grundalternativet, noll, så att vi vet var basen är när vi ska fortsätta, eftersom det är en svår uppgift.

När det gäller avveckling av materiel är det självklart att riksdagens försvarsutskott ska ha en redovisning som innebär att man känner sig säker på vad som händer. Jag var inte med på det här mötet, så jag har svårt att bedöma vad som sades och inte sades vid den träffen, men det är klart att riksdagens försvarsutskott ska ha en rimlig bild.

Jag vill ändå säga att det också kostar att ha materiel kvar som ska förvaras på ett för allmänheten säkert sätt. Det är ju inte ofarliga saker som försvaret har i sina förråd.

Anf. 100 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Det var ett väldigt bra svar, tycker jag. Det var positivt i förhållande till våra så kallade inviter, om man säger så. Plus 3-alternativet kommer att utredas. Då kan man avfärda ryktet att detta inte skulle vara utrett den 27 februari.

När det gäller tiden tycker jag att kvalitet kommer först, och tidsaspekten kommer sedan. Jag tror inte att vi svimmar om det skulle dröja en liten tid, bara underlaget håller vad det lovar.

Talartiden var kort. Ministern kom inte in på det som ministern nämnde i anförandet, nämligen att vi kan ta problemen inom Försvarsmakten lite grann med ro. Det är problem som är hanterbara, som det sades. Jag skulle vilja veta lite mer konkret vad det är som är hanterbart. Vad och hur? Det har ju gjorts utvärderingar. Inte bara utskottets egen utvärdering utan revisorernas rapporter och ett otal oberoende institut har pekat på en om inte oreda så en ganska dålig ordning. Man vill ha en bättre inriktning än hittills.

I det här svaret önskar jag en riktlinje från regeringens sida. Vad avser regeringen göra för att skapa bättre ordning och reda i det beslut som vi befinner oss mitt i?

Anf. 101 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Om man befinner sig i ett politikområde som är starkt teknikdrivet samtidigt som det är kraftiga omvärldsförändringar är det klart att det inte är lugnt, utan då händer det saker. Men det finns ändå en politisk samsyn. Man är i stort överens om inriktningen. Det finns många politikområden där man spretar vitt när man ska hantera problemen.

Vi har sagt att vi ska ha en tydlig spårbarhet från behovet av resurser, och varför det finns, till hur vi täcker det. I det läget tror inte jag att det är omöjligt att få fram hjälpmedel när det finns en betydande enighet på de punkterna.

Regeringen har använt ekonomistyrningsverk och andra resurser för att kartlägga hur vi ska kunna underlätta processen. Vi tog ett viktigt delbeslut om differentiering av förmåga. Vi har redovisat inför riksdagen, och det är allt. Vi måste ju också under tiden underlätta genomförandet av den här viktiga moderniseringen. Det är därför som jag säger: Jämfört med många andra områden tycker jag ändå att detta är hanterbart.

Anf. 102 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Ministern sade att mycket fungerar bra i Försvarmakten. Jag delar ministerns syn. Efter besök och även av egen erfarenhet vet jag att mycket fungerar bra. Men det finns vissa saker som vi inte kan säga är bra, och det handlar om styrningen av Försvarmakten. Det finns alltför många rapporter som säger motsatsen.

På något sätt upplever jag det som att det här kanske är en skuta som saknar roder. Vi kristdemokrater anser att detta måste åtgärdas. Det system som vi har i dag innebär exempelvis – det är en detalj – växeljänstgöring, det vill säga att officerare från Försvarmakten kommer och jobbar i departementet. Det är klart att officerarna är parter i målet. Jag skulle tala precis likadant till flygvapnets fromma om jag vore där.

Det kan inte bli riktigt objektivt. Därför tror jag – och vi har också kommit med förslag från kristdemokratiskt håll – att det är viktigt att vi stärker Förvarsdepartementet med sakkunskap, med dem som kan göra omvärldsanalyser och analysera verksamheten men också komma med nya friska idéer.

Samtidigt vill jag säga så här: Jag tycker att det instrument som departementet använder är väldigt trubbigt. Man säger att den här verksamheten fungerar mycket bra, att den här är godtagbar och att det här icke är godtagbart. Det är oerhört trubbigt. Det är egentligen ett subjektivt tyckande.

Jag stannar där.

Anf. 103 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! När det gäller styrningen tycker jag att det är en sak som vi alla ska fundera över till nästa försvarsbeslut: Ger vi rätt styr signaler, som vi beskriver situationen? Det var det jag menade med att vi kanske ska fokusera mer på vad vi når för resultat än på att bara titta på vad vi har för planer och vad vi har för resurser. Det kan inte vara så himla roligt att jobba i en verksamhet där man hela tiden fokuserar på hur mycket resurser man har och alla brister men inte kan glädjas åt vad man har uppnått och klarat av. Det kan också vara en betydelsefull del.

Sedan tycker jag att det är bra att det finns en ledamot som bekymrar sig över hur vi egentligen har det på departementet med resurserna. Det är pressat ibland, men försvaret är ju en professionell verksamhet.

Det finns ingen anledning att skapa en motsättning mellan den civila allmänna kompetensen och den militära professionella kompetensen. Det handlar om att skapa en bra balans. Jag är civil, och jag är allmänföreträdare precis som Erling Wälivaara. Dessa professioner mår bra av att få höra våra krav ganska rakt framställda. Jag och Erling Wälivaara har också behov av att höra deras svar. Det är trots allt de som ska göra jobbet i vissa situationer när inte vår kompetens och allmänna förmåga räcker.

er till. Det är det här samspelet som är det viktiga, och det är det vi ska hitta ett något bättre styrsystem för under nästa period.

Prot. 2003/04:46
10 december

Anf. 104 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Det ska inte behöva bli någon motsättning mellan departementet och myndigheten Försvarsmakten. Problemet är att man på departementet inte själv äger en kunskap som man borde äga. Men jag är nöjd med att ministern säger att man ska se över styrsystemet. Att framför allt bättre följa upp hur vi når målen är en mycket viktig sak.

Jag har mött mycket folk ute på fältet, officerare i olika befattningar, som säger: Tala klart om för oss vad vi ska klara av, vilka målen är, så ska vi göra det bästa av situationen.

Det är diffust som det är i dag. Jag tror att vi behöver bli bättre på det här både från riksdagen, departementet, regeringen och myndigheten så att vi gemensamt löser detta.

Eftersom jag tror att det är sista gången före jul som jag debatterar med ministern vill jag önska ministern en riktigt fridfull och god jul. Jag hoppas att önskan inte är för tidigt ställd, som man brukar säga ibland om frågor.

Anf. 105 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! När det gäller styrsystem är det precis det vi ska titta på. Vi ska se hur vi ställer upp de resultat som ska uppnås och vad vi kräver av Försvarsmakten. Det är nog en nyttig lärdom. Kraven är inte tillräckligt utmanande och konkreta i en bra blandning för att fungera i den stora omställningsprocess som vår organisation genomför just nu. Tankar kring hur det ska gå till är välkomna i det fortsatta arbetet.

Jag vill också önska Erling Wälivaara en riktigt skön helg. Jag hoppas att även tiden fram till dess ska bli någotsånär lugn och fridfull.

Anf. 106 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag vill också tacka försvarsministern för deltagande i den här debatten. Jag tror att både försvarspolitiken och säkerhetspolitiken mår bra av en stor debatt emellanåt.

Det fanns en del saker som jag reagerade på i försvarsministerns anförande. En av dem handlar om styrningen av försvaret. Det är intressant att konstatera att när Riksdagens revisorer på punkt efter punkt pekar på att rågången mellan den politiska styrningen och den verkställande myndigheten inte är tillräckligt tydlig så uppehåller sig ändå försvarsministern vid behovet av samverkan och av tillvaratagande av den militära kompetens som finns i Försvarsmakten.

Min fråga till henne blir mot den bakgrunden: Tror försvarsministern att en sådan samverkan och en så nära samgruppering, för att använda en militär term, hotar våra möjligheter att utkräva ansvar av verksamheten? Jag tänker till exempel på den arbetsgrupp som tillsattes tidigt i höstas för att se över den nya grundorganisationen. Där blandar vi i en grupp företrädare för myndigheten med regeringstjänstemän. Jag ser framför mig att varje kritisk fråga i efterhand mot myndigheten i det fallet kommer att bemötas med kommentaren att det redan var förankrat. Åtminstone finns det en stor risk för detta.

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

När det gäller frågan om materielavvecklingen framgår det av försvarrets årsredovisning att kostnaderna förra året blev 730 miljoner kronor i stället för bedömda 250 miljoner kronor. Jag måste ställa frågan till den ansvariga ministern: När en sådan förändring sker inom de förutsatta kostnaderna kräver inte det en ny beräkning och en ny avvägning? Krävs det helt enkelt inte ett nytt beslutsunderlag för att garantera att vi hushållar med pengarna på bästa sätt?

Anf. 107 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Allan Widman tar upp en viktig fråga, hur man i en organisation som är en profession ska kunna presentera sin verksamhet, få förståelse för de särskilda krav som gäller, få input och också kunna hitta en ordentlig ansvarsgräns mellan uppdragsgivarens ansvar, det vill säga vårt ansvar som politiker, och verksamhetens eget ansvar.

Det är en fråga som många andra länder har valt andra modeller för än vad vi har gjort. Det finns skäl att titta på vad det finns för för- och nackdelar med olika sätt att organisera samspelet mellan den politiska ledningen och Försvarsmaktens sätt att arbeta. Jag är inte säker på att den modell som vi har i Sverige är optimal. Det finns en viktig sak att reflektera över. Det är hur ansvaret blir tydligt. Det är ett viktigt påpekande som Allan Widman gör i den delen.

När vi sedan kommer tillbaka med förslag inför det kommande beslutet ska vi se om vi har blivit lite klokare på den punkten så att vi känner oss säkra på att vi inte har rört till det för mycket. Jag tycker att hela diskussionen här pekar på att vi behöver en bättre insyn och inblick i de underlagsprocesser och delbeslut som leder fram till en samlad bedömning från Försvarsmaktens sida.

Då kommer våra frågor, och då blir det ytterligare byråkrati, fler tjänstemän och fler promemorior. Någonstans måste vi besinna oss själva och fundera på hur vi ska få flödet att fungera utan att vi samtidigt ökar byråkratin i organisationen så att vi sedan står i kammaren och klagar på den.

Detta är en viktig fråga. Jag har i dag ingen färdig lösning. Det är en av de stora frågorna inför nästa försvarsbeslut.

Anf. 108 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Det synes ändå som om Försvarsmyndigheten klarar av att skapa sig en byråkrati helt utan regeringens goda medverkan. Vi behöver kanske inte känna någon överdriven ångslan att vi genom våra frågeställningar, tydliga mål och tydliga uppföljningar lägger ytterligare lök på laxen.

Om man nu tänker sig att Försvarsmakten ska få mindre betydelse såsom kunskapare i Regeringskansliet – det är ju delvis vad Riksdagens revisorer funderar över – för att förbättra styrningen, vad kan man då fylla detta med i stället? Jag skulle i det sammanhanget gärna vilja framhålla en del av de andra stödjande myndigheterna som finns runtomkring Försvarsmakten, till exempel Försvarshögskolan men kanske i ännu större utsträckning Försvarets forskningsinstitut.

Det finns också en sak som jag saknar i Sverige i dag. Det är en fristående grundforskning om försvaret utifrån sociala och nationalekonomiska perspektiv. I andra länder, i Amerika till exempel, finns det pro-

fessurer som ser över försvarsekonomi i mycket vid mening och forskar kring detta. Där sker det inte som i Sveriges fall på direkt uppdrag av Regeringskansliet eller Försvarsmakten. En ökad grundforskning tror jag är väldigt viktigt.

Jag får också önska försvarsministern en god jul.

Anf. 109 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Tack. Först ska jag säga att det har förekommit några rubriker i medierna som gör att det verkar som om jag inte vill delta i någon försvarsdebatt. Det är fel. Det hoppas jag att jag har visat genom att jag gärna kommer hit när det är debatt.

När det handlar om hur vi ska få fram bra underlag har vi i Sverige valt utredningsarbetet och mycket av utvecklingsarbetet kopplat till beställningar som ytterst emanerar från riksdagens och regeringens behov när det gäller att genomföra riksdagsbesluten. Andra länder väljer andra modeller. Låt oss titta på dem. Men jag delar inte bedömningen att vi kan bedriva en försvarsplanering i Sverige utan att ha ett väl fungerande samspel med professionen. Då gäller det att ha så mycket civil kompetens i våra egna hus att det uppfattas som utmanande och kunskapsgivande också för Försvarsmakten, så att man inte kan runda de frågor som ställs.

Anf. 110 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vet att det sedan ett par år tillbaka på departementet finns en utredning kring detta med civil meritvärdering av den militära utbildningen. Avser försvarsministern att använda sig av detta underlag och i så fall när?

Anf. 111 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Detta underlag finns, och avsikten är att jag ska komma till riksdagen och informera om de slutsatser vi drar baserat på underlaget. Den redovisningen hoppas jag ska kunna ske i närtid.

Anf. 112 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Det var ett utomordentligt bra svar. Då ber jag också att få tillönska försvarsministern en trevlig julhelg!

Anf. 113 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Tack detsamma!

Anf. 114 HELI BERG (fp):

Fru talman! Jag yrkar först bifall till Folkpartiets reservation nr 1.

Försvarsmakten är Sveriges största statliga arbetsgivare. Statliga myndigheter har ett arbetsgivaransvar som bland annat innebär att de ska verka för att ge alla oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion, funktionshinder eller sexuell läggning samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter i arbetslivet.

Så är inte fallet i dag inom Försvarsmakten. Man har från Försvarsmaktens sida vid ett flertal tillfällen uttryckt en vilja att sträva efter dessa mål, men anmärkningsvärt lite händer.

I dag är andelen kvinnor inom det svenska försvaret alarmerande låg. Under 2002 gjorde 280 kvinnor värnplikt, att jämföra med drygt 14 000 män. Under förra året tjänstgjorde 436 kvinnor som officerare. Detta utgör mindre än 4 % av det totala antalet yrkesofficerare. Sverige kan skryta med att ha uppnått jämställdhet på många områden men inte när det gäller det militära försvaret.

Jämställdhetsarbetet inom försvaret går trögt. Ambitionen finns, men det räcker inte. Allvarliga problem som sexuella trakasserier mot och diskriminering av kvinnor illustrerar det akuta behovet av att omsätta vackra ord om jämställdhet i konkret handling.

Jag blir mycket betänksam när jag efter ett intensivt år av besök vid olika regementen och otaliga samtal med anställda och värnpliktiga inser att jag själv i dag, i motsats till för ett år sedan, inte skulle rekommendera min egen dotter att göra värnplikten. Samma synsätt har jag tyvärr mött hos många kvinnliga officerare. Detta skrämmer mig, fru talman.

I Försvarsmaktens undersökning detta år om förekomsten av sexuella trakasserier i försvaret framkom att fortfarande nästan hälften, 47 %, av de kvinnliga officerarna kände att de någon gång blivit sexuellt trakasserade. Undersökningen visar också att kvinnors beslut att lämna Försvarsmakten ofta hänger ihop med att de blivit utsatta för sexuella trakasserier eller den allmänna förekomsten av trakasserier.

Sexuella trakasserier ska i den nuvarande ordningen anmälas till förbandschefen, som vid kännedom ska göra en utredning och sedan anmäla saken till Försvarets personalansvarsnämnd. Trots att vi vet att väldigt många känner sig utsatta anmäls bara två till tre fall per år av dessa trakasserier till Försvarets personalansvarsnämnd. Inget fall av sexuella trakasserier har polisanmälts. Detta är naturligtvis ett uttryck för att organisationen inte fungerar och att Försvarsmakten uppenbarligen inte tar problemet med sexuella trakasserier och diskriminering av kvinnor på allvar.

Vi i Folkpartiet liberalerna menar att det är av stor vikt att de fall som kommer till nämndens kännedom och som bedöms vara sexuella trakasserier ska polisanmälas.

För att komma till rätta med problemen i det militära försvaret är det viktigt att den manliga normativa strukturen och de kvinnofientliga attityderna luckras upp. Folkpartiet har länge drivit frågan om lika rättigheter och skyldigheter för män och kvinnor även i försvaret.

I grunden handlar det om hur Sverige som demokratisk nation ser på sina unga kvinnor och män. Detta synsätt anger tonen för alla i samhället när det gäller hur kvinnor och män ska bemötas, bedömas och behandlas och vad man duger till. Det är på detta och tusen andra sätt som attityder grundas och könsroller cementeras. Därför är det av yttersta vikt att staten behandlar alla lika.

Försvarsmakten har fått i uppdrag att redovisa förutsättningarna för och konsekvenserna av en könsneutral plikttjänstgöring. Folkpartiet liberalerna välkomnar detta initiativ. Med en könsneutral värnplikt skulle de samlade personalbehoven tillgodoses med utgångspunkt från hela befolkningen. Försvarsmakten behöver kvinnorna och den kompetens som de besitter för att kunna erbjuda svenska skattebetalare det försvar som vi med rätta förväntar oss.

Jag har nu talat om behovet av omedelbara åtgärder. För framtiden vill Folkpartiet att regeringen tillsätter en utredning med sikte på att i fredstid avskaffa den allmänna värnplikten.

Även sexuella minoriteters situation i Försvarsmakten är oroväckande. Fyra av tio värnpliktiga anser att attityderna på arbetsplatsen mot homo- och bisexuella män är mycket eller ganska negativa, vilket är betydligt mer än bland folk i allmänhet. Av befälen upplever hälften att attityderna på arbetsplatsen gentemot homo- och bisexuella män är mycket eller ganska negativa.

Folkpartiet menar att det är nödvändigt att Försvarsmakten snarast tar fram en handlingsplan för att motverka diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet för att på allvar synliggöra HBT-personers situation. Det brådskar, fru talman!

Även etniska minoriteter har problem att konkurrera på lika villkor i försvaret. Av en rapport som Försvarshögskolan gjort på uppdrag av Pliktverket framgår att mönstrade med en utländsk bakgrund i mindre utsträckning blir uttagna till värnplikt än mönstrade med helsvensk bakgrund. De får även i mindre utsträckning befälsbefattningar under sin plikttjänstgöring än de med helsvensk bakgrund.

Pliktverket har tagit fram en handlingsplan i syfte att förebygga dessa problem. Vi i Folkpartiet menar att detta arbete måste intensifieras på alla nivåer. Det behövs konkreta åtgärder för att öka den etniska mångfalden genom rekrytering.

Försvarsmakten har med framgång avvecklat en mängd föråldrade vapensystem och även gjort upp med det mentala skrotet från förr. Nu är det hög tid att skrota förlegade attityder till kvinnor, sexuella minoriteter och människor med olika etnisk bakgrund. Man måste på allvar visa att Försvarsmakten är en arbetsplats för alla.

Jag har en dröm, fru talman, att Försvarsmakten en dag ska vara attraktiv att söka sig till för alla ungdomar i Sverige oavsett kön, läggning eller etnisk bakgrund. Om denna dröm ska kunna förverkligas i min livstid måste mycket förändras, och det snabbt. Jag vet att detta är möjligt.

Anf. 115 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Det är inte lätt att vara sist i en debatt som har varat betydligt längre än någon kunde drömma om. Jag vet att möten väntar, och Försvarsberedningen sitter på plats sedan ett par timmar tillbaka. Men så är det.

I dag är det faktiskt Nobeldagen, och världens ögon riktas mot Sverige för en dag. Det är egentligen få som har betytt så mycket för vårt politikområde som Alfred Nobel. Han har gjort att vi har kunnat utveckla vår nation försvarsindustrimässigt och industrimässigt långt och har också varit ledande inom många områden. Vi har därmed också haft goda möjligheter att försvara vårt land. Vi skulle behöva en Alfred Nobel till i dag.

Fru talman! Jag har inga yrkanden, men jag ställer mig bakom reservation 3 som Erling Wälivaara har tagit upp tidigare.

Däremot vill jag fästa uppmärksamheten på några angelägna områden som ändå tas upp i betänkandet och som vi i dag har debatterat.

Under politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar har utskottet vid varje riksmöte sedan 1996/97 slagit fast betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur inom dessa områden. Trots detta avser regeringen att återkomma först 2005 med redovisning av förmågan inom viktiga områden, som till exempel elförsörjning och telekommunikationer. Något skäl till fördröjningen har inte angetts.

I september 2003 drabbades så Sverige av det värsta elavbrottet på decennier. Här var orsaken en rad olyckliga omständigheter. Dessa händelser illustrerar tydligt att utvecklade samhällen är mycket sårbara på grund av ökat elberoende. Vi måste alltså bygga robusta samhällen som klarar den tekniska utvecklingens inneboende sårbarhet.

Fru talman! Omfattande strömavbrott har i veckoslutet återigen drabbat stora delar av västra Sverige, denna gång på grund av att det blåste från ”fel” håll, så att träd föll över ledningarna, enligt experterna. Kan vi vänta ända till 2005 innan regeringen redovisar vilka åtgärder som måste vidtas?

Kristdemokraterna har i sin motion krävt en analys av olika typer av strömavbrott. Analysen ska ligga till grund för en prioriteringslista över vilka instanser som i första hand är i behov av strömtillförsel. Det är också viktigt att definiera vem som är ansvarig för när prioriteringslistan ska tillämpas. Det behövs en kontinuerlig utvärdering av samhällsviktiga funktioner utifrån en helhetssyn.

Fru talman! Beträffande Kustbevakningen är det naturligtvis mycket glädjande att se att Kristdemokraterna äntligen fått gehör från regeringen för tidigare ställda krav på ökade resurser inom detta viktiga politikområde. Vi ser emellertid att fler uppgifter pålagts Kustbevakningen genom avvecklingen av sjöpolisen och neddragningarna inom tullens verksamhet. Helt nya uppgifter har även tillförts, som till exempel Schengensamarbetet och uppgifter om sjölägesinformation. Sammantaget har Kustbevakningen enligt Kristdemokraterna ytterligare behov av resurser på 20 miljoner kronor mer än vad regeringen anslagit.

Tidigare under debatten påpekade Tone Tingsgård detta och ansåg att det var en liten del i ett utökat anslag. Men vi tror från Kristdemokraternas sida att det har stor betydelse för Kustbevakningen att också få ta del av de här 20 miljonerna.

I utskottets ställningstagande som svar på motion från Moderaterna om reducering – de vill ju dra bort hela 102 miljoner kronor från Kustbevakningen – ser vi för övrigt ännu ett kostnadskrävande område. Det är sjöfarten inom Östersjöområdet med oljetransporter och andra miljöfarliga ämnen. Det är också en viktig del för Kustbevakningen.

Fru talman! I betänkandet finns ett annat avsnitt som handlar om att Försvarsmakten också måste förbättra sin arbetsgivarroll i flera avseenden. Vi har just hört Heli Berg beskriva detta. Sedan 1997 har det funnits en jämställdhetspolicy inom Försvarsmakten. Trots detta kan vi konstatera att det förekommer ett antal fall av kränkande behandling. Varje fall är ett nederlag både för individen och för Försvarsmakten som helhet. Det väcker stor uppmärksamhet och kan i värsta fall radera flera års arbete med förhållningssätt som verkligen krävs. Värderingar och attityder kring jämställdhetsarbetet, inklusive det viktiga arbetet mot sexuella trakasserier och diskriminerande särbehandling, måste bli mer prioriterat på alla nivåer inom Försvarsmakten. Det krävs nu en kvalificerad upp-

följning och ett antal åtgärder för att komma till rätta med all sorts kränkande behandling.

När jag tidigare i dag lyssnade på näringsutskottets debatt och de, skulle jag vilja säga, bjöd upp till dans – de ville nämligen ha en annan danspartner för regeringen inom energipolitiken än den som finns i dag – slog det mig att det har bjudits upp till dans även här i dag, inte minst från Moderaterna som nu vill vara med i dansen. Tänk att en tidningsartikel kan ta sådan skruv. Det är intressant att se och lyssna till.

Jag tror att det behövs många danspartner när vi nu går mot ett nytt försvarsbeslut. Vi står inför en av våra mest genomgripande förändringar, så låt oss lägga prestige åt sidan och sluta älta gamla kända ståndpunkter. Låt oss tänka nytt, och låt oss göra det tillsammans. Då kan vi inte bara få ett förändrat försvar, vi kan också få ett förvandlat försvar.

Anf. 116 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Jag ville bara svara Else-Marie Lindgren på punkten om varför man inte ska redovisa något om att säkra elförsörjningen förrän 2005. Bakgrunden är mycket enkel.

Vi har gjort bedömningen att Försvarsdepartementet inte klarar att leverera två stora propositioner 2004, både den traditionella försvarspropositionen och den som behandlar svårare påfrestningar på samhället, den civila propositionen, som vi kallar den. Vi har därför skjutit den civila propositionen till 2005 av arbetsbelastningsskäl.

Det betyder nu inte att vi inte ska bry oss om elförsörjningen. Det är tvärtom så att Näringsdepartementet arbetar aktivt med de frågorna. Och Krisberedskapsmyndigheten har som prioriterat område att se över elsäkerheten och telekommunikationsområdet, och de har att årligen redovisa hur läget utvecklar sig. Det får sedan vara basen för om man före 2005 eller 2006 behöver vidta ytterligare åtgärder.

Anf. 117 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar för den informationen och önskar naturligtvis ministern god jul också.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.08 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

Prot. 2003/04:46
10 december

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet
– budgetåret 2004*

UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Punkt 7 (Studiemedel till studenter med barn)

1. utskottet

2. res. 6 (fp)

3. res. 7 (kd)

Förberedande votering:

51 för res. 6

31 för res. 7

229 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

237 för utskottet

44 för res. 6

30 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 48 m, 24 v, 18 c, 13 mp

För res. 6: 43 fp, 1 c

Avstod: 30 kd

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 9 (Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel [fribeloppet])

1. utskottet

2. res. 10 (fp, m, kd)

Votering:

190 för utskottet

121 för res. 10

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 24 v, 19 c, 13 mp

För res. 10: 48 m, 43 fp, 30 kd

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 12 (Den övre åldersgränsen för rekryteringsbidrag)

1. utskottet

2. res. 12 (c)

Votering:

291 för utskottet

20 för res. 12

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 47 m, 43 fp, 30 kd, 24 v, 13 mp

För res. 12: 1 m, 19 c

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

NU3 Utgiftsområde 21 Energi

Punkt 1 (Allmän inriktning av energipolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp)

3. res. 2 (kd)

4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:

30 för res. 2

13 för res. 3

266 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

93 för res. 1

30 för res. 2

188 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

177 för utskottet

90 för res. 1

43 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 24 v, 19 c

För res. 1: 48 m, 42 fp

Avstod: 30 kd, 13 mp

Frånvarande: 10 s, 7 m, 6 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 2 (Avvecklingen av kärnkraften)

1. utskottet

2. res. 4 (m, fp)

3. res. 6 (mp)

Förberedande votering:

90 för res. 4

13 för res. 6

208 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:
177 för utskottet
91 för res. 4
43 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 134 s, 24 v, 19 c
För res. 4: 48 m, 42 fp, 1 kd
Avstod: 1 fp, 29 kd, 13 mp
Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 10 (Åtgärder för att motverka risken för strömavbrott)

1. utskottet
2. res. 18 (m, fp, kd)
Votering:
190 för utskottet
121 för res. 18
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 134 s, 24 v, 19 c, 13 mp
För res. 18: 48 m, 43 fp, 30 kd
Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Punkt 1 (Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken)

1. utskottet
2. res. 1 (fp, m, kd, c)
Votering:
170 för utskottet
140 för res. 1
39 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 133 s, 24 v, 13 mp
För res. 1: 48 m, 43 fp, 30 kd, 19 c
Frånvarande: 11 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 4 (EG:s framtida sammanhållningspolitik)

1. utskottet
2. res. 2 (c, kd)
Votering:
261 för utskottet
50 för res. 2
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 47 m, 43 fp, 24 v, 13 mp

För res. 2: 1 m, 30 kd, 19 c

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Prot. 2003/04:46

10 december

Punkt 5 (Ansvar för företagsstöd inom den regionala utvecklingspolitiken)

1. utskottet

2. res. 3 (c, kd)

Votering:

262 för utskottet

49 för res. 3

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 48 m, 43 fp, 24 v, 13 mp

För res. 3: 30 kd, 19 c

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU1 Försvar och beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2004

Punkt 1 (Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2004)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

Votering:

207 för utskottet

42 för res. 1

61 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 1 m, 16 kd, 24 v, 19 c, 13 mp

För res. 1: 42 fp

Avstod: 47 m, 1 fp, 13 kd

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 4 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Gunnar Nordmark (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Sven Gunnar Persson (kd) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Olle Sandahl (kd) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Uppdelning av anslagen 6:1 och 6:2 m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

263 för utskottet

48 för res. 2

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 43 fp, 30 kd, 24 v, 19 c, 13 mp

För res. 2: 48 m

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 6 (Beredskapsanslag för internationella insatser)

1. utskottet

2. res. 3 (kd)

Votering:

281 för utskottet

30 för res. 3

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 48 m, 43 fp, 24 v, 19 c, 13 mp

För res. 3: 30 kd

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Skr. 2003/04:39

Uppföljning av skogspolitiken

12 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 10 december

2003/04:189 av förste vice talman *Per Westerberg* (m) till statsrådet

Barbro Holmberg

Tolkar som avslöjats som spioner

2003/04:190 av *Tobias Billström* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Översyn av fastighetsmäklarlagen

Prot. 2003/04:46
10 december

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 december.

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 december

2003/04:431 av *Maria Larsson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Värnamo och Eksjö tingsrätter

2003/04:432 av *Göran Persson i Simrishamn* (s) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Ålfisket i Europa

2003/04:433 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Berit Andnor
Genomförandegruppen för pensionsreformen

2003/04:434 av *Göran Hägglund* (kd) till statsrådet Berit Andnor
Bostadsbidrag till flerbarnsfamiljer

2003/04:435 av *Siw Wittgren-Ahl* (s) till statsrådet Morgan Johansson
Höga ljudnivåer

2003/04:436 av *Ulla Hoffmann* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Utökat utbud i Sjunde AP-fonden

2003/04:437 av *Per-Olof Svensson* (s) till finansminister Bosse Ringholm

Båtskatt

2003/04:438 av *Lars Wegedal* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Ågarbreddningen av Boxer TV Access AB

2003/04:439 av *Johan Andersson* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Oligopol

2003/04:440 av *Karin Svensson Smith* (v) till statsrådet Ulrica Messing
Banverkets underhåll

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 december.

14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 10 december

2003/04:367 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Telemuseets framtid

2003/04:368 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Försäljningsintäkter till kommunsektorn
2003/04:369 av *Yvonne Ångström* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Utarmning av lokala skattekontor
2003/04:370 av *Hans Hoff* (s) till miljöminister Lena Sommestad
Handläggningstider vid miljöprövningar
2003/04:371 av *Peter Danielsson* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Stopplagen
2003/04:373 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Morgan Johansson
Hedersrelaterade självmord
2003/04:374 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
FN:s varning för ökning av aidsfall
2003/04:375 av *Yvonne Ångström* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Psykiatrisk hjälp till flyktingbarn
2003/04:376 av *Yvonne Ångström* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Socialstyrelsens krav på rapportering
2003/04:377 av *Lena Ek* (c) till finansminister Bosse Ringholm
Beskattning av ideell verksamhet
2003/04:378 av *Axel Darvik* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Möjligheten att välja skola utanför den egna kommunen
2003/04:379 av *Kenneth Johansson* (c) till socialminister Lars Engqvist
Högekostnadsskyddet i sjukvården
2003/04:380 av *Gunnar Nordmark* (fp) till kulturminister Marita Ulvskog
Public service-utredningen
2003/04:381 av *Lars Gustafsson* (kd) till statsminister Göran Persson
Tillsättande av en etikkommission
2003/04:382 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till näringsminister Leif Pagrotsky
Apoteket AB
2003/04:383 av *Marita Aronson* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Förskrivning av narkotikaklassade läkemedel
2003/04:384 av *Sylvia Lindgren* (s) till statsrådet Berit Andnor
Översyn av föräldraförsäkringssystemet
2003/04:385 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Morgan Johansson
Rökförbud i serveringsmiljöer
2003/04:386 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Morgan Johansson
Situationen för svenska narkotikamissbrukare i Köpenhamn
2003/04:392 av *Maria Hassan* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetsvillkor för unga barnflickor från Östeuropa
2003/04:396 av *Siv Holma* (v) till kulturminister Marita Ulvskog
Film för minoriteter
2003/04:397 av *Gustav Fridolin* (mp) till försvarsminister Leni Björklund
Debatt om den planerade EU-armén
2003/04:398 av *Johan Linander* (c) till kulturminister Marita Ulvskog
Utvecklande av lokal och regional TV
2003/04:399 av *Rolf Gunnarsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Dalauppror

2003/04:400 av *Lennart Fremling* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Cykeltransport vid tågresa

2003/04:401 av *Per-Olof Svensson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Tågforetagens planer

2003/04:402 av *Per-Olof Svensson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Tillgänglighet på postens serviceställen

2003/04:403 av *Elizabeth Nyström* (m) till finansminister Bosse Ring-
holm

Legitimeringskrav vid adressändring

2003/04:404 av *Elizabeth Nyström* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Vägverkets sektorsansvar

2003/04:405 av *Stefan Hagfeldt* (m) till statsrådet Pär Nuder
Nationaldag som helgdag

2003/04:406 av *Anne Marie Brodén* (m) till socialminister Lars Engqvist
Åldersgräns för privatläkare

2003/04:408 av *Rossana Dinamarca* (v) till statsrådet Hans Karlsson
Anställningsskydd

2003/04:409 av *Britta Rådström* (s) till statsrådet Morgan Johansson
Barn i missbrukarfamiljer

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 16 december.

15 § Kammaren åtskildes kl. 16.18.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med 7 § anf. 32 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 66 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med anf. 107 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

Prot. 2003/04:46
10 december

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om information från regeringen.....	1
3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan.....	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
5 § Förnyad bordläggning.....	2
6 § Energi	3
Näringsutskottets betänkande 2003/04:NU3	3
Anf. 1 PER BILL (m).....	3
Anf. 2 EVA FLYBORG (fp).....	4
Anf. 3 MARIA LARSSON (kd).....	7
Anf. 4 INGEGERD SAARINEN (mp)	10
Anf. 5 EVA FLYBORG (fp) replik.....	12
Anf. 6 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	12
Anf. 7 EVA FLYBORG (fp) replik.....	12
Anf. 8 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	12
Anf. 9 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s).....	13
Anf. 10 PER BILL (m) replik	15
Anf. 11 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik	15
Anf. 12 PER BILL (m) replik	15
Anf. 13 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik	16
Anf. 14 MARIA LARSSON (kd) replik	16
Anf. 15 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik	16
Anf. 16 MARIA LARSSON (kd) replik	17
Anf. 17 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik	17
Anf. 18 EVA FLYBORG (fp) replik.....	18
Anf. 19 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik	18
Anf. 20 EVA FLYBORG (fp) replik.....	19
Anf. 21 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik	19
Anf. 22 LENNART BEIJER (v)	19
Anf. 23 ÅSA TORSTENSSON (c)	21
Anf. 24 BÖRJE VESTLUND (s)	23
Anf. 25 NYAMKO SABUNI (fp).....	24
Anf. 26 LENNART BEIJER (v) replik	25
Anf. 27 NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	26
Anf. 28 LENNART BEIJER (v) replik	26
Anf. 29 NYAMKO SABUNI (fp) replik.....	26
Anf. 30 RUNAR PATRIKSSON (fp)	26
(Beslut fattades under 10 §.)	27
7 § Regional utveckling	27
Näringsutskottets betänkande 2003/04:NU2	27
Anf. 31 ULLA LÖFGREN (m).....	27
Anf. 32 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	29
Anf. 33 LARS LINDÉN (kd)	31
Anf. 34 HÅKAN LARSSON (c).....	33
Anf. 35 SYLVIA LINDGREN (s)	35

Anf. 36	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	37
Anf. 37	SYLVIA LINDGREN (s) replik	37
Anf. 38	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	38
Anf. 39	SYLVIA LINDGREN (s) replik	38
Anf. 40	LARS LINDÉN (kd) replik	38
Anf. 41	SYLVIA LINDGREN (s) replik	38
Anf. 42	LARS LINDÉN (kd) replik	39
Anf. 43	SYLVIA LINDGREN (s) replik	39
Anf. 44	HÅKAN LARSSON (c) replik.....	40
Anf. 45	SYLVIA LINDGREN (s) replik	40
Anf. 46	HÅKAN LARSSON (c) replik.....	40
Anf. 47	SYLVIA LINDGREN (s) replik	41
Anf. 48	ULLA LÖFGREN (m) replik.....	41
Anf. 49	SYLVIA LINDGREN (s) replik	42
Anf. 50	ULLA LÖFGREN (m) replik.....	42
Anf. 51	SYLVIA LINDGREN (s) replik	42
Anf. 52	INGEGERD SAARINEN (mp).....	42
Anf. 53	HÅKAN LARSSON (c) replik.....	44
Anf. 54	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	45
Anf. 55	HÅKAN LARSSON (c) replik.....	45
Anf. 56	LENNART GUSTAVSSON (v)	45
	(Beslut fattades under 10 §.).....	47
8 §	Försvar samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2004	47
	Försvarsutskottets betänkande 2003/04:FöU1	47
Anf. 57	PETER JONSSON (s).....	47
Anf. 58	OLA SUNDELL (m).....	48
Anf. 59	ALLAN WIDMAN (fp)	50
Anf. 60	ERLING WÄLIVAARA (kd)	52
Anf. 61	LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	54
Anf. 62	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	56
Anf. 63	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	57
Anf. 64	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	57
Anf. 65	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	57
Anf. 66	OLA SUNDELL (m) replik.....	58
Anf. 67	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	58
Anf. 68	OLA SUNDELL (m) replik.....	59
Anf. 69	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	59
Anf. 70	TONE TINGSGÅRD (s).....	60
Anf. 71	OLA SUNDELL (m) replik.....	62
Anf. 72	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	63
Anf. 73	OLA SUNDELL (m) replik.....	63
Anf. 74	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	63
Anf. 75	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	64
Anf. 76	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	64
Anf. 77	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	64
Anf. 78	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	65
Anf. 79	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	65
Anf. 80	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	66
Anf. 81	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	66

Anf. 82	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	66
Anf. 83	BERIT JÓHANNESSON (v)	67
Anf. 84	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	69
Anf. 85	BERIT JÓHANNESSON (v) replik.....	70
Anf. 86	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	70
Anf. 87	BERIT JÓHANNESSON (v) replik.....	70
Anf. 88	ESKIL ERLANDSSON (c).....	71
Anf. 89	OLA SUNDELL (m) replik	73
Anf. 90	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	74
Anf. 91	OLA SUNDELL (m) replik	74
Anf. 92	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	75
Anf. 93	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	75
Anf. 94	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	75
Anf. 95	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	75
Anf. 96	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	76
Anf. 97	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	76
Anf. 98	OLA SUNDELL (m) replik	78
Anf. 99	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	78
Anf. 100	OLA SUNDELL (m) replik	79
Anf. 101	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	79
Anf. 102	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	80
Anf. 103	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	80
Anf. 104	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	81
Anf. 105	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	81
Anf. 106	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	81
Anf. 107	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	82
Anf. 108	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	82
Anf. 109	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	83
Anf. 110	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	83
Anf. 111	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	83
Anf. 112	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	83
Anf. 113	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	83
Anf. 114	HELI BERG (fp).....	83
Anf. 115	ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	85
Anf. 116	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	87
Anf. 117	ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik.....	87
	(Beslut fattades under 10 §.)	87
	Ajournering.....	87
	Återupptagna förhandlingar	87
	9 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 9 december	88
	UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd	88
	10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
	sammanträde.....	89
	NU3 Utgiftsområde 21 Energi	89
	NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling	90
	FöU1 Försvar och beredskap mot sårbarhet – budgetåret	
	2004.....	91
	11 § Bordläggning.....	92
	12 § Anmälan om interpellationer	92

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	93	Prot. 2003/04:46
14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	93	10 december
15 § Kammaren åtskildes kl. 16.18.....	95	

